

POLITYKA ŚRODOWISKOWA I SPOŁECZNA

zatwierdzona przez Zarząd na posiedzeniu dnia 7 maja 2014 r.

Przekłady oryginalnego tekstu dokumentu podawane są przez EBOR wyłącznie dla wygody czytelnika. EBOR dołożył wszelkich zasadnych starań w celu zapewnienia poprawności tłumaczenia, jednak nie gwarantuje ani nie potwierdza dokładności przekładu. Czytelnicy polegają na tekście przekładu na własne ryzyko. Ani EBOR, ani pracownicy czy przedstawiciele EBOR nie ponoszą w żadnych okolicznościach odpowiedzialności wobec czytelników ani innych osób za niepoprawność tłumaczenia ani za zawarte w nim błędy, elementy pominięte, usunięte czy wadliwe ani za żadne inne modyfikacje treści, niezależnie od przyczyn ich powstania, i też nie ponoszą odpowiedzialności za wynikające z tego szkody. W przypadku rozbieżności lub sprzeczności pomiędzy tekstem w języku angielskim a tłumaczeniem wiążąca jest wersja angielska.

Polityka środowiskowa i społeczna EBOR

A. Cel niniejszej polityki

1. Zgodnie z zapisami swojej Umowy Założycielskiej, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju („EBOR” lub „Bank”) jest zobowiązany promować „zrównoważony i korzystny dla środowiska rozwój” we wszystkich obszarach działalności związanej z inwestycjami i współpracą technologiczną.¹ Bank uważa, że równowaga środowiskowa i społeczna² jest podstawą osiągnięcia wyników zgodnych z jego działaniami na rzecz zmian w gospodarce, oraz że projekty promujące równowagę środowiskową i społeczną powinny być jednym z najwyższych priorytetów wśród działań EBOR.
2. W niniejszej Polityce termin „projekt” oznacza określony zestaw działań biznesowych, dla którego klient chce pozyskać finansowanie z EBOR, a w przypadku gdy uzyskano już gwarancję finansowania z EBOR – zestaw działań biznesowych określony w umowach finansowania, zatwierdzonych przez Zarząd lub inny organ decyzyjny.
3. Dokument określa, jak Bank zamierza uwzględniać kwestie środowiskowe i społeczne swoich projektów poprzez:
 - określanie ról i obowiązków EBOR i jego klientów w zakresie opracowywania, wdrażania i prowadzenia projektów zgodnie z zasadami niniejszej polityki oraz wymaganiami operacyjnymi
 - wyznaczanie celów strategicznych dotyczących promowania projektów korzystnych dla środowiska i społeczeństwa
 - kładzenie nacisku na kwestie równowagi środowiskowej i społecznej we wszystkich sferach swojego działania.

B. Zobowiązania EBOR

4. Wszystkie projekty finansowane przez EBOR będą opracowywane tak, aby były zgodne z wymogami niniejszej polityki.
5. EBOR przyjął kompleksowy zestaw szczególnych wymagań operacyjnych, z którymi muszą być zgodne projekty. Bank oczekuje, że klienci będą zarządzać kwestiami środowiskowymi i społecznymi związanymi z ich projektami, tak aby projekty te były przez zasadny okres zgodne z wymaganiami operacyjnymi.
6. Dzięki specjalnym mechanizmom oceny i monitoringu środowiskowego i społecznego EBOR będzie w ramach swoich działań dążyć do tego, aby projekty były planowane, wdrażane i realizowane zgodnie z właściwymi przepisami prawa i dobrymi praktykami międzynarodowymi (GIP).³ Najistotniejszym elementem tego podejścia jest stosowanie hierarchii działań łagodzących.⁴

¹ Patrz art. 2.1(vii) Umowy Założycielskiej Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju.

² W rozumieniu niniejszej polityki, aspekt społeczny obejmuje kwestie, które dotyczą osób objętych projektem, ich społeczności i pracowników, odnoszące się do statusu społeczno-ekonomicznego, trudnej sytuacji określonych grup, tożsamości płciowej, praw człowieka, orientacji seksualnej, dziedzictwa kulturowego, warunków zatrudnienia i pracy, zdrowia i bezpieczeństwa oraz udziału w podejmowaniu decyzji.

³ Dobre praktyki międzynarodowe obejmują typowe dla profesjonalistów umiejętności, rzetelność, ostrożność i przezroczność, których można zasadnie oczekiwać od wykwalifikowanych i doświadczonych profesjonalistów zatrudnionych w przedsiębiorstwie tego samego rodzaju i w takich samych lub zbliżonych okolicznościach, na poziomie globalnym lub regionalnym. Wynikami stosowania tych praktyk powinno być wykorzystywanie w projektach technologii najodpowiedniejszych w warunkach właściwych dla danego projektu.

⁴ Hierarchia działań łagodzących obejmuje działania podejmowane w celu zapobieżenia oddziaływaniu na środowisko lub społeczeństwo od samego początku działań z zakresu opracowywania projektu, a jeśli to niemożliwe – w celu wdrożenia

7. Jako sygnatariusz „Europejskich zasad na rzecz środowiska”⁵, EBOR czuje się zobowiązany promować przyjmowanie zasad, praktyk i merytorycznych norm środowiskowych UE⁶ poprzez projekty finansowane przez EBOR, o ile mogą one być stosowane na poziomie projektu, niezależnie od ich lokalizacji geograficznej. Jeśli przepisy kraju przyjmującego różnią się od merytorycznych norm środowiskowych UE, projekty powinny spełniać surowsze normy.
8. EBOR uznaje ratyfikowanie przez kraje, w których działa, międzynarodowych porozumień, traktatów i konwencji z dziedziny środowiska i społeczeństwa. EBOR będzie w ramach swoich działań starać się konstruować finansowane przez siebie projekty tak, aby były one oparte na odnośnych zasadach i merytorycznych wymogach prawa międzynarodowego. EBOR nie będzie świadomie finansować projektów, które naruszałyby zobowiązania kraju wynikające z właściwych traktatów i umów międzynarodowych, określonych podczas oceny projektu.
9. EBOR uznaje zobowiązanie klientów do zapewnienia przestrzegania praw człowieka⁷ przez nich samych i ich działania biznesowe oraz fakt, że stanowi to integralny aspekt zrównoważonego rozwoju środowiskowo-społecznego. Zobowiązanie to obejmuje poszanowanie praw człowieka, unikanie naruszeń praw człowieka innych osób i rozwiązywanie kwestii negatywnego wpływu na prawa człowieka, który może wywierać lub do którego może się przyczyniać działalność biznesowa klientów.
10. EBOR jest zdania, że równość płciowa stanowi zasadniczy aspekt nowoczesnej, dobrze funkcjonującej gospodarki rynkowej i społeczeństwa demokratycznego. EBOR oczekuje od swoich klientów określenia wszelkich potencjalnych nieproporcjonalnych negatywnych oddziaływań właściwych dla określonej płci oraz przystąpienia do opracowywania działań łagodzących w celu ograniczenia tych zjawisk. W odpowiednich przypadkach od klientów będzie się wymagać, aby ich projekty wzmacniały pozytywny wpływ na płcie poprzez promowanie równości szans i społeczno-gospodarczego upodmiotowienia kobiet, szczególnie w odniesieniu do dostępu do finansów, usług i zatrudnienia.
11. EBOR oceni, w jakim zakresie zmiany cenników spowodowane projektem mogą stwarzać problemy w dostępności cenowej usług na podstawowym poziomie wśród grup populacji, skupiających osoby znajdujące się w niekorzystnej i/lub trudnej sytuacji⁸ i upewni się, że zostały wdrożone i są stosowane skuteczne programy w odpowiedzi na te kwestie.

dodatkowych środków, które mogłyby zminimalizować, załagodzić lub, w najgorszym przypadku, zrównoważyć i/lub wynagrodzić wszelkie potencjalne pozostałe niekorzystne oddziaływanie.

⁵ Europejskie zasady na rzecz środowiska (European Principles for the Environment – EPE) zostały przyjęte przez Bank Rozwoju Rady Europy, EBOR, Europejski Bank Inwestycyjny, Nordic Environment Finance Corporation i Nordic Investment Bank. EPE to inicjatywa opracowana w odpowiedzi na potrzebę coraz większej harmonizacji przepisów, praktyk i norm dotyczących środowiska i związanych z finansowaniem projektów. Zobowiązania wynikające z EPE są odzwierciedlone w wymaganiach operacyjnych nr 1, 3, 4 i 10.

⁶ Merytoryczne normy środowiskowe Unii Europejskiej zawarte są w prawie wtórnym UE, np. w rozporządzeniach, dyrektywach i decyzjach. Normy proceduralne adresowane do państw członkowskich i instytucji UE oraz orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Sądu Pierwszej Instancji właściwe dla państw członkowskich, instytucji UE oraz osób prawnych i fizycznych z siedzibą w UE są wyłączone z zakresu niniejszej definicji.

⁷ Do celów niniejszej polityki EBOR będzie kierować się Międzynarodową Kartą Praw Człowieka, Powszechną Deklaracją Praw Człowieka oraz ośmioma kluczowymi konwencjami Międzynarodowej Organizacji Pracy.

⁸ W rozumieniu niniejszej polityki, grupy osób w trudnej sytuacji obejmują ludzi, którzy ze względu na tożsamość płciową, orientację seksualną, wyznanie, pochodzenie etniczne, status ludności rdzennej, wiek, niepełnosprawność, trudną sytuację ekonomiczną lub status społeczny mogą ucieść w wyniku niekorzystnego oddziaływania projektu bardziej niż inni, i którzy mogą mieć ograniczoną zdolność ubiegania się o korzyści z projektu lub ich uzyskiwania. Osoby i/lub grupy osób w trudnej sytuacji mogą także obejmować m.in. osoby żyjące poniżej granicy ubóstwa, osoby pozbawione ziemi, osoby starsze, gospodarstwa domowe prowadzone przez kobiety i dzieci, uchodźców, osoby podlegające przesiedleniom wewnętrznym, mniejszości etniczne, społeczności uzależnione od zasobów naturalnych lub inne przesiedlone osoby, które nie są chronione na podstawie ustawodawstwa krajowego i/lub prawa międzynarodowego.

12. Poprzez wdrażanie niniejszej polityki EBOR będzie współpracować z klientami, aby pomóc im w tworzeniu wartości dodanej w ramach swoich działań, a także wzmacniać ich długoterminowy i zrównoważony rozwój oraz ich umiejętności zarządzania kwestiami środowiskowymi i społecznymi.
13. EBOR uznaje wagę uwzględniania przyczyn i skutków zmian klimatu w krajach, w których prowadzi działania. EBOR zamierza dalej rozwijać swoje podejście do zmiany klimatu, zwłaszcza w zakresie ograniczania emisji gazów cieplarnianych, adaptacji, promowania surowców odnawialnych i zwiększania wydajności energii, aby wzmocnić pozycję tych elementów w swoich działaniach. EBOR będzie także wspierać klientów w opracowywaniu środków adaptacji promujących inwestycje odporne na zmiany klimatu.
14. EBOR będzie stosować ostrożnościowe podejście do ochrony, zachowania, zarządzania i zrównoważonego użytkowania żywych zasobów naturalnych i będzie wymagać, aby właściwe projekty uwzględniały środki zapewniające zachowanie i, o ile to możliwe, wzmocnienie ekosystemów i bioróżnorodności, którą wspierają.
15. EBOR uznaje zasady jawności korporacyjnej, odpowiedzialności i zaangażowania stron zainteresowanych. Bank będzie regularnie publikował skrócone informacje dotyczące swoich wyników w zakresie kwestii środowiskowych i społecznych oraz zaangażuje się w konstruktywny dialog ze stronami zainteresowanymi Banku zgodnie z Polityką Informacji Publicznych EBOR (Public Information Policy – PIP). Bank będzie też promować dobre praktyki w tym zakresie wśród swoich klientów.
16. EBOR będzie współpracować z innymi instytucjami finansowymi, Unią Europejską, agencjami pomocy wzajemnej, agencjami ONZ i innymi instytucjami w celu koordynacji skutecznych działań służących promowaniu zrównoważonego rozwoju środowiskowo-społecznego na poziomie regionalnym i sektorowym w krajach swojego działania. W przypadku współfinansowania projektów z innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi EBOR będzie starać się z nimi współpracować, aby uzgodnić wspólne podejście do oceny projektów, wymagań i kontroli.
17. Strategie krajowe EBOR oraz strategie i polityki sektorowe będą zawierać informacje o potencjalnych wyzwaniach i szansach środowiskowych i społecznych związanych z przewidywanymi działaniami EBOR.
18. Poprzez swoje działania dotyczące współpracy technicznej i dialogu w ramach polityki EBOR będzie starać się wyszukiwać możliwości budowania zdolności do uwzględniania kwestii środowiskowych i społecznych oraz zarządzania nimi w kraju działania. EBOR będzie ułatwiać powstawanie sprzyjających warunków działania, tak aby klienci EBOR osiągnęli zrównoważone pod względem środowiskowym i społecznym rezultaty swoich projektów.
19. W ramach działań wewnętrznych EBOR będzie stosować dobre praktyki międzynarodowe w zakresie zrównoważonego rozwoju środowiskowego i społecznego oraz dążyć do współpracy z dostawcami i wykonawcami, którzy stosują równie wysokie standardy.

C. Włączenie kwestii środowiskowych i społecznych do cyklu projektowego

Rola i obowiązki EBOR

20. Obowiązki EBOR są zgodne z rolą EBOR jako międzynarodowej instytucji finansowej zapewniającej finansowanie bankowe dla projektów z wykorzystaniem zasobów EBOR zatwierdzonym przez kierownictwo, Zarząd i inne organy decyzyjne EBOR. W odniesieniu do wszelkich konkretnych projektów z zakresu współpracy inwestycyjnej lub technicznej poziom

zaangażowania EBOR ustala się na podstawie rodzaju i skali projektu, dostępności finansowania od darczyńców oraz szczególnych okoliczności współpracy i stosunków z klientem.

21. EBOR może wstrzymać się od finansowania proponowanego projektu z powodów środowiskowych lub społecznych. EBOR nie będzie w sposób świadomy finansować projektów, które obejmują przymusowe eksmisje lub skutkują nimi.⁹ Dodatkowo istnieje wiele rodzajów działalności, których EBOR nie finansuje na podstawie Listy Wykluczeń dla Polityki Środowiskowej i Społecznej EBOR stanowiącej Załącznik 1 do niniejszej polityki.
22. EBOR zarządza wieloma Funduszami Specjalnymi i funduszami współpracy. Projekty lub działania finansowane w całości lub w części z Funduszy Specjalnych muszą być zgodne z niniejszą Polityką. W przypadku funduszy współpracy niniejsza polityka również ma zastosowanie, jednakże mogą też obowiązywać dodatkowe wymagania strony finansującej związane z kwestiami środowiskowymi lub społecznymi, o ile tylko są one zgodne z niniejszą polityką.

Cykl życiowy projektu

Kategoryzacja

23. EBOR kategoryzuje każdy projekt, aby określić rodzaj i poziom analiz środowiskowych i społecznych, zasady ujawniania informacji i wymaganego zaangażowania stron zainteresowanych. Kategoryzacja jest współmierna do rodzaju, lokalizacji, wrażliwości i skali projektu oraz znaczenia możliwego przyszłego niekorzystnego wpływu na środowisko i społeczeństwo. Przeszłe i aktualne problemy i ryzyko środowiskowe i społeczne związane z istniejącymi obiektami objętymi projektem będą podlegać ocenie środowiskowej i społecznej niezależnie od kategoryzacji.

Inwestycje bezpośrednie¹⁰

24. Projekt jest klasyfikowany w Kategorii A, jeżeli jest potencjalnym źródłem przyszłych negatywnych skutków dla środowiska i/lub społeczeństwa, które – w czasie kategoryzacji projektu – nie mogą być od razu określone lub ocenione i dlatego wymagają sformalizowanej i aktywnej procedury oceny wpływu na środowisko i społeczeństwo. Orientacyjna lista projektów z Kategorii A jest przedstawiona w Załączniku 2 do niniejszej polityki.
25. Projekt jest klasyfikowany w Kategorii B, jeżeli jego potencjalne przyszłe negatywne skutki dla środowiska i/lub społeczeństwa są właściwe dla danego miejsca i/lub mogą być od razu określone i zniwelowane przez odpowiednie środki zaradcze. Wymogi dotyczące oceny środowiskowej i społecznej mogą być różne w zależności od projektu i będą określane przez EBOR osobno dla każdego przypadku.
26. Projekt jest klasyfikowany w Kategorii C, jeżeli najprawdopodobniej przyniesie niewielkie negatywne skutki dla środowiska i/lub społeczeństwa lub w ogóle nie wpłynie na nie, i wystarczająca jest w jego przypadku ograniczona ocena kwestii środowiskowych i społecznych.

⁹ Działania i/lub zaniechania związane z przymusowymi lub niedobrowolnymi przesiedleniami osób, grup i społeczności z ich domów i/lub ziem i wspólnych zasobów majątkowych, które były zajmowane lub wykorzystywane, prowadzące do pozbawienia lub ograniczenia jednostkom, grupom lub społecznościom możliwości zamieszkiwania lub pracy w określonym mieszkaniu, siedzibie lub lokalizacji, bez zapewnienia ani udostępnienia odpowiednich form ochrony prawnej lub innej. Nie dotyczy to eksmisji prowadzonych jednocześnie zgodnie z prawem i z postanowieniami międzynarodowych traktatów o prawach człowieka.

¹⁰ Projekty EBOR dzielą się na „projekty obejmujące inwestycje bezpośrednie” i „projekty z wykorzystaniem pośredników finansowych”. W przypadku projektów z wykorzystaniem pośredników finansowych klient jest dostawcą usług finansowych, funduszem inwestycyjnym lub innym podobnym podmiotem. Wszelkie inne projekty określane są jako inwestycje bezpośrednie.

27. Wstępna Ocena Środowiskowa i Społeczna (Initial Environmental and Social Examination – IESE) zostanie przeprowadzona w przypadku gdy informacje dostępne podczas kategoryzacji okażą się niewystarczające, aby określić właściwą kategorię i zakres oceny.

Pośrednicy finansowi

28. Projekt zostanie zaklasyfikowany jako projekt z wykorzystaniem pośredników finansowych, jeżeli struktura finansowania obejmuje zapewnienie środków przy udziale pośredników finansowych, w których to przypadkach pośrednik¹¹ przyjmuje zadanie realizacji oceny i monitoringu podprojektu.

Podejście ogólne do oceny projektów

29. Wszystkie projekty podlegają ocenie obejmującej kwestie środowiskowe i społeczne, co pomaga EBOR w zdecydowaniu, czy dany projekt powinien być finansowany, a jeżeli tak, to w jaki sposób należy potraktować kwestie środowiskowe i społeczne w procesie planowania, finansowania i wdrożenia. Ocena jest dostosowana do rodzaju i skali projektu oraz zgodna z poziomem wpływu na środowisko i społeczeństwo i odnośnych problemów, a także należyte uwzględnia hierarchię działań łagodzących. Ocena pozwoli ustalić, czy dany projekt może być wdrożony zgodnie z niniejszą Polityką i wymaganiami operacyjnymi; obejmuje ona ocenę ryzyka finansowego, prawnego i wizerunkowego oraz określenie potencjalnych szans środowiskowych i społecznych. Ocena środowiskowa i społeczna jest częścią ogólnej oceny projektów w EBOR. EBOR może korzystać z usług doradców będących stronami trzecimi, aby uzyskać pomoc w ocenie kwestii specjalistycznych lub technicznych.
30. Ocena środowiskowa i społeczna EBOR uwzględnia trzy kluczowe elementy: (i) wpływ projektu na środowisko i społeczeństwo oraz powiązane z tym problemy; (ii) możliwości i zaangażowanie klienta w zakresie wdrażania projektu zgodnie z właściwymi wymaganiami operacyjnymi; i (iii) w odpowiednim zakresie, obiekty i działania związane z projektem, które nie są finansowane przez EBOR. Zakres oceny środowiskowej i społecznej EBOR będzie określany odrębnie dla każdego przypadku i może także obejmować przegląd potencjalnego ryzyka i obowiązków związanych z aktywami, na których ustanowiono zastaw w ramach zabezpieczenia.
31. Klient jest odpowiedzialny za dostarczenie odpowiednich informacji, umożliwiających Bankowi dokonanie oceny środowiskowej i społecznej zgodnie z niniejszą polityką. Rolą Banku jest: (i) sprawdzenie przesłanych przez klienta informacji; (ii) przedstawienie wskazówek mających pomóc klientowi w opracowywaniu odpowiednich środków zgodnych z hierarchią działań łagodzących w celu uwzględnienia kwestii oddziaływań środowiskowo-społecznych, a co za tym idzie spełnienia właściwych wymagań operacyjnych; i (iii) pomoc w ustalaniu możliwości osiągnięcia dodatkowych korzyści środowiskowo-społecznych.
32. EBOR uznaje, że poziom dostępności informacji w chwili dokonywania przez Bank oceny może być różny dla poszczególnych projektów. W niektórych przypadkach proponowane wykorzystywanie przychodów z inwestycji EBOR oraz związany z tym ślad środowiskowo-społeczny są znane i w znacznym stopniu zrozumiałe w chwili podejmowania przez Bank decyzji inwestycyjnej; jest to typowe w przypadku tradycyjnego finansowania projektów. Jednakże w innych przypadkach inwestycje Banku nie mogą być ukierunkowane na konkretne aktywa fizyczne, np. finansowanie kapitału obrotowego i niektóre rodzaje inwestycji kapitałowych, lub prowadzą do przyszłych inwestycji. W takich okolicznościach proponowane wykorzystywanie przychodów oraz ślad środowiskowo-społeczny są w znacznym stopniu niemożliwe do ustalenia w chwili podejmowania przez EBOR decyzji inwestycyjnej. W związku

¹¹ Pośrednicy finansowi to m.in. prywatne fundusze kapitałowe, banki, przedsiębiorstwa leasingowe, firmy ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne.

z tym Bank (i) oceni inwestycje na podstawie ryzyka i oddziaływania właściwego dla danego sektora oraz kontekstu działalności gospodarczej i (ii) oceni zdolność klienta do wdrożenia projektu zgodnie z wymaganiami operacyjnymi.

33. W przypadku otrzymania przez EBOR wniosku o finansowanie projektu w trakcie budowy lub w przypadku gdy projekt uzyskał pozwolenia z kraju przyjmującego, w tym zatwierdzenie lokalnej oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo, ocena Banku będzie obejmować analizę rozbieżności pomiędzy planowaniem i wdrażaniem projektu w kontekście wymagań operacyjnych w celu ustalenia czy do spełnienia wymogów EBOR konieczne są dodatkowe badania i/lub działania łączące.
34. Zgodnie z oceną EBOR, od klientów Banku wymaga się, aby zidentyfikowali strony zainteresowane, na które może mieć wpływ ich projekt i/lub które mogą być zainteresowane projektami, publikowali odpowiednią ilość informacji o wszelkich skutkach związanych z projektami oraz nawiązywali kontakty ze stronami zainteresowanymi w sposób konstruktywny i odpowiedni dla danej kultury. W szczególności EBOR wymaga od klientów angażowania odpowiednich stron zainteresowanych proporcjonalnie do potencjalnego oddziaływania związanego z projektem oraz poziomu zgłaszanych zastrzeżeń. Angażowanie stron zainteresowanych powinno być realizowane zgodnie z duchem i zasadami Konwencji UNECE o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska. W przypadku projektów podlegających ocenie ESIA, które mogą mieć istotne oddziaływanie na środowisko przekraczający granice państwowe, Bank zachęci do stosowania podejścia przedstawionego w Konwencji UNECE o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, niezależnie od lokalizacji geograficznej projektu i jego potencjalnego oddziaływania. W niektórych przypadkach Bank może przeprowadzić własne konsultacje publiczne, aby ocenić poglądy stron zainteresowanych. Określenie i zaangażowanie stron zainteresowanych może być też częścią działań Banku w ramach współpracy technicznej, o ile są do tego podstawy.
35. W przypadku projektów z udziałem pośredników finansowych EBOR przeprowadzi analizę sytuacji pośrednika i jego oferty w celu dokonania oceny (i) aktualnych polityk i procedur środowiskowo-społecznych pośrednika finansowego oraz jego zdolności do ich wdrażania, (ii) kwestii środowiskowo-społecznych związanych z aktualnymi i prawdopodobnymi przyszłymi ofertami pośrednika finansowego, i (iii) środków niezbędnych do umocnienia aktualnego systemu ochrony środowiskowo-społecznej pośrednika finansowego.

Wymagania Operacyjne

36. Projekty powinny być zgodne z dobrymi praktykami międzynarodowymi w zakresie zrównoważonego rozwoju środowiskowego i społecznego. Aby pomóc klientom i/lub ich projektom osiągnąć tę zgodność, Bank określił następujące konkretne wymagania operacyjne dla kluczowych obszarów zrównoważonego rozwoju środowiska i społeczeństwa:
 - Wymaganie operacyjne nr 1 – Ocena problemów środowiskowych i społecznych oraz zarządzanie nimi
 - Wymaganie operacyjne nr 2 – Warunki pracy i zatrudnienia
 - Wymaganie operacyjne nr 3 – Efektywne wykorzystywanie zasobów, zapobieganie zanieczyszczeniom i ich eliminacja
 - Wymaganie operacyjne nr 4 – Zdrowie i bezpieczeństwo
 - Wymaganie operacyjne nr 5 – Zakup gruntów, przymusowe przesiedlenia i migracje ekonomiczne
 - Wymaganie operacyjne nr 6 – Ochrona różnorodności biologicznej i zrównoważone zarządzanie żywymi zasobami naturalnymi
 - Wymaganie operacyjne nr 7 – Ludność rdzenna
 - Wymaganie operacyjne nr 8 – Dziedzictwo kulturowe

- Wymaganie operacyjne nr 9 – Pośrednicy finansowi
- Wymaganie operacyjne nr 10 – Ujawnianie informacji i zaangażowanie stron zainteresowanych

Projekty o charakterze inwestycji bezpośrednich muszą spełniać wymagania operacyjne nr 1 do 8 i 10; projekty o charakterze pośrednictwa finansowego muszą spełniać wymagania operacyjne nr 2 i 9 oraz wymogi z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy określone w wymaganiu operacyjnym nr 4. Każde wymaganie operacyjne, poprzez związane z nim zamierzenia, określa pożądane wyniki oraz przedstawia szczegółowe wymogi dla projektów, które pomagają klientom osiągnąć te wyniki. Zgodność z właściwymi przepisami prawa krajowego jest integralną częścią wszystkich wymagań operacyjnych.

37. Projekty obejmujące nowe obiekty lub działania biznesowe muszą być zaprojektowane tak, aby od samego początku były zgodne z wymaganiami operacyjnymi. Jeżeli projekt jest związany z istniejącymi obiektami lub działaniami, które nie są zgodne z wymaganiami Banku w czasie zatwierdzania projektu przez Zarząd, klient jest zobowiązany przyjąć środki, spełniające oczekiwania EBOR, które są realne pod względem technicznym i finansowym oraz opłacalne z punktu widzenia osiągnięcia zgodności obiektów lub działań z wymaganiami operacyjnymi w terminie akceptowalnym dla EBOR. Ponadto EBOR będzie współpracować z klientami w celu zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym zgodnie z wymaganiami operacyjnymi w ramach swoich działań związanych z projektem, ale niestanowiących części projektu.
38. Jeżeli projekt obejmuje ogólne usługi w zakresie finansów korporacyjnych, kapitału obrotowego lub finansowania kapitałowego dla firmy dysponującej dużą liczbą obiektów, klient ma obowiązek opracować środki na poziomie korporacyjnym (a nie na poziomie projektu) w celu spełnienia wymagań operacyjnych w zasadnym terminie. W przypadku gdy wykorzystanie przychodów obejmuje konkretne aktywa fizyczne, będzie ono podlegało wymaganiom operacyjnym. W przypadku przychodów, które nie są kierowane na konkretne aktywa fizyczne, będzie się stosować wymagania określone w punkcie 32 powyżej.

Działania stron trzecich

39. Czasami zdolność projektu do spełnienia wymagań operacyjnych będzie uzależniona od działań stron trzecich.¹² EBOR dąży do zagwarantowania, aby finansowane przez Bank projekty osiągały wyniki zgodne z wymaganiami operacyjnymi, nawet jeśli zależy to od działania stron trzecich. Jeżeli ryzyko związane z działaniem stron trzecich jest wysokie, a klient ma kontrolę lub wpływ na działania i zachowania strony trzeciej, EBOR wymaga, aby klient współpracował ze stroną trzecią w celu osiągnięcia wyników zgodnych z wymaganiami operacyjnymi. Konkretnie wymogi i działania będą określone indywidualnie dla każdego przypadku. Określone rodzaje ryzyka działania stron trzecich mogą skutkować decyzją Banku o odmowie finansowania projektu.

Podejmowanie decyzji

40. Dokumentacja dostarczana Zarządowi EBOR lub innemu organowi decyzyjnemu w celu zatwierdzenia projektu będzie obejmować opis oceny środowiskowej i społecznej, oddziaływań i problemów merytorycznych i zidentyfikowanych działań łagodzących oraz podsumowanie zaangażowania stron zainteresowanych, a także sposób w jaki klienci reagują lub będą reagować na te oddziaływania i problemy. Zarząd lub inny organ decyzyjny uwzględni komentarze i zastrzeżenia stron zainteresowanych w procesie podejmowania decyzji w ramach oceny ogólnych korzyści i zagrożeń projektu.

¹²Stroną trzecią może być m.in. agencja rządowa, wykonawca, dostawca ściśle zaangażowany w projekt/związany z klientem lub też jednostka zarządzająca powiązany obiekt lub usługą.

41. Zarząd EBOR jest uprawniony do ustalenia warunku uzyskania finansowania z EBOR, zgodnie z którym określone elementy oceny środowiskowej i społecznej mogą mieć miejsce dopiero po zatwierdzeniu ich przez Zarząd i podpisaniu umów finansowania. Zarząd zanalizuje ogólne oddziaływanie, ryzyko i korzyści proponowanego podejścia. Jeśli projekt został zatwierdzony z uwzględnieniem powyższych warunków, dokumentacja podsumowująca projekt (PSD – Project Summary Document) będzie obejmować opis podejścia.

Dokumentacja prawna

42. Umowy finansowania między EBOR a klientem dotyczące inwestycji w konkretny projekt muszą zawierać konkretne przepisy odzwierciedlające wymagania EBOR w zakresie środowiska i społeczeństwa. Obejmuje to zgodność z wszystkimi właściwymi wymaganiami operacyjnymi oraz przepisami dotyczącymi raportowania kwestii środowiskowych i społecznych, zaangażowania stron zainteresowanych i monitoringu. Dokumenty prawne muszą też uwzględniać, gdy jest to konieczne, zapisy na temat praw i/lub rekompensat dla Banku w przypadku gdy spółka będąca kredytobiorcą lub podmiotem inwestycji nie zrealizuje celów środowiskowych lub społecznych zgodnych z wymaganiami umów finansowania.

Monitoring

43. EBOR kontroluje wyniki środowiskowe i społeczne projektów oraz zgodność ze zobowiązaniami środowiskowymi i społecznymi ustalonymi w dokumentacji prawnej. Zakres monitoringu będzie proporcjonalny do oddziaływań i problemów środowiskowych i społecznych projektów, obejmujących zarówno inwestycje bezpośrednie, jak i pośrednictwo finansowe. Wymogi i zobowiązania z zakresu monitoringu będą obejmować co najmniej kontrolę corocznych raportów środowiskowo-społecznych na temat projektów, opracowanych przez klientów. EBOR może także okresowo weryfikować informacje z monitoringu przygotowane przez klientów, w formie wizytowania projektów przez specjalistów środowiskowych i społecznych Banku i/lub niezależnych ekspertów.
44. Jeżeli klient nie wywiąże się ze swoich zobowiązań wobec społeczeństwa lub środowiska, określonych w umowach prawnych, EBOR może uzgodnić z klientem środki zaradcze, jakie klient musi wdrożyć, aby osiągnąć zgodność z wymaganiami. Jeżeli klient nie wdroży uzgodnionych środków zaradczych, Bank może podjąć działania i/lub wdrożyć środki opisane w umowach finansowania, jakie uzna za stosowne. EBOR wraz z klientem ocenia też wspólnie szanse na osiągnięcie postępów w działaniach związanych z projektami.

Zmiany operacyjne

45. Rodzaj i zakres projektu może ulec zmianie już po zatwierdzeniu i podpisaniu umów finansowania przez EBOR. Takie zmiany mogą mieć istotny wpływ na środowisko i społeczeństwo. Kiedy tak istotne zmiany mają mieć miejsce, Bank przeprowadza ocenę środowiskową i społeczną odnośnych zmian w odniesieniu do zapisów niniejszej polityki i wszelkich dodatkowych ocen i wymagań z zakresu zaangażowania stron zainteresowanych, a odpowiednie środowiskowe i społeczne środki zaradcze są wpisywane do zmodyfikowanych/odpowiednio zmienionych dokumentów projektowych. Jeżeli zmiany operacyjne zasadniczo zmieniają przewidywany scenariusz środowiskowy i/lub społeczny w stosunku do planów zatwierdzonych przez Zarząd, zmianę należy zgłosić do wyższego kierownictwa, a jeżeli to konieczne i zgodne z właściwymi zasadami EBOR – zwrócić się do Zarządu o opinię lub zgodę.

D. Sprawozdawczość publiczna i jawność w EBOR

46. EBOR zamierza publikować roczny raport na temat zrównoważonego rozwoju w zakresie kwestii środowiska i społeczeństwa, gdzie znajdzie się opis wszelkich działań Banku i stopnia realizacji niniejszej polityki.
47. Kwestie środowiskowe i społeczne związane z projektami finansowanymi przez EBOR będą omówione w tworzonej przez EBOR dokumentacji podsumowującej projekt (PSD – Project Summary Document), zgodnie z Polityką Informacji Publicznej Banku.¹³
48. Dział Ewaluacji Banku dokonuje odpowiednio ewaluacji aspektów wyników środowiskowych i społecznych projektów finansowanych przez EBOR zgodnie z Polityką Ewaluacji Banku i odnośnymi wytycznymi.
49. EBOR ustanowił mechanizm składania skarg na projekt (PCM – Project Complaint Mechanism)¹⁴, aby oceniać i weryfikować skargi dotyczące projektów finansowanych przez Bank. PCM pozwala lokalnym osobom fizycznym, organizacjom i grupom lokalnym, które dostrzegają szkodliwy wpływ projektu Banku, na składanie skarg i ubieganie się o pomoc w rozwiązywaniu problemów poza operacjami bankowymi. PCM może być także wykorzystywany przez osoby fizyczne lub grupy do składania skarg na istniejącą ich zdaniem niezgodność działań Banku z niniejszą polityką lub elementami PIP właściwymi dla danego projektu.

E. Promowanie inwestycji korzystnych dla środowiska i społeczeństwa, w tym współpraca z partnerami

50. EBOR będzie promować projekty i inicjatywy, które zostały zaplanowane w sposób pozwalający na osiągnięcie jak największych korzyści dla środowiska i społeczeństwa. To podejście obejmuje:
 - zapewnianie współpracy technicznej w celu uzupełnienia istniejących lub proponowanych projektów EBOR
 - poprawa – poprzez współpracę techniczną i dialog w ramach polityki – warunków sprzyjających, tak aby klienci EBOR mogli lepiej rozwiązywać kwestie środowiskowe lub społeczne, w tym wsparcie dla reform polityki i przepisów, tworzenie zdolności instytucjonalnych, analizy na skalę całego sektora oraz oceny strategiczne
 - promowanie niezależnych projektów inwestycyjnych w obszarach priorytetowych
 - promowanie efektywnego wykorzystywania zasobów w projektach
 - finansowanie projektów pilotażowych pozwalających na badanie potencjalnych nowych kierunków działalności o dużych korzyściach dla środowiska lub społeczeństwa.

F. Rozwiązania instytucjonalne i metody wdrożenia

51. Aby upewnić się, że strategiczne wytyczne opisane powyżej są wystarczająco realizowane, EBOR przydzieli odpowiednie zadania i zasoby, aby zagwarantować skuteczne wdrożenie niniejszej polityki. Bank zapewni odpowiednią liczbę pracowników, których zadaniem będzie nadzorowanie oceny środowiskowej i społecznej oraz procesów monitoringu, jak również inicjowanie i opracowywanie projektów korzystnych dla środowiska i społeczeństwa.
52. Niniejsza polityka wejdzie w życie w ciągu sześciu miesięcy od jej przyjęcia przez Zarząd. Projekty, które uzyskały wstępną akceptację kierownictwa¹⁴ przed wejściem w życie niniejszej polityki, podlegają przepisom polityki obowiązującej w chwili udzielenia takiej wstępnej akceptacji.

¹³ Dokumenty PSD będą dostępne w Bazie Publikacji EBOR i na stronie internetowej EBOR (www.ebor.com).

¹⁴ W momencie przyjmowania niniejszej polityki, wstępna akceptacja jest określana jako „Concept review” (przeгляд koncepcji).

53. EBOR opracuje i będzie stosować procedury środowiskowe i społeczne oraz odpowiednie wytyczne i narzędzia, które pomogą we wdrożeniu niniejszej polityki, a także zapewni pracownikom odpowiednie szkolenia dotyczące wymagań niniejszej polityki.
54. EBOR będzie nadal uzyskiwać wsparcie od swojego Komitetu Doradczego ds. Środowiska i Społeczeństwa (ESAC – Environmental and Social Advisory Council), który będzie proszony o opinie w ogólnych sprawach związanych z polityką i wszystkich sprawach związanych z politykami i strategiami sektorowymi przed ich sfinalizowaniem. Komitet może też być proszony o opinię w szczególnych sprawach związanych z projektami i działaniami EBOR.
55. EBOR będzie regularnie monitorować i oceniać wyniki finansowanych przez siebie projektów w zakresie kwestii środowiskowych i społecznych pod względem celów niniejszej polityki. Polityka będzie regularnie przeglądana i w razie potrzeby poprawiana i aktualizowana, o ile wyrazi na to zgodę Zarząd. Dodatkowo Polityka będzie weryfikowana przez Zarząd co pięć lat.

Załącznik 1: Lista wykluczeń dla Polityki Środowiskowej i Społecznej EBOR

EBOR nie będzie w sposób świadomy finansować, w sposób bezpośredni ani pośredni, projektów związanych z następującymi działaniami:

- produkcja lub handel produktem lub działalnością uznawanymi za nielegalne według krajowych przepisów lub regulacji kraju przyjmującego bądź też międzynarodowych konwencji lub porozumień, lub też podlegającymi stopniowemu wycofaniu lub zakazowi produkcji/handlu według prawa międzynarodowego, takie jak:
 - produkcja lub handel produktami zawierającymi polichlorowane bifenyle¹⁵
 - produkcja lub handel farmaceutykami, pestycydami/herbicydami i innymi substancjami niebezpiecznymi podlegającymi stopniowemu wycofaniu lub zakazowi produkcji/handlu według prawa międzynarodowego¹⁶
 - produkcja lub handel substancjami zubożającymi warstwę ozonową podlegającymi stopniowemu wycofaniu według prawa międzynarodowego¹⁷
 - handel gatunkami dzikiej fauny i flory lub też produkcja lub handel produktami dzikiej przyrody uwzględnionymi w CITES¹⁸
 - międzynarodowe przemieszczanie odpadów zabronione przepisami prawa międzynarodowego¹⁹
- produkcja, wykorzystywanie lub handel wolnymi włóknami azbestu lub produktami zawierającymi azbest
- działania zabronione na podstawie przepisów kraju przyjmującego lub konwencji międzynarodowych dotyczących ochrony bioróżnorodności lub dziedzictwa kulturowego²⁰
- połów pławnicami w środowisku morskim z wykorzystaniem sieci dłuższych niż 2,5 km
- transport ropy lub innych substancji niebezpiecznych zbiornikowcami, które nie spełniają wymogów Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO – International Maritime Organization)²¹

¹⁵ PCB: polichlorowane bifenyle – grupa bardzo toksycznych substancji chemicznych. PCB najczęściej mogą się znajdować w olejowych transformatorach elektrycznych, kondensatorach i rozdzielnicach wyprodukowanych w latach 1950–85.

¹⁶ Dokumenty powiązane to rozporządzenie Rady (EWG) nr 2455/92 z dnia 23 lipca 1992 r. dotyczące wywozu i przywozu niektórych niebezpiecznych chemikaliów, po zmianach; zalecana przez ONZ skonsolidowana lista produktów, których spożycie i/lub sprzedaż została zakazana, przerwana, poważnie ograniczona lub odrzucona przez rządy; Konwencja w sprawie procedury zgody po uprzednim poinformowaniu w międzynarodowym handlu niektórymi niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i pestycydami (Konwencja Rotterdamska); Konwencja Sztokholmska w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych; zalecana przez WHO klasyfikacja pestycydów pod względem niebezpieczeństwa.

¹⁷ Substancje zubożające warstwę ozonową (ODS – Ozone Depleting Substances): związki chemiczne, które reagują z ozonem zawartym w stratosferze, zmniejszając jego ilość, co wywołuje zjawisko znane powszechnie jako „dziura ozonowa”. Protokół montreali w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową zawiera spis ODS, ich docelowe ograniczenie i terminy stopniowego wycofywania. Listę związków chemicznych objętych Protokołem montrealim, zawierającą aerozole, czynniki chłodnicze, środki spieniające, rozpuszczalniki i środki ochrony przeciwpożarowej, łącznie ze szczegółami dotyczącymi państw-sygnatariuszy oraz docelowych terminów wycofania produktów, można uzyskać z Programu Środowiskowego ONZ.

¹⁸ CITES: Konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (CITES – Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora). Lista gatunków chronionych przez Konwencję CITES jest dostępna za pośrednictwem Sekretariatu CITES.

¹⁹ Dokumenty powiązane to rozporządzenie (WE) nr 1013/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów; decyzja C(2001)107/Final Rady OECD dotycząca rewizji decyzji C(92)39/Final w sprawie kontroli transgranicznego przemieszczania odpadów, przeznaczonych do odzysku i regeneracji; Konwencja bazylejska o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych.

²⁰ Powiązane konwencje międzynarodowe to m.in. Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt (Konwencja Bońska); Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego (Konwencja Ramsarska); Konwencja o ochronie dzikiej fauny i flory europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych (Konwencja Berneńska); Konwencja o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego (World Heritage Convention); Konwencja o różnorodności biologicznej (Convention on Biological Diversity).

- handel produktami bez wymaganych licencji na eksport lub import lub innych dowodów pozwoleń na tranzyt uzyskanych we właściwych krajach eksportu, importu lub, o ile ma to zastosowanie, tranzytu.

²¹ Ta pozycja obejmuje: zbiornikowce, które nie mają wszystkich certyfikatów wymaganych zgodnie z międzynarodową konwencją o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki (MARPOL) i międzynarodową konwencją o bezpieczeństwie życia na morzu (SOLAS) (co obejmuje m.in. zgodność z Międzynarodowym Kodeksem Zarządzania Bezpieczną Eksploatacją Statków i Zapobieganiem Zanieczyszczeniu (ISM – International Safety Management Code); zbiornikowce umieszczone na czarnej liście Unii Europejskiej bądź zabronione w paryskim protokole ustaleń w sprawie kontroli państwa portu (Paris Memorandum of Understanding); oraz zbiornikowce wycofywane z użycia według reguły 13G Konwencji MARPOL. Nie należy wykorzystywać zbiornikowców pojedynczo kadłubowych starszych niż 25 lat.

Załącznik 2: Projekty Kategorii A

Poniższa lista dotyczy inwestycji „greenfield” lub dużych projektów związanych z rozbudową lub przekształceniami w kategoriach wymienionych poniżej. Opisane w niej orientacyjne rodzaje projektów to przykłady projektów, które mogą skutkować potencjalnie istotnym niekorzystnym przyszłym wpływem na środowiskowo i/lub społeczeństwo, w związku z czym wymagają oceny oddziaływania na środowiskowo i społeczeństwo. Kategoryzacja każdego projektu będzie zależeć od rodzaju i znaczenia faktycznych lub potencjalnych przyszłych negatywnych skutków dla środowiska lub społeczeństwa, związanych z charakterem, lokalizacją, wrażliwością i skalą projektu.

1. Rafinerie ropy naftowej (z wyłączeniem przedsiębiorstw wytwarzających jedynie smary z ropy naftowej) i instalacje do gazyfikacji i upłynniania węgla lub łupków bitumicznych o wydajności co najmniej 500 ton dziennie.
2. Elektrociepłownie i inne instalacje do spalania o mocy cieplnej co najmniej 300 MW²² oraz elektrownie jądrowe i inne reaktory jądrowe, w tym demontaż i wyłączenie z użytkowania takich elektrowni lub reaktorów (z wyjątkiem instalacji badawczych do produkcji i przekształcania materiałów rozszczepialnych i paliworodnych, o mocy nieprzekraczającej 1 kilowata przy ciągłym obciążeniu termicznym).
3. Instalacje przeznaczone do produkcji lub wzbogacania paliw jądrowych, ponownego przetwarzania, składowania lub końcowej utylizacji napromienionych paliw jądrowych lub też składowania, utylizacji lub przetwarzania odpadów radioaktywnych.
4. Kombinaty do wstępnego wytopu żelaza i stali; urządzenia do produkcji surowych metali nieżelaznych z rud, koncentratów lub surowców wtórnych w procesach metalurgicznych, chemicznych lub elektrolitycznych.
5. Zintegrowane urządzenia chemiczne: takie urządzenia, które służą do wytwarzania na skalę przemysłową substancji z wykorzystywaniem chemicznych reakcji przemiany, w których szereg zespołów jest zestawionych i powiązanych ze sobą funkcjonalnie, służących do produkcji: podstawowych organicznych substancji chemicznych; podstawowych nieorganicznych substancji chemicznych; fosforowych, azotowych lub potasowych nawozów sztucznych (prosty i złożonych); substancji bazowych dla preparatów ochrony roślin i biocydów; podstawowych produktów farmaceutycznych z wykorzystaniem procesów chemicznych bądź biologicznych; materiałów wybuchowych.
6. Budowa autostrad, dróg szybkiego ruchu i dalekobieżnych linii ruchu kolejowego; portów lotniczych z głównym pasem startowym o długości 2100 m lub więcej; nowych dróg o czterech lub większej liczbie pasów bądź przebudowa i/lub poszerzenie istniejących dróg złożonych do co najmniej czterech pasów, w przypadku gdy nowe drogi bądź przebudowywane lub poszerzane części drogi miałyby co najmniej 10 kilometrów długości w jednym odcinku.
7. Rurociągi, terminale i powiązane z nimi urządzenia do transportu dużych ilości gazu, ropy i substancji chemicznych.
8. Duże porty morskie, a także wodne drogi śródlądowe i porty dla ruchu śródlądowego; porty handlowe, nabrzeża dla załadunku i rozładunku połączone z lądem oraz przedporcia (z wyłączeniem nabrzeży dla promów).
9. Urządzenia do przetwarzania i unieszkodliwiania niebezpiecznych i toksycznych odpadów przez spalanie, obróbkę chemiczną lub składowanie w ziemi.
10. Urządzenia do unieszkodliwiania odpadów innych niż niebezpieczne przez spalanie lub obróbkę chemiczną na dużą skalę.

²² Co odpowiada mocy elektrycznej brutto na poziomie 140 MW dla elektrowni z wykorzystaniem turbin parowych i turbin gazowych o pojedynczym cyklu.

11. Duże²³ zapory i inne spiętrzenia zaprojektowane w celu powstrzymania przepływu lub stałego gromadzenia wody.
12. Ujęcia wód gruntowych lub systemy sztucznego nawadniania, gdzie roczny pobór lub zużycie wody wynosi co najmniej 10 mln m³.
13. Zakłady przemysłowe do: a) produkcji pulpy z drewna lub podobnych materiałów włóknistych; b) produkcji papieru i kartonu o wydajności przekraczającej 200 ton masy powietrznie suchej dziennie.
14. Wydobycie torfu na dużą skalę, kamieniołomy i kopalnie odkrywkowe oraz przerób rud metali lub węgla.
15. Wydobycie ropy naftowej i gazu ziemnego do celów handlowych.
16. Urządzenia do składowania ropy naftowej, produktów petrochemicznych i chemikaliów, o pojemności co najmniej 200 000 ton.
17. Wyrąb lasów na dużą skalę.
18. Miejskie oczyszczalnie ścieków o wydajności przekraczającej równoważnik zaopatrzenia niezbędny dla 150 000 ludzi.
19. Duże miejskie zakłady przetwarzania i składowania odpadów stałych.
20. Turystyka i rozwój handlu detalicznego na dużą skalę.
21. Konstrukcje napowietrznych linii elektrycznych wysokiego napięcia.
22. Urządzenia do wytwarzania energii na dużą skalę z wykorzystaniem siły wiatru (farmy wiatrowe).
23. Rekultywacja gruntów i pogłębianie mórz na dużą skalę.
24. Uprawa gruntów lub zalesianie na dużą skalę, wiążące się z intensyfikacją, zmianą sposobu wykorzystywania gruntów lub przekształcaniem priorytetowych cech bioróżnorodności i/lub naturalnych siedlisk o kluczowym znaczeniu.
25. Garbarnie skór i skórek o zdolności produkcyjnej przekraczającej 12 ton gotowych produktów dziennie.
26. Urządzenia do intensywnej hodowli drobiu lub świń o pojemności większej niż: (i) 85 000 stanowisk dla brojlerów i 60 000 stanowisk dla kur; (ii) 3 000 stanowisk dla świń produkcyjnych (ponad 30 kg); lub (iii) 900 stanowisk dla macior.
27. Projekty²⁴, które mają być realizowane na obszarach wrażliwych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym lub regionalnym lub mogą mieć widoczny wpływ na te obszary, nawet jeżeli dany rodzaj projektu nie jest uwzględniony na niniejszej liście. Takie wrażliwe obszary to m.in. obszary chronionej natury wskazane w przepisach krajowych lub międzynarodowych, naturalne siedliska o kluczowym znaczeniu lub inne ekosystemy wspierające priorytetowe cechy bioróżnorodności, obszary o znaczeniu archeologicznym lub kulturowym oraz obszary ważne dla ludności rdzennej i innych grup znajdujących się w trudnej sytuacji.
28. Projekty, które mogą mieć duży negatywny wpływ społeczny na społeczności lokalne i inne strony w obszarze oddziaływania projektu.
29. Projekty, które mogą wiązać się z przymusowymi przesiedleniami lub migracją ekonomiczną na dużą skalę.

²³ Zgodnie z definicją Międzynarodowej Komisji ds. Dużych Zapór Wodnych (International Commission on Large Dams – ICOLD) duża zaporą to budowla o wysokości co najmniej 15 metrów, mierzonej od fundamentów. Zapory o wysokości między 5 a 15 metrów i objętości zbiornika na poziomie co najmniej 3 mln m³ również są klasyfikowane jako duże.

²⁴ W tym m.in. projekty zorientowane na społeczeństwo lub środowisko (np. zasoby odnawialne).

Wymaganie operacyjne EBOR nr 1:

Ocena wpływu i problemów środowiskowych i społecznych oraz zarządzanie nimi

Wstęp

1. Niniejsze wymaganie operacyjne określa znaczenie zintegrowanej oceny dla identyfikowania oddziaływań i kwestii środowiskowych i społecznych¹ związanych z projektami oraz zarządzania przez klienta jego działaniami środowiskowo-społecznymi przez cały okres cyklu życia projektu. Skuteczny i wydajny system zarządzania środowiskiem i społeczeństwem (Environmental and Social Management System – ESMS) to dynamiczny i ciągły proces, inicjowany i wspierany przez kierownictwo, wiążący się z konstruktywną komunikacją pomiędzy klientem, jego pracownikami oraz społecznościami lokalnymi, na które oddziałuje projekt i/lub inne działania klienta, a także, we właściwych przypadkach, innymi stronami zainteresowanymi. Wymaga to metodycznego podejścia obejmującego planowanie, wdrażanie, kontrolę i reagowanie na wyniki oceny w sposób ustrukturyzowany w celu ciągłego usprawniania zarządzania wynikami. System ESMS odpowiedni do rodzaju i skali projektu promuje działanie korzystne i zrównoważone pod względem środowiskowym i społecznym i może prowadzić do poprawy wyników finansowych, społecznych i środowiskowych.
2. Niniejsze wymaganie operacyjne określa obowiązki klienta w procesie oceny potencjalnych oddziaływań i kwestii środowiskowych i społecznych związanych z projektem, a także opracowywania i wdrażania procedur z zakresu zarządzania tymi oddziaływaniami i kwestiami oraz ich monitorowania. Integralną częścią tego procesu jest zaangażowanie stron zainteresowanych projektem. Wymaganie operacyjne nr 10, które określa wymogi dotyczące zaangażowania stron zainteresowanych, powinno być analizowane łącznie z niniejszym wymaganie operacyjnym.

Cele

3. Cele niniejszego wymagania operacyjnego są następujące:
 - ustalenie i ocena oddziaływań i kwestii środowiskowych i społecznych projektu
 - przyjęcie podejścia² obejmującego hierarchię działań łagodzących w celu reagowania na niekorzystne oddziaływanie i kwestie środowiskowe lub społeczne działań związanych z projektem, mające wpływ na pracowników, społeczności objęte projektem i środowisko
 - promowanie lepszego działania środowiskowo-społecznego klientów poprzez skuteczne wykorzystywanie systemów zarządzania
 - opracowanie systemu ESMS, dostosowanego do rodzaju projektu, do celów oceny problemów i oddziaływań środowiskowych i społecznych oraz zarządzania nimi w sposób zgodny z odpowiednimi wymaganiami operacyjnymi.

Zakres obowiązywania

4. Niniejsze wymaganie operacyjne dotyczy wszystkich projektów bezpośrednio finansowanych przez EBOR. W ramach procesu oceny środowiskowej i społecznej klient zidentyfikuje odnośne wymogi niniejszego wymagania operacyjnego oraz to, w jaki sposób będą one uwzględniane i

¹Do celów niniejszej polityki, oddziaływanie na społeczeństwo oznacza oddziaływanie na jednostki, społeczność i pracowników, wynikające z działalności biznesowej, która ma otrzymać wsparcie oraz sposobu, w jaki może ona wpływać na ich warunki pracy, status społeczno-ekonomiczny, tożsamość kulturową, prawa człowieka i/lub zdrowie.

²Hierarchia działań łagodzących obejmuje działania podejmowane w celu zapobieżenia oddziaływaniu na środowisko lub społeczeństwo od samego początku działań z zakresu opracowywania projektu, a jeśli to niemożliwe – w celu wdrożenia dodatkowych środków, które mogłyby zminimalizować, załagodzić lub, w najgorszym przypadku, zrównoważyć i/lub wynagrodzić wszelkie potencjalne pozostałe niekorzystne oddziaływanie.

regulowane na etapach projektowania, budowy, działania i likwidacji lub zamknięcia i przywrócenia poprzedniego stanu.

5. Do celów wymagań operacyjnych, termin „projekt” oznacza określony zestaw działań biznesowych, dla którego klient chce pozyskać finansowanie z EBOR, a w przypadku gdy uzyskano już gwarancję finansowania z EBOR – zestaw działań biznesowych określony w umowach finansowania, zatwierdzonych przez Zarząd EBOR lub inny organ decyzyjny.
6. Projekty obejmujące nowe obiekty lub działania biznesowe muszą być zaprojektowane tak, aby od samego początku były zgodne z wymaganiami operacyjnymi. Jeśli projekt obejmuje istniejące obiekty lub nie jest od samego początku zgodny z wymaganiami operacyjnymi, klient jest zobowiązany opracować i wdrożyć Plan Działań na rzecz Środowiska i Społeczeństwa (Environmental and Social Action Plan – ESAP),³ obejmujący serię działań niezbędnych do osiągnięcia w zasadnym terminie zgodności tych obiektów z wymaganiami operacyjnymi.

Wymagania

Ocena środowiskowa i społeczna

7. Procedura oceny środowiskowej i społecznej będzie oparta na aktualnych informacjach, w tym na dokładnym opisie projektu i odnośnej działalności klienta oraz danych o wyjściowej sytuacji społecznej i środowiskowej, na określonym poziomie szczegółowości. Procedura oceny powinna też określać: (i) właściwe przepisy i wymogi regulacyjne z zakresu środowiska i społeczeństwa obowiązujące na obszarach działania projektu, dotyczące spraw środowiskowych i społecznych, w tym przepisy wdrażające obowiązki kraju przyjmującego określone w prawie międzynarodowym i (ii) właściwe wymogi wynikające z wymagań operacyjnych. Kluczowym elementem tego podejścia jest stosowanie hierarchii działań łagodzących i dobrych praktyk międzynarodowych.⁴ W przypadku projektów, które mogą mieć negatywne oddziaływanie środowiskowo-społeczne, klient, w ramach integralnej części procesu oceny, ustali strony zainteresowane projektu i opracuje plan merytorycznego zaangażowania ich w celu uwzględnienia ich opinii i zastrzeżeń przy planowaniu, wdrażaniu i realizowaniu projektu zgodnie z wymaganiem operacyjnym nr 10.
8. Proces oceny będzie współmierny i proporcjonalny do potencjalnego oddziaływania i kwestii projektu i będzie obejmował, w sposób zintegrowany, wszelkie odnośne bezpośrednie i pośrednie oddziaływania i kwestie środowiskowe i społeczne projektu oraz właściwe etapy cyklu projektu (takie jak działania poprzedzające budowę, budowa, działanie i likwidacja lub zamknięcie i przywrócenie poprzedniego stanu). Może się okazać, że właściwe będzie uzupełnienie przez klienta jego oceny środowiskowo-społecznej o dalsze badania skoncentrowane na określonych zagrożeniach i oddziaływaniach, takich jak zmiany klimatu, prawa człowieka czy płęć.
9. Proces oceny środowiskowo-społecznej ponadto ustali i scharakteryzuje, w odpowiednim zakresie, potencjalnie istotne kwestie środowiskowo-społeczne związane z działaniami lub obiektami, które nie stanowią części projektu, ale mogą bezpośrednio lub pośrednio podlegać wpływom projektu, istnieją wyłącznie z powodu projektu lub mogłyby stanowić zagrożenie dla projektu. Takie powiązane działania lub obiekty mogą być kluczowe dla utrzymania projektu i mogą być albo kontrolowane przez klienta albo realizowane przez osoby trzecie lub do nich

³ Plan ESAP stanowi integralną część umów finansowania.

⁴ Dobre praktyki międzynarodowe obejmują typowe dla profesjonalistów umiejętności, rzetelność, ostrożność i przezroczność, których można zasadnie oczekiwać od wykwalifikowanych i doświadczonych profesjonalistów zatrudnionych w przedsiębiorstwie tego samego rodzaju i w takich samych lub zbliżonych okolicznościach, na poziomie globalnym lub regionalnym. Wynikiem stosowania tych praktyk powinno być wykorzystywanie w projektach technologii najodpowiedniejszych w warunkach właściwych dla danego projektu.

należące. Jeśli klient nie ma kontroli ani wpływu na takie działania lub obiekty, proces oceny środowiskowo-społecznej powinien umożliwić ustalenie odnośnych zagrożeń, jakie stanowią one dla projektu. W przypadku stwierdzenia potencjalnie istotnego niekorzystnego wpływu i/lub zagrożenia społecznego dotyczącego działań lub obiektów stron trzecich, klient będzie z nimi współpracował w celu zareagowania na te zagrożenia i ich załagodzenia. Analogicznie, w przypadku możliwości zwiększenia korzyści klient powinien skorzystać ze swojego mechanizmu dźwigni i wywrzeć wpływ na dane strony trzecie. Ponadto proces oceny będzie uwzględniać skumulowany efekt oddziaływania projektu w połączeniu z oddziaływaniem innych odpowiednich przeszłych, bieżących i zasadnie przewidywanych wydarzeń, a także nieplanowanych, ale przewidywalnych działań, które umożliwia projekt, a które mogą wystąpić w późniejszym terminie lub w innym miejscu.

10. Projekty kategorii A⁵ mogą być źródłem potencjalnie istotnych przyszłych negatywnych skutków dla środowiska i/lub społeczeństwa, których nie da się od razu ustalić ani ocenić, i które w związku z tym będą wymagać od klienta przeprowadzenia kompleksowej oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (Environmental and Social Impact Assessment – ESIA). Proces ESIA będzie obejmował etap określenia zakresu oceny w celu ustalenia potencjalnych przyszłych oddziaływań środowiskowych i społecznych⁶ związanych z projektem. ESIA będzie obejmować badanie realnych pod względem technicznym i finansowym alternatywnych źródeł takich oddziaływań, w tym alternatywnych opcji spoza zakresu projektu, oraz udokumentowanie uzasadnienia wyboru określonego zaproponowanego sposobu działania. Będzie także określać potencjalne możliwości poprawy i zalecać działania niezbędne do uniknięcia lub – jeżeli jest to niemożliwe – zminimalizowania i ograniczenia negatywnego oddziaływania. Może być konieczne przeprowadzenie lub weryfikacja oceny ESIA przez niezależnych ekspertów. Proces ESIA będzie także obejmował proces podawania informacji do wiadomości publicznej i konsultacji, określony w wymaganiu operacyjnym nr 10.
11. W przypadku projektów kategorii B, których potencjalne przyszłe negatywne skutki dla środowiska i/lub społeczeństwa są właściwe dla danego miejsca i/lub mogą być od razu określone i zniwelowane przez odpowiednie działania łagodzące, klient przeprowadzi ocenę środowiskowo-społeczną proporcjonalną do rodzaju, skali i lokalizacji projektu oraz do charakterystyki potencjalnych oddziaływań i zagrożeń. Ocena będzie obejmować charakterystykę potencjalnych przyszłych negatywnych oddziaływań związanych z projektem, ustalenie potencjalnych możliwości poprawy oraz zalecenia w zakresie środków niezbędnych do uniknięcia lub, jeśli to niemożliwe, zminimalizowania i załagodzenia niekorzystnego wpływu.
12. W przypadku projektów kategorii A i B obejmujących istniejące obiekty wymagana będzie ocena kwestii środowiskowych i społecznych związanych z przeszłymi i obecnymi działaniami. Celem takiej oceny jest określenie potencjalnego ryzyka, zobowiązań i szans związanych z istniejącymi obiektami i działaniami, potwierdzenie aktualnego statusu zgodności z wymogami regulacyjnymi oraz ocena aktualnie stosowanych przez klienta systemów zarządzania i ogólnego spełnienia wymagań operacyjnych. Wszelkie badania istniejących obiektów muszą prowadzić niezależni specjaliści, niezwiązani z badanym obiektem.
13. W przypadku projektów kategorii C, dla których prawdopodobieństwo przyszłych negatywnych skutków i problemów dla środowiska i/lub społeczeństwa jest znikome lub zerowe, a takie skutki i problemy mogą być od razu określone i zniwelowane przez odpowiednie działania łagodzące, klient wdroży system ESMS proporcjonalny do oddziaływań i zagrożeń zgodnie z punktami 14-22 niniejszego wymagania operacyjnego oraz będzie monitorować i raportować na temat zgodności projektu z wymaganiami operacyjnymi zgodnie z punktami 23-28 wymagania operacyjnego nr 1.

⁵ Orientacyjna lista projektów z Kategorii A jest przedstawiona w Załączniku 2 do Polityki Środowiskowej i Społecznej EBOR.

⁶ Ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo będzie uwzględniać potencjalne oddziaływanie bezpośrednie, pośrednie i skumulowane związane z projektem oraz, w odpowiednich przypadkach, potencjalne oddziaływanie transgraniczne.

14. W przypadku gdy klienci, których spółki operują wieloma zakładami, ubiegają się o uzyskanie ogólnych usług w zakresie finansów korporacyjnych, kapitału obrotowego lub finansowania kapitałowego, ocena, o której mowa w punktach 7 do 12, może nie być odpowiednia. W takich przypadkach aktualne systemy ESMS klienta oraz jego poprzednie i bieżące działania będą oceniane w kontekście właściwych wymagań operacyjnych, a plan ESAP zostanie opracowany i wdrożony na poziomie korporacyjnym (a nie na poziomie właściwym dla danego miejsca).

Ocena na poziomie korporacyjnym obejmie:

- ocenę możliwości klienta w zakresie zarządzania oddziaływaniem działalności na środowisko i społeczeństwo oraz rozwiązywania kwestii związanych z jego działaniami i zakładami w kontekście wymogów określonych w wymaganiach operacyjnych
- ocenę historii klienta w zakresie przestrzegania właściwych środowiskowo-społecznych wymogów regulacyjnych obowiązujących na obszarach działania projektu
- określenie głównych grup stron zainteresowanych klienta oraz bieżących działań z zakresu zaangażowania w kontakty ze stronami zainteresowanymi.

Dokładny zakres oceny korporacyjnej będzie ustalany indywidualnie dla każdego przypadku.

Systemy Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem

15. Od klientów wymaga się opracowania i wdrożenia systemu ESMS odpowiedniego do rodzaju i skali projektu oraz współmiernego do poziomu jego oddziaływań i kwestii środowiskowych i społecznych zgodnie z dobrymi praktykami międzynarodowymi. Celem takiego systemu zarządzania jest połączenie wdrażania wymogów środowiskowo-społecznych w ukierunkowany i skoordynowany proces oraz wbudowanie go w główne działania operacyjne prowadzonej przez klienta oceny oddziaływań i kwestii.

Polityka Środowiskowa i Społeczna

16. Klient ustali, odpowiednio, nadrzędną politykę definiującą cele środowiskowe i społeczne oraz zasady umożliwiające osiągnięcie przez projekt działań korzystnych dla środowiska i społeczeństwa. Polityka zapewni ramy procesu oceny kwestii środowiskowo-społecznych i zarządzania nimi zgodnie z zasadami wymagań operacyjnych.

Plan Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem (ESMP – Environmental and Social Management Plan)

17. Biorąc pod uwagę wyniki procesu oceny środowiskowej i społecznej oraz wyniki zaangażowania stron zainteresowanych, klient opracuje i wdroży plan działań odnoszących się do wykrytych oddziaływań i kwestii środowiskowych i społecznych projektu oraz innych środków zmierzających do poprawy i w rezultacie spełnienia wymagań operacyjnych. Zależnie od projektu, program może stanowić kombinację udokumentowanych polityk operacyjnych, systemów zarządzania, procedur, planów, praktyk i inwestycji kapitałowych, określaną zbiorczo jako „Plany Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem” (Environmental and Social Management Plan - ESMP).
18. Plan ESMP będzie odzwierciedlać hierarchię działań łagodzących i, o ile będzie to technicznie i finansowo wykonalne, będzie stworzony zgodnie z zasadą raczej zapobiegania i unikania oddziaływań, niż ich minimalizowania, ograniczania i rekompensowania, i zapewni, aby wszystkie istotne etapy projektu były zaplanowane w sposób zapewniający zgodność z właściwymi przepisami i wymogami regulacyjnymi oraz wymaganiami operacyjnymi. W sytuacjach gdy podczas procedury oceny określono jednostki lub grupy osób objętych projektem, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji lub będą szczególnie narażone⁷, plan ESMP będzie

⁷ W rozumieniu niniejszej polityki, grupy osób w trudnej sytuacji obejmują ludzi, którzy ze względu na tożsamość płciową, orientację seksualną, wyznanie, pochodzenie etniczne, status ludności rdzennej, wiek, niepełnosprawność, trudną sytuację

uwzględniać zróżnicowane środki, dzięki którym negatywne wpływy nie dotkną tych grup w sposób wyjątkowy i umożliwią im skorzystanie z szans odniesienia korzyści z projektu. W odpowiednich przypadkach plan ESMP obejmie także zarządzanie kwestiami stron trzecich i łańcuchów dostaw.

19. Poziom szczegółowości i złożoności planu ESMP będzie współmierny do oddziaływań i kwestii dotyczących projektu odnoszących się do ryzyka, oddziaływania i szans związanych z projektem. Na ile to możliwe, plan ESMP zdefiniuje pożądane wyniki w postaci mierzalnych działań, z takimi elementami, jak cele i wskaźniki wyników, które można śledzić w określonym okresie. Przy uwzględnieniu dynamicznej natury procesów opracowywania i realizacji projektów, plany ESMP będą w elastyczny sposób reagować na zmiany w okolicznościach związanych z projektem, nieprzewidziane zdarzenia, zmiany wymogów regulacyjnych oraz wyniki monitoringu i kontroli, i będą regularnie aktualizowane.
20. System ESMS, w tym wszelkie określone w nim szczególne wymogi i działania, będzie miał zastosowanie do projektów niezależnie od tego, czy są one realizowane bezpośrednio przez klienta czy też za pośrednictwem wykonawców lub podwykonawców. Obowiązkiem klienta jest zapewnienie, aby wykonawcy pracujący w miejscach realizacji projektów spełniali te wymogi poprzez przyjmowanie i wdrażanie odpowiedniego systemu zarządzania wykonawcami. Skuteczne zarządzanie wykonawcami obejmuje:
 - ocenę zagrożeń dla środowiska i społeczeństwa związanych ze zleconymi pracami i usługami oraz w odpowiednich przypadkach włączenie właściwych warunków planów ESMP do dokumentacji przetargowej, a także zobowiązanie wykonawców w umowach do stosowania tych norm i wprowadzania środków zaradczych w przypadku braku zgodności
 - pilnowanie, aby wykonawcy mieli wiedzę i umiejętności niezbędne do wykonywania zadań projektowych zgodnie z warunkami umowy
 - monitoring zgodności wykonawcy z warunkami umowy
 - w przypadku podwykonawstwa – zobowiązanie wykonawców do dokonywania analogicznych ustaleń z ich podwykonawcami.

Wymogi z zakresu warunków pracy i zatrudnienia pracowników zewnętrznych określone są w wymaganiu operacyjnym nr 2. Wymogi z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy wszystkich pracowników określone są w wymaganiu operacyjnym nr 4.

Zdolność organizacyjna i zaangażowanie

21. Klient ustali i będzie utrzymywać i w razie potrzeby wzmacniać strukturę organizacyjną, która określi role, obowiązki i uprawnienia do wdrażania planu ESAP w celu zapewnienia stałej zgodności z właściwymi krajowymi wymogami regulacyjnymi i wymaganiami operacyjnymi. Klient wyznaczy konkretnych pracowników, w tym przedstawiciela/-li zarządu, o jasno określonych obowiązkach i uprawnieniach, w celu stosowania i wdrażania systemu ESMS. Kluczowe obowiązki związane z kwestiami społecznymi i środowiskowymi zostaną określone i wyjaśnione odpowiednim pracownikom. Klient zapewni odpowiednie i regularne wsparcie oraz zasoby ludzkie i finansowe niezbędne do regularnego osiągnięcia zadowalających wyników środowiskowych i społecznych.

ekonomiczną lub status społeczny mogą ucierpieć w wyniku niekorzystnego oddziaływania projektu bardziej niż inni, i którzy mogą mieć ograniczoną zdolność ubiegania się o korzyści z projektu lub ich uzyskiwania. Osoby i/lub grupy osób w trudnej sytuacji mogą także obejmować m.in. osoby żyjące poniżej granicy ubóstwa, osoby pozbawione ziemi, osoby starsze, gospodarstwa domowe prowadzone przez kobiety i dzieci, uciekinierów, osoby podlegające przesiedleniom wewnętrznym, mniejszości etniczne, społeczności uzależnione od zasobów naturalnych lub inne przesiedlone osoby, które nie są chronione na podstawie ustawodawstwa krajowego i/lub prawa międzynarodowego.

22. Klient musi zagwarantować, że pracownicy bezpośrednio zaangażowani w działania mające wpływ na wyniki społeczne i środowiskowe projektu są odpowiednio wykwalifikowani i wyszkoleni.

Zarządzanie łańcuchem dostaw

23. Klient zobowiązany jest ustalić zagrożenia związane ze swoim łańcuchem dostaw. Jeśli klient może zasadnie sprawować kontrolę nad swoimi głównymi dostawcami, proces oceny środowiskowo-społecznej uwzględni także to, czy główne łańcuchy dostaw kluczowe dla podstawowych funkcji operacyjnych projektu mogą wiązać się z zagrożeniami dla środowiska i społeczeństwa. W takim przypadku klient przyjmie i wdroży system zarządzania łańcuchami dostaw współmierny do stopnia ich złożoności i powiązanych kwestii z zakresu środowiska i społeczeństwa, odpowiedni do rodzaju i skali projektu. System zarządzania będzie obejmować procesy podejmowania działań w celu reagowania na problemy z zakresu środowiska i społeczeństwa ustalone w trakcie oceny lub stałego monitoringu łańcucha dostaw, z uwzględnieniem: (i) tego, czy klient spowodował te problemy lub się do nich przyczynił; (ii) mechanizmu dźwigni, jakim klient dysponuje wobec dostawców; (iii) tego, jak istotne są relacje dla klienta; (iv) tego, jak poważne są te problemy; i (v) tego, czy samo zakończenie stosunków z dostawcą nie miałoby negatywnych konsekwencji. Wymogi z zakresu standardów zatrudnienia dotyczące łańcucha dostaw określone są w wymaganiu operacyjnym nr 2; wymogi dotyczące łańcucha dostaw w zakresie żywych zasobów naturalnych określone są w wymaganiu operacyjnym nr 6.

Monitoring i raportowanie w ramach projektu

24. Klient będzie monitorować prowadzone w ramach projektu działania z zakresu środowiska i społeczeństwa. Monitoring ma na celu: (i) ustalenie, czy projekt jest realizowany zgodnie z wymaganiami operacyjnymi; i (ii) wyciągnięcie wniosków, przydzielenie zasobów i określenie możliwości stałego doskonalenia.
25. Wymogi z zakresu monitoringu będą proporcjonalne do rodzaju projektu oraz jego oddziaływań i problemów środowiskowych i społecznych. Monitoring będzie obejmować:
- wszelkie istotne oddziaływania i problemy środowiskowe i społeczne wykryte w trakcie procesu oceny środowiskowo-społecznej
 - właściwe części wymagań operacyjnych określone w ramach procesu oceny projektu a także, w odpowiednich przypadkach, późniejszy monitoring
 - w odpowiednich przypadkach, działania określone w ESMP lub ESAP
 - zastrzeżenia zgłaszane przez pracowników i zewnętrzne strony zainteresowane oraz sposób ich rozwiązania
 - wszelkie wymogi regulacyjne z zakresu monitoringu i raportowania
 - kwestie monitoringu/raportowania wymaganego przez inne strony (np., odbiorców, podmioty zapewniające finansowanie czy jednostki certyfikacyjne).
26. Klient zapewni odpowiednie systemy, zasoby i personel, aby umożliwić realizację monitoringu. Klient powinien kontrolować wyniki monitoringu i w miarę konieczności inicjować działania naprawcze. Dodatkowo, klient może korzystać z usług stron trzecich, np. niezależnych ekspertów, społeczności lokalnych czy organizacji pozarządowych, aby uzupełniać lub weryfikować informacje zebrane podczas monitoringu. Jeśli właściwe władze lub inne strony trzecie odpowiadają za zarządzanie określonymi oddziaływaniami i kwestiami oraz powiązаныmi działaniami łagodzącymi, klient będzie współpracować z takimi władzami lub stronami przy ustalaniu i monitorowaniu takich działań.
27. Klient będzie regularnie dostarczać EBOR raporty dotyczące działań środowiskowo-społecznych w ramach projektu, w tym – w odpowiednich przypadkach – na temat zgodności z wymaganiami

operacyjnymi i wdrażania ESMS, ESMP, ESAP oraz Planu Zaangażowania Stron Zainteresowanych. Na podstawie wyników monitoringu klient w porozumieniu z EBOR określi i wprowadzi niezbędne działania naprawcze i zapobiegawcze do zmodyfikowanego planu ESMP lub ESAP. Klient wdroży uzgodnione działania naprawcze i zapobiegawcze i będzie je kontrolować w celu wzmocnienia ich skuteczności.

28. Klient będzie niezwłocznie zgłaszać EBOR wszelkie incydenty i wypadki środowiskowe i społeczne dotyczące klienta lub projektu, które mają lub mogą mieć istotny niekorzystny skutek.
29. Klient będzie niezwłocznie zgłaszać EBOR wszelkie zmiany zakresu, planu czy działania w ramach projektu, które mogą istotnie zmienić jego oddziaływanie i kwestie środowiskowe i społeczne. Klient przeprowadzi wszelkie dodatkowe oceny i procedury zaangażowania stron zainteresowanych zgodnie z wymaganiami operacyjnymi i wprowadzi zmiany w planie ESMP lub ESAP zgodnie z dokonanymi ustaleniami, stosownie do uzgodnień z EBOR.
30. W przypadku projektów, które mogą powodować istotne niekorzystne oddziaływanie i problemy środowiskowe i społeczne, klient może być zobowiązany do zaangażowania właściwych ekspertów zewnętrznych do dokonywania okresowych niezależnych kontroli projektu lub monitorowania określonych kwestii środowiskowych lub społecznych. Zakres tych prac i dalszych działań będzie ustalany indywidualnie dla każdego przypadku.

Wymaganie operacyjne EBOR nr 2:

Warunki pracy i warunki zatrudnienia

Wstęp

1. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje, że w przypadku klientów i działań ich przedsiębiorstw siła robocza jest ogromną wartością, a dobre zarządzania zasobami ludzkimi i właściwe relacje między pracownikiem i pracodawcą oparte na szacunku dla praw pracownika, w tym prawa do zrzeszania się i rokowań zbiorowych, to kluczowe składniki zrównoważonego rozwoju działalności gospodarczej. Dzięki sprawiedliwemu traktowaniu pracowników i zapewnianiu im bezpiecznych i zdrowych warunków pracy¹ klienci mogą osiągać trwałe korzyści, takie jak poprawa wydajności i produktywności działań.

Cele

2. Cele niniejszego wymagania operacyjnego są następujące:
 - poszanowanie i ochrona podstawowych zasad i praw² pracowników
 - promowanie godziwej pracy,³ w tym sprawiedliwego traktowania, niestosowania dyskryminacji oraz równych szans pracowników
 - nawiązanie, utrzymywanie i doskonalenie zdrowych relacji między pracownikiem a pracodawcą
 - promowanie zgodności z wszelkimi porozumieniami zbiorowymi, których klient jest stroną oraz krajowymi przepisami dotyczącymi pracy i zatrudnienia
 - ochrona i promowanie bezpieczeństwa i zdrowia wśród pracowników, zwłaszcza poprzez promowanie bezpiecznych i zdrowych warunków pracy
 - zapobieganie wykorzystywaniu pracy dzieci i pracy przymusowej (zdefiniowanej przez MOP) w odniesieniu do działań w ramach projektu.

Zakres obowiązywania

3. W ramach procesu oceny środowiskowej i społecznej klient zidentyfikuje odnośne wymogi niniejszego wymagania operacyjnego oraz to, w jaki sposób będą one uwzględniane i regulowane przez cały cykl życiowy projektu. Wdrożenie działań koniecznych do realizacji wymogów niniejszego wymagania operacyjnego podlega zasadom ogólnego Systemu Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem (ESMS) i właściwych dla projektu Planów Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem (Environmental and Social Management Plan – ESMP) klienta. Wymogi z zakresu oceny środowiskowej i społecznej i zarządzania tymi kwestiami są określone w wymaganiu operacyjnym nr 1.
4. W opisie niniejszego wymagania operacyjnego termin „pracownik” stosuje się w odniesieniu do osób zatrudnianych przez klienta, w tym pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy, tymczasowych, sezonowych i migrujących. Zakres

¹ Wymogi z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy są określone w wymaganiu operacyjnym nr 4.

² Konwencje MOP 29 i 105 (praca przymusowa), 87 (wolność zrzeszania się), 98 (prawo do rokowań zbiorowych), 100 i 111 (dyskryminacja), 138 (minimalny wiek), 182 (najgorsze formy pracy dzieci).

³ Godziwa praca to cel aspiracji ludzi w sferze życia zawodowego. Obejmuje to możliwość pracy, która jest produktywna i zapewnia ludziom uczciwe dochody, bezpieczeństwo w miejscu pracy oraz ochronę społeczną rodzin, lepsze perspektywy rozwoju osobistego i integracji społecznej, swobodę wyrażania swoich zastrzeżeń, organizowania się i uczestniczenia w podejmowaniu decyzji mających wpływ na ich życie oraz równość szans i traktowania wszystkich kobiet i mężczyzn.

obowiązywania tego wymagania w stosunku do pracowników zewnętrznych omawiają punkty 21-23. Kwestie zatrudnienia związane z łańcuchem dostaw są omówione w punktach 24-26.

Wymagania

Wymagania ogólne

5. Projekty muszą być zgodne przynajmniej z (i) krajowymi przepisami dotyczącymi pracy, ubezpieczeń społecznych, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz (ii) podstawowymi zasadami i normami zapisanymi w konwencjach MOP.⁴

Zarządzanie relacjami z pracownikiem

Polityka zarządzania zasobami ludzkimi

6. Klient przyjmie lub będzie dalej stosować politykę zarządzania zasobami ludzkimi oraz systemy lub procedury zarządzania nimi odpowiednie do rozmiaru firmy i liczby pracowników, omawiające podejście klienta do zarządzania pracownikami zgodne z niniejszym wymaganiem i prawem krajowym. Ta polityka i te procedury powinny być zrozumiałe i dostępne dla pracowników oraz podawane w głównych językach, jakimi posługuje się siła robocza.

Stosunki robocze

7. Klient będzie dokumentować i przekazywać wszystkim pracownikom informacje o ich prawach wynikających z krajowych przepisów dotyczących pracy i zatrudnienia oraz wszelkich właściwych układów zbiorowych pracy, warunkach pracy i zatrudnienia, w tym o prawach do wynagrodzenia, godzinach pracy, zasadach realizacji nadgodzin i wypłatach za nadgodziny oraz wszelkich świadczeniach (np. zwolnienie chorobowe, urlop macierzyński lub ojcowski i urlop wypoczynkowy). Informacje te będą zrozumiałe i dostępne dla pracowników i zapewniane w głównych językach, jakimi posługuje się siła robocza. Systemy zarządzania zasobami ludzkimi będą szanować prawo pracowników do prywatności i ochrony danych.
8. Zarządzanie komunikacją będzie miało na celu zapewnienie pracownikom: (i) odpowiednich informacji, w szczególności o przewidywanych zmianach, które mogą wpływać na siłę roboczą i (ii) możliwości zgłaszania uwag w ramach stałego doskonalenia, w tym uwag na temat sposobów zgłaszania skarg określonych szczegółowo w punkcie 20.

Praca dzieci

9. Klient będzie przestrzegać wszelkich właściwych przepisów prawa krajowego lub międzynarodowych norm pracy dotyczących zatrudnienia nieletnich, zaleźnie od tego, które z tych zasad będą zapewniały wyższy poziom ochrony dzieci w związku z zatrudnianiem nieletnich.
10. Klient nie będzie zatrudniać dzieci na zasadach ekonomicznego wyzysku ani do prac niebezpiecznych, zakłócających edukację dziecka czy szkodliwych dla zdrowia lub fizycznego, intelektualnego, duchowego, moralnego lub społecznego rozwoju dziecka. Osoby poniżej 18 roku życia będą ustalane przez klienta i nie będą zatrudniane do prac

⁴Patrz przypis 2.

niebezpiecznych. Wszelkie zadania wykonywane przez osoby niepełnoletnie będą podlegały właściwej ocenie ryzyka i regularnemu monitoringowi pod względem zdrowia, warunków pracy i godzin pracy.

Praca przymusowa

11. Klient nie będzie zatrudniać pracowników do pracy przymusowej, która polega na niedobrowolnym wykonywaniu prac lub świadczeniu usług, wymuszonym pod groźbą użycia siły lub kary. Obejmuje to prace niedobrowolne lub wymuszone, takie jak wykorzystywanie pracowników przymusowych, praca niewolnicza lub inne podobne zasady zlecania prac oraz ofiary handlu ludźmi.⁵

Zakaz dyskryminacji i równe szanse

12. Projekty muszą być zgodne z właściwymi wymaganiami dotyczącymi zakazu dyskryminacji związanej z zatrudnieniem. W szczególności, w odniesieniu do projektu, klient:
- nie będzie podejmować decyzji o zatrudnieniu na podstawie cech, takich jak płeć, rasa, narodowość, poglądy polityczne, przynależność związkowa, pochodzenie etniczne, społeczne lub rdzenne, religia lub wiara, stan cywilny lub rodzinny, niepełnosprawność, wiek, orientacja seksualna lub tożsamość płciowa, niezwiązanych z wymogami danego stanowiska
 - będzie opierać swoje relacje z pracownikami na zasadzie równych szans i równego traktowania i nie będzie dyskryminować pracowników w żadnej sferze ich relacji z firmą, tj. podczas poszukiwania kandydatów i zatrudniania, przydzielania stanowisk pracy, w ramach wynagradzania (łącznie z zarobkami i świadczeniami)⁶, warunków pracy i zatrudnienia, w tym zasadnej adaptacji stanowiska do określonego rodzaju niepełnosprawności, dostępu do szkolenia, awansu, zwolnienia z pracy lub przejścia na emeryturę i dyscyplinowania.
 - wdroży działania w celu zapobiegania molestowaniu, w tym molestowaniu seksualnemu, zastraszaniu, szykanowaniu i/lub wykorzystywaniu, a także w celu reagowania na takie przypadki.

Za dyskryminację nie uważa się następujących środków: specjalnych środków ochrony lub wsparcia w celu zrekompensowania dyskryminacyjnych działań mających miejsce w przeszłości; promowania zatrudnienia na poziomie lokalnym, wyboru osoby na dane stanowisko na podstawie konkretnych wymagań tego stanowiska, o ile są zgodne z prawem krajowym.

Organizacje pracownicze

13. Klient nie będzie zniechęcał pracowników do wybierania ich przedstawicieli, tworzenia lub zapisywania się do dowolnie przez nich wybranych organizacji pracowniczych ani prowadzenia zbiorowych rokowań. Klient nie będzie dyskryminował pracowników ani mścił się na osobach, które działają w charakterze przedstawicieli bądź też są lub zamierzają zostać członkami takich organizacji lub brać udział w rokowaniach zbiorowych. Zgodnie z prawem krajowym, klient będzie nawiązywał relacje z takimi przedstawicielami

⁵ Handel ludźmi definiuje się jako werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, z zastosowaniem groźby lub użyciem siły, bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępny, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu wykorzystania.

⁶ Klient uwzględni zasadę równego wynagradzania pracy o tej samej wartości.

lub organizacjami pracowniczymi i zapewniał im punktualnie niezbędne dane do konsultacji merytorycznych. W przypadkach gdy prawo krajowe w znacznym stopniu ogranicza możliwości zakładania lub funkcjonowania organizacji pracowniczych, klient opracuje niezależną procedurę pozwalającą pracownikom na wyrażanie swoich zastrzeżeń i będzie chronić ich prawa dotyczące warunków pracy i zatrudnienia stosownie do swojej skali działania i siły roboczej.

Wynagrodzenia, świadczenia i warunki pracy

14. Wynagrodzenia, świadczenia i warunki proponowanej pracy (w tym godziny pracy) powinny być co najmniej porównywalne z oferowanymi przez podobnych pracodawców we właściwym kraju/regionie czy sektorze.
15. W przypadku gdy klient jest stroną porozumień zbiorowych lub jest nimi objęty w jakikolwiek inny sposób, zapisy porozumień powinny być respektowane. Jeśli takie porozumienia nie istnieją lub nie regulują warunków pracy i zatrudnienia, klient zapewni zasadne warunki pracy i zatrudnienia.
16. Klient zidentyfikuje pracowników migrujących i zapewni, aby byli oni angażowani na warunkach zasadniczo równorzędnych z warunkami zatrudnienia innych pracowników wykonujących te same prace.

Bezpieczeństwo i Higiena Pracy (BHP)

17. Klient zapewni pracownikom bezpieczne i zdrowe środowisko pracy, a projekty będą zgodne z wymaganiami operacyjnymi nr 4.

Zakwaterowanie dla pracowników

18. W przypadku gdy klient zapewnia pracownikom zakwaterowanie, mieszkania powinny być usytuowane w odpowiednim miejscu, czyste, bezpieczne i spełniać przynajmniej podstawowe potrzeby pracowników. W szczególności, zapewnione warunki zakwaterowania powinny być zgodne z dobrymi branżowymi praktykami międzynarodowymi.⁷ Swoboda przemieszczania się pracowników z i do miejsca zakwaterowania organizowanego przez pracodawcę nie może być bezzasadnie ograniczana.

Redukcje etatów

19. Przed przystąpieniem do realizacji jakichkolwiek zwolnień grupowych⁸ w związku z projektem klient przeprowadzi analizę działań alternatywnych wobec redukcji etatów. Jeśli w wyniku analizy nie zostaną ustalone żadne wykonalne działania alternatywne wobec redukcji etatów, klient opracuje i wdroży plan redukcji etatów w celu oszacowania, ograniczenia i załagodzenia jej negatywnego wpływu na pracowników, zgodnie z przepisami krajowymi i dobrymi międzynarodowymi praktykami branżowymi, z uwzględnieniem zakazu dyskryminacji i po konsultacjach. Proces selekcji do celów redukcji etatów będzie przejrzysty i oparty na sprawiedliwych, obiektywnych i konsekwentnie stosowanych kryteriach i będzie podlegać skutecznemu mechanizmowi składania skarg. Klienci poinformują właściwe związki (o ile takowe istnieją), pracowników i ich przedstawicieli, a jeżeli jest to zasadne – również władze lokalne, o zmianach w warunkach zatrudnienia z odpowiednim wyprzedzeniem. Celem konsultacji jest ograniczenie i

⁷ Wytyczne EBOR/IFC „Zakwaterowanie pracowników: procesy i normy”, 2009.

⁸ Zwolnienia grupowe są zdefiniowane w art. 1 dyrektywy UE 98/59.

załagodzenie potencjalnych negatywnych skutków utraty pracy dla pracowników objętych planem redukcji. Wyniki konsultacji powinny być uwzględnione w ostatecznej wersji planu redukcji etatów. Wszelkie zaległe wynagrodzenia za okresy zwolnienia i świadczenia ubezpieczenia społecznego oraz składki i świadczenia emerytalno-rentowe będą wypłacone: (i) pracownikom do dnia rozwiązania stosunku pracy włącznie; (ii) w odpowiednich przypadkach, w terminie uzgodnionym z pracownikiem; ; lub (iii) płatności będą dokonywane w terminach uzgodnionych w zbiorowym układzie pracy.

Mechanizm składania skarg

20. Klient zorganizuje skuteczny mechanizm składania skarg dla pracowników (i organizacji pracowniczych, jeżeli istnieją), służący do naświetlania zastrzeżeń dotyczących miejsca pracy. Klient będzie informować pracowników o funkcjonowaniu systemu składania skarg podczas ich zatrudniania i ułatwi im dostęp do tego systemu. Mechanizm powinien angażować kadre kierowniczą właściwego szczebla, aby sprawnie rozwiązywać kwestie budzące wątpliwości, korzystając ze zrozumiałej i przejrzystej procedury, która zapewni, że osoby składające skargę otrzymają w odpowiednim czasie informację zwrotną dotyczącą skargi i nie będą spotykać się z żadnymi formami prześladowania. Mechanizm powinien także umożliwiać rozpatrywanie skarg zgłaszanych anonimowo. Mechanizm nie powinien utrudniać dostępu do innych środków prawnych lub administracyjnych przewidzianych przez przepisy prawa lub w ramach istniejących procedur arbitrażowych lub mediacyjnych; nie może też zastępować mechanizmów składania skarg zapewnianych przez porozumienia zbiorowe.

Pracownicy zewnętrzni

21. W przypadku pracowników zewnętrznych, zaangażowanych przez wykonawców lub innych pośredników w pracę w obiektach budowlanych lub wykonujących bezpośrednie zadania związane z podstawowymi funkcjami projektu, klient dołoży zasadnych starań, aby: (i) upewnić się, że wykonawcy lub pośrednicy mają dobrą opinię i działają zgodnie z prawem; oraz (ii) zobowiązać ich do stosowania się do wymagań omówionych w punktach 6 do 18 oraz 20. Jeżeli klient zatrudnia pracowników zewnętrznych bezpośrednio, należy stosować wymagania z punktów 6 do 18 oraz 20.
22. Zgodnie z wymaganiem operacyjnym nr 1, klient opracuje polityki i procedury zarządzania działaniami pracodawców stron trzecich w związku z projektem i monitorowania ich oraz wymogami niniejszego wymagania operacyjnego. Ponadto klient oceni te wymogi i dołoży zasadnych starań, aby włączyć je do ustaleń umownych z takimi pracodawcami będącymi osobami trzecimi, a w odpowiednich przypadkach opracuje i wdroży plan zarządzania wykonawcami.
23. Klient zobowiązany jest ustalić zagrożenia związane z pracownikami zewnętrznymi. Klient zapewni, aby pracownicy zewnętrzni mieli dostęp do skutecznego mechanizmu zgłaszania skarg zgodnego z wymogami określonymi w wymaganiu operacyjnym nr 2. W przypadku gdy strona trzecia nie jest w stanie zapewnić mechanizmu zgłaszania skarg, klient zapewni taki skuteczny mechanizm, który będzie służyć pracownikom zatrudnionym przez stronę trzecią.

Łańcuch dostaw

24. W ramach procedury oceny łańcucha dostaw określonej w wymaganiu operacyjnym nr 1 klient ustali i oceni ryzyko występowania przypadków pracy dzieci i pracy przymusowej⁹ w swoim łańcuchach dostaw w odniesieniu do towarów i materiałów kluczowych dla podstawowych funkcji projektu (kluczowe łańcuchy dostaw).
25. Jeżeli klient dowie się, że w przypadku kluczowego łańcucha dostaw ma miejsce praca dzieci lub praca przymusowa niezgodna ze standardami MOP, klient podejmie odpowiednie działania w celu rozwiązania tej kwestii zgodnie z poniższymi wymogami.
- W przypadku ustalenia wykonywania pracy przez dzieci należy dołożyć w dobrej wierze wszelkich starań w celu rozwiązania lub załagodzenia tego problemu. Klient powinien dalej zamawiać takie towary lub materiały od danego dostawcy tylko jeżeli uzyska od niego zobowiązanie lub dowody pozwalające stwierdzić, że zostanie wdrożony program zgodny z dobrymi praktykami międzynarodowymi, pozwalający na eliminację niedozwolonych działań w rozsądnym terminie. Klient będzie regularnie informować o postępach we wdrażaniu takiego programu.
 - W przypadku pracy przymusowej klient może dalej zamawiać takie towary lub materiały od danego dostawcy tylko jeżeli uzyska od niego zobowiązanie lub dowody pozwalające stwierdzić, że dostawca wdrożył odpowiednie środki eliminujące warunki pracy przymusowej.
 - W przypadku ryzyka występowania pracy dzieci i/lub pracy przymusowej klient będzie stale monitorować swój podstawowy łańcuch dostaw w celu wykrywania wszelkich istotnych zmian tego łańcucha oraz nowych rodzajów ryzyka lub przypadków incydentów pracy dzieci i/lub pracy przymusowej.

Ponadto, w przypadku ustalenia wśród pracowników głównego łańcucha dostaw istotnych problemów związanych z bezpieczeństwem, klient wprowadzi procedury i działania łagodzące w celu zapewnienia podjęcia przez danych dostawców kroków zmierzających do zapobiegania takim problemom

26. Zdolność klienta do pełnego zniwelowania tych zagrożeń zależy od poziomu kontroli i wpływu klienta na jego głównych dostawców. W uzgodnionym terminie klient przeniesie odnośny podstawowy łańcuch dostaw na dostawców, którzy są w stanie wykazać zgodność z niniejszym wymaganiem operacyjnym.

Wymagania dotyczące pracowników ochrony

27. Jeżeli klient zatrudnia pracowników lub wykonawców w celu zapewnienia ochrony personelu i majątku, uzgodni normy działania i zachowania pracowników ochrony, kierując się zasadą proporcjonalności i dobrymi praktykami międzynarodowymi,¹⁰ w zakresie zatrudniania, zasad zachowania, szkolenia, wyposażenia i monitoringu takiego personelu. Klient zbierze odpowiednie informacje, aby upewnić się, czy osoby odpowiedzialne za ochronę nie były w przeszłości karane, oraz upewni się, że są one właściwie wyszkolone pod względem stosowania siły (i, jeżeli to konieczne, broni) oraz właściwego zachowania w stosunku do pracowników i społeczności lokalnej oraz będzie wymagał od nich przestrzegania obowiązujących przepisów prawa. Klient nie zezwoli na użycie siły w celach innych niż prewencja i obrona, proporcjonalnie do rodzaju i skali zagrożenia. Klient

⁹Zgodnie z definicją zawartą w konwencjach MOP nr 138, 182, 29, 105.

¹⁰Takich jak normy dotyczące bezpieczeństwa i praw człowieka (Voluntary Principles on Security and Human Rights).

opracuje i będzie stosować skuteczny mechanizm składania skarg, umożliwiający danej społeczności i pracownikom przekazywanie zastrzeżeń dotyczących systemu ochrony i działalności pracowników ochrony, a także poinformuje społeczności i pracowników o dostępności i zasadach stosowania mechanizmów składania skarg zgodnie z niniejszym wymaganiem operacyjnym oraz wymaganiem operacyjnym nr 10.

28. Jeżeli rządowi pracownicy ochrony zostali zatrudnieni do zapewniania ochrony klienta, klient ustali i oceni potencjalne ryzyko związane z korzystaniem z ich usług, przekaze odpowiednim władzom państwowym informację, że zgodnie z jego intencją pracownicy ochrony powinni działać zgodnie z punktem 27 powyżej i zachęci odpowiednie władze państwowe do przekazania informacji o systemie bezpieczeństwa w obiekcie klienta do wiadomości publicznej, o ile nie zagraża to bezpieczeństwu obiektu.
29. Klient przeprowadzi dochodzenie dotyczące jakichkolwiek oskarżeń o niezgodne z prawem działania lub obraźliwe zachowanie pracowników ochrony, podejmie odpowiednie kroki (lub zachęci właściwą stronę do podjęcia działań), aby zapobiec takim sytuacjom w przyszłości i przekaze informacje o działaniach niezgodnych z prawem lub obraźliwym zachowaniu władzom publicznym.

Wymaganie operacyjne EBOR nr 3:

Efektywne wykorzystywanie zasobów, zapobieganie zanieczyszczeniom i ich eliminacja

Wstęp

1. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje, że zwiększona działalność gospodarcza i urbanizacja mogą generować zwiększony poziom zanieczyszczenia powietrza, wody i gleby, a także zużywać naturalnie ograniczone zasoby w sposób mogący zagrażać ludziom i środowisku na poziomie lokalnym, regionalnym i globalnym. Dlatego też efektywne wykorzystywanie zasobów oraz zapobieganie zanieczyszczeniom i ich eliminacja stanowią zasadnicze elementy zrównoważonego rozwoju środowiskowego i społecznego, a projekty muszą być w tym względzie zgodne z dobrymi praktykami międzynarodowymi.
2. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje znaczenie stosowania najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk międzynarodowych w celu optymalizacji wykorzystywania zasobów oraz skutecznego zapobiegania i eliminowania emisji zanieczyszczeń do środowiska.
3. Niniejsze wymaganie operacyjne określa podejście na poziomie projektu do zarządzania zasobami oraz zapobiegania zanieczyszczeniom i ich eliminacji, bazując na hierarchii działań łagodzących oraz na zasadzie, zgodnie z którą priorytetem jest naprawianie szkód dla środowiska u źródła i zasadzie obciążania kosztami sprawców zanieczyszczenia. Oddziaływania i kwestie dotyczące projektu związane z wykorzystywaniem zasobów oraz wytwarzaniem odpadów i emisją zanieczyszczeń muszą być oceniane w kontekście lokalizacji projektu oraz miejscowych warunków środowiskowych.

Cele

4. Cele niniejszego wymagania operacyjnego są następujące:
 - ustalenie związanych z projektem możliwości poprawy wydajności wykorzystywania energii, wody i zasobów oraz zminimalizowania wytwarzania odpadów
 - przyjęcie podejścia obejmującego hierarchię działań łagodzących w celu reagowania na niekorzystne wpływy wykorzystywania zasobów i emisji zanieczyszczeń w ramach projektu na zdrowie ludzkie i środowisko
 - promowanie działań ograniczających emisję gazów cieplarnianych związaną z projektem.

Zakres obowiązywania

5. W ramach procesu oceny środowiskowej i społecznej klient zidentyfikuje odnośne wymogi niniejszego wymagania operacyjnego oraz to, w jaki sposób będą one uwzględniane i regulowane przez cykl życiowy projektu. Wdrożenie działań koniecznych do realizacji wymogów niniejszego wymagania operacyjnego podlega zasadom ogólnego systemu zarządzania środowiskiem i społeczeństwem (ESMS) i właściwych dla projektu planów zarządzania środowiskiem i społeczeństwem (ESMP) klienta. Wymogi z zakresu oceny środowiskowej i społecznej i zarządzania tymi kwestiami są określone w wymaganiu operacyjnym nr 1.

Wymagania

Efektywne wykorzystywanie zasobów

6. Proces oceny środowiskowo-społecznej ustali możliwości i alternatywne opcje z zakresu wydajności wykorzystywania zasobów w związku z projektem, zgodnie z dobrymi praktykami międzynarodowymi. Realizując ten proces, klient przyjmie technicznie i finansowo wykonalne¹ oraz opłacalne² środki minimalizowania zużycia energii, wody, innych zasobów i nakładów materiałowych oraz zwiększenia wydajności ich wykorzystywania, a także odzyskiwania i ponownego wykorzystywania odpadów materiałowych przy wdrażaniu projektu. Uwaga będzie skupiać się głównie na działaniach uznawanych za podstawowe funkcje projektu, ale uwzględniane będą także analogiczne możliwości istniejące w ramach innych dziedzin działalności gospodarczej klienta, niestanowiących części projektu. Jeśli dostępne są dane porównawcze, ocena klienta będzie obejmować porównanie jego działania z dobrymi praktykami międzynarodowymi w celu ustalenia względnego poziomu wydajności.
7. Klient uwzględni środki na rzecz zwiększenia wydajności wykorzystywania zasobów i zasady czystszej produkcji w procesach projektowania i wytwarzania produktów w celu ochrony surowców, energii i wody, przy jednoczesnym ograniczeniu uwalniania zanieczyszczeń do środowiska.

Zapobieganie zanieczyszczeniom i ich eliminacja

8. Proces oceny środowiskowo-społecznej klienta ustali odpowiednie metody, techniki i praktyki zapobiegania zanieczyszczeniom i ich eliminacji („techniki”) do stosowania w ramach projektu. Ocena będzie uwzględniać charakterystykę obiektów i działań objętych projektem, lokalizację geograficzną projektu i lokalne warunki środowiskowe otoczenia. Proces oceny będzie służyć ustaleniu wykonalnych pod względem technicznym i finansowym i opłacalnych technik zapobiegania zanieczyszczeniom i ich eliminacji, najlepszych do unikania lub minimalizowania niekorzystnego wpływu na zdrowie człowieka i środowisko. Techniki stosowane w projekcie będą wybierane zgodnie z raczej zapobiegania i unikania zagrożeń i oddziaływań niż ich minimalizowania i ograniczania, zgodnie z podejściem obejmującym hierarchię działań łagodzących i dobrymi praktykami międzynarodowymi, i będą odpowiednie do rodzaju i skali negatywnych oddziaływań i kwestii projektu.
9. Klienci będą opracowywać projekty tak, aby spełniały odnośne merytoryczne normy środowiskowe UE, o ile normy te mogą być stosowane na poziomie projektu.³ Określone projekty ze względu na swój charakter lub skalę będą podlegały dyrektywie UE w sprawie emisji przemysłowych i będą musiały spełniać wymogi Najlepszych Dostępnych Praktyk UE (Best Available Techniques – BAT) oraz odnośnych norm emisji i uwalniania, niezależnie od lokalizacji.

¹ Wykonalność techniczną ustala się na podstawie sprawdzenia, czy proponowane środki i działania mogą być wdrożone z wykorzystaniem komercyjnie dostępnych umiejętności, urządzeń i materiałów, z uwzględnieniem istniejących czynników miejscowych, takich jak klimat, geografia, infrastruktura, bezpieczeństwo, ład, zdolności i niezawodność operacyjna. Wykonalność finansową ustala się na podstawie względów komercyjnych, w tym względnej wielkości przyrostowych kosztów przyjęcia takich środków i działań w porównaniu z kosztami inwestycyjnymi, operacyjnymi i kosztami utrzymania projektu.

² Opłacalność ustala się na podstawie kosztów kapitałowych i operacyjnych oraz korzyści finansowych danego środka, mierzonych przez cały czas jego istnienia. Do celów niniejszego wymagania operacyjnego środka na rzecz zwiększenia wydajności wykorzystywania zasobów lub ograniczenia emisji gazów cieplarnianych uważa się za opłacalne, jeśli można oczekiwać, że zapewnią zysk z inwestycji mierzony ryzykiem co najmniej porównywalny z samymi projektem.

³ Do celów niniejszego wymagania operacyjnego, normy środowiskowe UE mogą być stosowane na poziomie projektu, jeżeli dokument prawny UE zawiera jasne wymagania ilościowe lub jakościowe, które można zastosować na poziomie projektu (w odróżnieniu od wymagań stosowanych np. na poziomie otoczenia).

10. Jeśli nie istnieją merytoryczne normy środowiskowe na poziomie projektu, klient ustali, w porozumieniu z EBOR, inne odpowiednie normy środowiskowe zgodne z dobrymi praktykami międzynarodowymi. Ponadto projekty będą planowane tak, aby były zgodne z właściwymi przepisami prawa krajowego, a także będą prowadzone i realizowane zgodnie z przepisami prawa i wymogami regulacyjnymi obowiązującymi w danym kraju. Kiedy przepisy kraju przyjmującego różnią się w zakresie poziomów i środków od wymagań środowiskowych UE lub innych norm środowiskowych ustalonych jako właściwe, projekty powinny spełniać surowsze normy.
11. Projekty obejmujące nowe obiekty lub działania muszą być od samego początku zgodne z merytorycznymi normami środowiskowymi UE lub innymi uzgodnionymi normami środowiskowymi, a także krajowymi wymogami regulacyjnymi. Projekty obejmujące modernizację istniejących obiektów i/lub operacji muszą w zasadnym okresie spełniać wymogi określone w punkcie 9 i/lub 10, co zostanie sprawdzone w drodze formalnej oceny ich działania w kontekście właściwych norm.
12. W przypadku projektów zlokalizowanych z państwami członkowskimi UE oraz państwach przystępujących, kandydujących lub potencjalnie kandydujących do UE, obejmujących modernizację istniejących obiektów i/lub operacji, w sytuacji gdy ustalono właściwe merytoryczne normy środowiskowe UE, ramy czasowe osiągnięcia zgodności z tymi normami będą uwzględniały wszelkie ramy czasowe uzgodnione na poziomie krajowym. W przypadku projektów realizowanych w innych krajach ramy czasowe osiągnięcia zgodności z merytorycznymi normami środowiskowymi UE będą uwzględniały warunki lokalne oraz koszty stosowania, a także będą zgodne z Europejską Polityką Sąsiedztwa i wszelkimi dwustronnymi umowami lub planami działania uzgodnionymi pomiędzy UE a odnośnym krajem przyjmującym.
13. Przez cały cykl życiowy projektu klient będzie stosować techniki zapobiegania zanieczyszczeniom i ich eliminacji zgodne z podejściem bazującym na hierarchii środków łagodzących, w celu zminimalizowania potencjalnego negatywnego wpływu na zdrowie człowieka i środowisko, przy zachowaniu technicznej i finansowej wykonalności oraz opłacalności projektu. Dotyczy to uwalniania zanieczyszczeń w okolicznościach typowych, nietypowych i przypadkowych.

Gazy cieplarniane

14. Proces oceny środowiskowo-społecznej klienta uwzględni alternatywne opcje i wdroży technicznie i finansowo wykonalne oraz opłacalne środki unikania lub minimalizowania emisji gazów cieplarnianych w związku z projektem na etapie jego planowania i realizowania. Środki te mogą obejmować m.in. alternatywne lokalizacje, techniki lub procesy projektu, wykorzystanie odnawialnych lub niskoemisyjnych źródeł energii, zrównoważone praktyki z zakresu zarządzania gospodarką rolną, leśną i hodowlaną, ograniczenie emisji nieprzechwyconej i redukcję spalania gazu w pochodniach.
15. W przypadku projektów, które aktualnie generują lub prawdopodobnie po zakończeniu inwestycji będą generować ponad 25 000 ton ekwiwalentu CO₂ rocznie, klient oszacuje taką emisję zgodnie z metodologią szacowania emisji gazów cieplarnianych EBOR. Zakres oceny dotyczącej gazów cieplarnianych będzie obejmował wszelkie bezpośrednie emisje z obiektów, działań i operacji, stanowiących część projektu lub systemu, oraz emisje pośrednie związane z wytwarzaniem energii wykorzystywanej w projekcie. Wielkość emisji gazów cieplarnianych będzie co roku szacowana przez klienta i zgłaszana EBOR.

Woda

16. Klienci muszą dążyć do minimalizowania wykorzystywania wody w ramach projektu, a w sytuacjach gdy konieczne jest zaspokojenie szczególnego zapotrzebowania projektu na wodę klient będzie, na ile to możliwe, starać się wykorzystywać do celów technicznych wodę niezdatną do picia przez ludzi.
17. W ramach planowania projektu muszą być ustalone i zanalizowane wszelkie technicznie i finansowo wykonalne oraz opłacalne możliwości minimalizacji zużycia, ponownego wykorzystania i recyklingu wody zgodne z dobrymi praktykami międzynarodowymi.
18. W przypadku projektów o dużym zapotrzebowaniu na wodę (większym niż 5 000 m³/dzień) należy stosować poniższe zasady:
 - szczegółowy bilans wodny będzie sporządzany, prowadzony i corocznie zgłaszany do EBOR
 - należy ustalić możliwości stałego zwiększania efektywności wykorzystywania wody
 - należy ocenić konkretne zużycie wody (mierzone ilością zużytej wody przypadającą na produkcję jednostkową)
 - konieczne jest porównywanie operacji z dostępnymi branżowymi normami efektywności wykorzystywania wody.
19. Klient będzie zobowiązany uwzględnić potencjalny skumulowany efekt poboru wody na użytkowników będących osobami trzecimi i lokalne ekosystemy. W odpowiednich przypadkach klient oceni skutki swoich działań na zaopatrzenie osób trzecich w wodę i będzie zobowiązany wykazać, że proponowane przez niego zaopatrzenie w wodę nie będzie miało negatywnego wpływu na zasoby wodne kluczowe dla stron trzecich lub wrażliwych ekosystemów. W ramach swojego procesu oceny środowiskowej klient ustali i wdroży odpowiednie działania łagodzące, zgodnie z którymi preferowane jest raczej zapobieganie i unikanie zagrożeń i oddziaływań niż ich minimalizowanie i ograniczanie, zgodnie z podejściem obejmującym hierarchię działań łagodzących i dobrymi praktykami międzynarodowymi.

Odpady⁴

20. Klient będzie unikać lub minimalizować produkcję odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne oraz ograniczać ich szkodliwość, na ile to możliwe. W przypadkach, gdy nie da się uniknąć produkcji odpadów, ale ich ilość zminimalizowano, klient będzie ponownie wykorzystywał, przetwarzał lub odzyskiwał odpady lub wykorzystywał je jako źródło energii; w przypadkach, gdy odpadów nie da się odzyskać lub ponownie wykorzystać, klient będzie je przetwarzać i usuwać w sposób bezpieczny dla środowiska.
21. Jeżeli wytworzone odpady są uznawane za niebezpieczne, klient przeanalizuje technicznie i finansowo wykonalne oraz opłacalne metody ich usunięcia w sposób bezpieczny dla środowiska, z uwzględnieniem ograniczeń dotyczących ich międzynarodowego przemieszczania i wymogów prawnych.
22. Jeżeli usuwanie odpadów podlega przekazywaniu na zewnątrz i/lub zajmują się nim strony trzecie, klient uzyska dokumentację z zakresu kontroli pochodzenia odpadów aż do momentu ich dotarcia w miejsce ostatecznego przeznaczenia i będzie korzystać z usług dostawców o uznanej reputacji, przestrzegających prawa i zatwierdzonych przez odpowiednie agencje regulacyjne. Klient ustali ponadto, czy takie zatwierdzone zakłady

⁴Do celów niniejszego wymagania operacyjnego, odpady definiuje się jako niejednorodną mieszaninę gazowych, płynnych i/lub stałych substancji/materiałów, które należy przetwarzać z wykorzystaniem właściwych procesów fizycznych, chemicznych i/lub biologicznych przed ich bezpiecznym uwolnieniem do środowiska.

utilizacyjne są prowadzone zgodnie z akceptowalnymi normami. Jeśli nie są one prowadzone zgodnie z tymi normami, klienci rozważą alternatywne opcje utylizacji, m.in. możliwość stworzenia własnego zakładu odzysku i usuwania odpadów w miejscu realizacji projektu.

Bezpieczne wykorzystywanie i zarządzanie niebezpiecznymi substancjami i materiałami

23. We wszelkich działaniach bezpośrednio związanych z projektem klient będzie unikać lub minimalizować stosowanie substancji i materiałów niebezpiecznych i rozważy użycie mniej niebezpiecznych odpowiedników tych substancji i materiałów, aby chronić zdrowie człowieka i środowisko przed ich potencjalnie szkodliwym wpływem. Jeżeli nie da się uniknąć ich stosowania ani ich zastąpić, klient zastosuje właściwe środki zarządzania ryzykiem, aby zminimalizować lub kontrolować uwalnianie tych substancji/materiałów do powietrza, wody i/lub gleby w wyniku ich produkcji, transportu, obsługi, przechowywania i usuwania w związku z działalnością w ramach projektu.
24. Klient będzie unikać produkcji, handlu i stosowania substancji i materiałów niebezpiecznych zabronionych lub wycofywanych z użycia według prawa międzynarodowego z uwagi na ich wysoką toksyczność dla żywych organizmów, utrzymywanie się w środowisku, możliwość bioakumulacji lub zubażania warstwy ozonowej.

Stosowanie pestycydów i zarządzanie nimi

25. Klienci, którzy stosują pestycydy lub zarządzają nimi, sformułują i wdrożą system zintegrowanego zarządzania szkodnikami (IPM – Integrated Pest Management) i/lub wektorami (IVM – Integrated Vector Management) w celu zarządzania działaniami związanymi ze zwalczaniem szkodników. Program IPM i IVM klienta będzie koordynować wykorzystywanie informacji o szkodnikach i środowisku oraz dostępne metody zwalczania szkodników, łącznie z praktykami prowadzenia upraw, biologicznymi, genetycznymi i – w ostateczności – chemicznymi środkami zapobiegającymi zbyt dużym zniszczeniom spowodowanym przez szkodniki. Jeżeli działania związane z zarządzaniem szkodnikami uwzględniają stosowanie pestycydów, klient będzie dążył do ograniczania oddziaływania pestycydów na bioróżnorodność, zdrowie człowieka i stan szeroko rozumianego środowiska oraz do wypracowania bardziej zrównoważonego systemu stosowania pestycydów i znacznego ograniczenia ryzyka i stosowania pestycydów w sposób proporcjonalny do koniecznej ochrony upraw.
26. Zrównoważone stosowanie pestycydów obejmuje następujące działania:
 - unikanie lub – o ile to niemożliwe – minimalizowanie oddziaływania pestycydów na bioróżnorodność, zdrowie człowieka i stan szeroko rozumianego środowiska
 - ograniczanie poziomu szkodliwych substancji aktywnych poprzez zastępowanie tych najbardziej niebezpiecznych ich mniej szkodliwymi odpowiednikami (również innymi niż chemiczne)
 - wybór pestycydów o niskiej toksyczności, skutecznych w walce z określonym gatunkiem, o minimalnym wpływie na inne gatunki, np. owady zapylające, i całe środowisko
 - promowanie niskonakładowych lub wolnych od pestycydów systemów gospodarki rolnej
 - minimalizowanie szkód dla naturalnych wrogów zwalczanych szkodników i zapobieganie rozwojowi odporności u szkodników.
27. Klient będzie transportować, przechowywać, stosować i usuwać pestycydy zgodnie z dobrymi praktykami międzynarodowymi.

Wymaganie operacyjne EBOR nr 4:

Zdrowie i bezpieczeństwo

Wstęp

1. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje znaczenie unikania i łagodzenia niekorzystnego oddziaływania na zdrowie i bezpieczeństwo pracowników, społeczności objętych projektem i konsumentów, oraz kwestii związanych z działaniami w ramach projektu.
2. Działania, sprzęt i infrastruktura wykorzystywane w projekcie mogą zwiększać potencjalne narażenie pracowników i społeczności na ryzyko i wpływy na ich zdrowie i bezpieczeństwo, m.in. związane z budową, działaniem i likwidacją lub transportem surowych lub gotowych materiałów.
3. Klienci ponoszą główną odpowiedzialność za zapewnienie swoim pracownikom bezpiecznych i zdrowych warunków pracy oraz informowanie, szkolenie, nadzorowanie i konsultowanie się z nimi w kwestiach zdrowia i bezpieczeństwa. Pracownicy są zobowiązani do aktywnej współpracy z pracodawcą oraz dbania o zdrowie i bezpieczeństwo własne i innych osób.
4. Respektując rolę właściwych władz w ochronie i promowaniu zdrowia i bezpieczeństwa publicznego, klient pozostaje jednocześnie odpowiedzialny za identyfikowanie, unikanie, minimalizowanie lub łagodzenie ryzyka i negatywnego oddziaływania projektu na zdrowie i bezpieczeństwo objętych nim społeczności.

Cele

5. Cele niniejszego wymagania operacyjnego są następujące:
 - ochrona i promowanie zdrowia i bezpieczeństwa pracowników poprzez zapewnienie im bezpiecznych i zdrowych warunków pracy oraz wdrożenie systemu zarządzania zdrowiem i bezpieczeństwem właściwego dla odnośnych kwestii i zagrożeń związanych z projektem
 - przewidywanie, szacowanie oraz unikanie lub minimalizowanie niekorzystnego wpływu na zdrowie i bezpieczeństwo społeczności objętych projektem i konsumentów w okresie cyklu życiowego projektu, w rutynowych i wyjątkowych okolicznościach.

Zakres obowiązywania

6. W ramach procesu oceny środowiskowej i społecznej klient zidentyfikuje odnośne wymogi niniejszego wymagania operacyjnego oraz to, w jaki sposób będą one uwzględniane i regulowane przez cykl życiowy projektu. Wdrożenie działań koniecznych do realizacji wymogów niniejszego wymagania operacyjnego jest realizowane jako integralna część ogólnego Systemu Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem (ESMS) i/lub właściwego dla projektu Planu Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem (ESMP) klienta, zgodnie z wymaganiami operacyjnymi nr 1.
7. Potencjalne ryzyko i wpływ działań związanych z projektem, na pracowników i społeczności objęte projektem mogą być różne w zależności od etapu projektu, w tym budowy, rozpoczęcia, kontynuacji i zakończenia działalności. Szczegółowe wymogi dotyczące zapobiegania wpływom emisji zanieczyszczeń na zdrowie człowieka i stan środowiska oraz niwelowania tych wpływów są opisane w wymaganiu operacyjnym nr 3,

natomiast wymagania z zakresu warunków pracy i zatrudnienia innych niż bezpieczeństwo i higiena pracy pracowników, omawia wymaganie operacyjne nr 2.

8. W opisie niniejszego wymagania operacyjnego termin „pracownik” stosuje się w odniesieniu do osób zatrudnianych przez klienta, w tym pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze pracy, tymczasowych, sezonowych i pracowników migrujących, a także pracowników zewnętrznych angażowanych przez klienta, za pośrednictwem wykonawców lub innych pośredników, do pracy w miejscach realizacji projektu lub wykonywania prac bezpośrednio związanych z głównymi funkcjami projektu.

Wymagania

Wymagania ogólne w zakresie zarządzania zdrowiem i bezpieczeństwem

9. Klient podejmie kroki zmierzające do ustalenia i zapobiegania wypadkom, urazom i chorobom pracowników i społeczności objętych projektem, wynikającym z, związanym z lub mającym miejsce w trakcie działań w ramach projektu oraz opracuje i wdroży działania i plany profilaktyczne w celu rozwiązania kwestii zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa zgodnie z podejściem obejmującym hierarchię działań łagodzących i dobrymi praktykami międzynarodowymi.
10. Klient zapewni pracownikom i społecznościom objętym projektem odpowiednie informacje, wytyczne i szkolenia dotyczące zagrożeń i ryzyka dla zdrowia i bezpieczeństwa, działań ochronnych i profilaktycznych oraz procedur awaryjnych, niezbędne dla zapewnienia im bezpieczeństwa przez cały czas trwania projektu.
11. W przypadku zaistnienia lub pojawienia się w trakcie prac związanych z projektem wypadku, urazu lub choroby lub w przypadku możliwości zaistnienia takiego zdarzenia klient zbada, udokumentuje i przeanalizuje ustalenia, zastosuje środki zapobiegające powtórnemu wystąpieniu takich zdarzeń i, o ile wymaga tego prawo, dokona zgłoszenia do właściwych organów i będzie z nimi współpracować.

Bezpieczeństwo i Higiena Pracy (BHP)

12. Klient zapewni pracownikom bezpieczne i zdrowe miejsce pracy, uwzględniając ryzyko związane z konkretnym sektorem działalności i szczególne kategorie potencjalnie istniejących zagrożeń. Klient ustali zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa oraz działania profilaktyczne odpowiednie do etapu, skali i rodzaju projektu, zgodnie z właściwymi merytorycznymi normami UE z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP)¹ i dobrymi praktykami międzynarodowymi. W odpowiednich przypadkach klient opracuje dla konkretnego projektu plan zdrowia i bezpieczeństwa, który zostanie włączony do systemu ESMS.
13. Klient wdroży środki z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, obejmujące zapewnienie: (i) działań profilaktycznych i ochronnych, obejmujących modyfikację, zastąpienie lub wyeliminowanie niebezpiecznych warunków lub substancji; (ii) sprzętu minimalizującego zagrożenia, przy czym klient będzie wymagać i egzekwować stosowanie go; (iii) środków ochrony indywidualnej, które będą zapewniane pracownikom bezpłatnie; i (iv) szkolenia dla pracowników z zakresu stosowania i przestrzegania procedur zdrowia i bezpieczeństwa oraz sprzętu ochronnego. Klient zobowiąże swoich pracowników zewnętrznych, wykonawców i inne strony trzecie zaangażowane do prac w miejscach realizacji projektu

¹ Unijne normy BHP oznaczają merytoryczne wymagania określone w ustawodawstwie UE w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, wyznaczające minimalne wymagania z zakresu zdrowia i bezpieczeństwa w celu ochrony pracowników.

lub do wykonywania prac bezpośrednio związanych z głównymi funkcjami projektu do przestrzegania planu zdrowia i bezpieczeństwa.

14. Klient zapewni stały i odpowiedni nadzór nad wszystkimi pracownikami w trakcie wykonywania przez nich wszelkich prac, w celu zapewnienia wdrożenia, stosowania i egzekwowania działań na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa.
15. Klient będzie monitorować zdrowie swoich pracowników oraz konsultować się z nimi i zachęcać ich do angażowania się w sprawy dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy. Będzie to obejmować m.in. badanie wypadków, ocenę ryzyka i selekcję prac.
16. Jeśli z określonymi pracami wiążą się konkretne zagrożenia, mogące mieć niekorzystny wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo pracowników, których dotyczą szczególne uwarunkowania, takie jak wiek, płeć, niepełnosprawność bądź krótko- lub długotrwałe schorzenia, klient przeprowadzi ocenę ryzyka i wprowadzi odpowiednie korekty w celu zapobieżenia urazom i przypadkom złego stanu zdrowia.

Zdrowie i bezpieczeństwo społeczne

17. Klient określi i oceni zagrożenia i niekorzystne oddziaływania projektu dla zdrowia i bezpieczeństwa społeczności potencjalnie objętych projektem oraz opracuje działania ochronne, profilaktyczne i łagodzące współmierne do tych zagrożeń i oddziaływań oraz odpowiednie do etapu, skali i rodzaju projektu. Klient będzie współpracować z właściwymi władzami i innymi stronami zainteresowanymi, stosownie do przypadku, w kwestiach działań łagodzących i planów tych działań. Działania te będą zgodne z podejściem obejmującym hierarchię działań łagodzących i dobrymi praktykami międzynarodowymi.
18. Działania na rzecz unikania lub łagodzenia wpływu projektu na zdrowie i bezpieczeństwo publiczne mogą leżeć w gestii właściwych władz publicznych. W takich okolicznościach klient wyjaśni swoją rolę i swój obowiązek informowania właściwych władz i współpracowania z nimi.

Wymagania szczególne w zakresie zarządzania zdrowiem i bezpieczeństwem

Projektowanie i bezpieczeństwo infrastruktury, budynków i sprzętu

19. Klient zaprojektuje, zbuduje, wykorzysta i zlikwiduje elementy strukturalne lub składniki projektu zgodnie z dobrymi międzynarodowymi praktykami, z uwzględnieniem zasad zdrowia i bezpieczeństwa oraz z uwzględnieniem zagrożenia dla bezpieczeństwa stron trzecich i społeczności objętych projektem. Elementy strukturalne będą projektowane i budowane przez wykwalifikowanych i doświadczonych specjalistów. Audyty bezpieczeństwa życia i bezpieczeństwa pożarowego osób trzecich powinny być prowadzone zarówno w istniejących budynkach wykorzystywanych do celów komunalnych, jak i w nowych budynkach przed ich oddaniem do użytkowania lub pierwszym wykorzystaniem.
20. Budowa i kapitalne remonty budynków wykorzystywanych do celów komunalnych będą planowane zgodnie z koncepcją powszechnego dostępu.²
21. W przypadku gdy składniki lub elementy strukturalne, takie jak zapory wodne, tamy lub zbiorniki szlamowe, są usytuowane w miejscach o wysokim ryzyku, a ich awaria lub

² Powszechny dostęp oznacza swobodny dostęp dla osób w każdym wieku i o każdym zdolnościach, w różnych sytuacjach i warunkach.

usterka może zagrażać bezpieczeństwu pracowników lub społeczności, klient zaangażuje przynajmniej jednego wykwalifikowanego eksperta o odpowiednim i uznanym doświadczeniu w zakresie podobnych projektów, niezależnie od specjalistów odpowiedzialnych za projekt i budowę, w celu przeprowadzenia kontroli już podczas opracowywania projektu oraz podczas etapów projektowania, budowy, eksploatacji i oddania do użytku.

Bezpieczeństwo materiałów niebezpiecznych

22. Klient będzie zapobiegać narażeniu pracowników i społeczności na materiały niebezpieczne powstające w ramach projektu lub minimalizować takie ryzyko. W przypadku gdy istnieje możliwość, że pracownicy i społeczność objęta projektem mogą być narażeni na niebezpieczeństwo, klient dołoży należytej staranności w celu uniknięcia lub zminimalizowania ryzyka poprzez modyfikowanie, zastępowanie lub eliminowanie warunku lub substancji będącej źródłem niebezpieczeństwa.
23. W przypadku gdy materiały niebezpieczne są częścią istniejących zakładów lub działań związanych z projektem, klient dołoży należytej staranności podczas rozruchu i likwidacji, aby zapobiec powstaniu ryzyka dla pracowników i społeczności objętej projektem. Jeśli nie da się uniknąć stosowania takich materiałów, klient wprowadzi działania niezbędne do wykonywania ich obsługi, przechowywania i transportu zgodnie z dobrymi praktykami międzynarodowymi.
24. Klient dołoży zasadnych starań, aby zapewnić bezpieczeństwo transportu nieprzetworzonych materiałów i produktów oraz bezpieczeństwo przewozu i utylizacji odpadów, a także wdroży środki mające na celu unikanie lub eliminowanie ryzyka dla społeczności.

Bezpieczeństwo produktów

25. Jeśli projekt obejmuje wytwarzanie produktów powszechnego użytku i/lub obrót nimi, klient zapewni bezpieczeństwo produktu poprzez właściwe procesy projektowania i wytwarzania, a także odpowiednią obsługę, składowanie i przewóz produktów do celów ich dystrybucji. Należy przestrzegać dobrych praktyk międzynarodowych, w tym ogólnych wymogów bezpieczeństwa dotyczących norm bezpieczeństwa produktów i kodeksów praktyki w danym sektorze działalności i w danym kraju.
26. W procesie oceny projektu klient określi i oceni potencjalne oddziaływania i zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów spowodowane swoimi produktami. Podejście do bezpieczeństwa produktów powinno być zgodne z hierarchią działań łączących i zapewniać przekazywanie konsumentom odpowiednich informacji o ryzyku dla zdrowia i bezpieczeństwa związanym z tymi produktami. W przypadku wytworzenia produktów, które mogą stwarzać istotne zagrożenie dla zdrowia, klient zapewni ich wycofanie z rynku oraz stosowanie zasad i procedur wycofywania produktów.

Bezpieczeństwo usług

27. Jeśli projekt obejmuje świadczenie usług na rzecz społeczności, klient zapewni bezpieczeństwo i jakość takich usług poprzez stosowanie odpowiednich systemów zarządzania jakością w celu upewnienia się, że usługi takie nie powodują zagrożenia ani oddziaływania na zdrowie i bezpieczeństwo pracowników lub społeczności.

28. Jeśli projekt obejmuje świadczenie usług publicznych, klient powinien w możliwym zakresie włączyć do niego zasady powszechnego dostępu.

Bezpieczeństwo ruchu i bezpieczeństwo drogowe

29. Klient określi, oceni i będzie monitorować potencjalne zagrożenia dla bezpieczeństwa ruchu i bezpieczeństwa drogowego pracowników oraz społeczności potencjalnie objętych projektem przez cały cykl życiowy projektu i, w odpowiednich przypadkach, opracuje działania i plany działań w celu ich zniwelowania. W przypadku projektów obejmujących wykorzystywanie sprzętu ruchomego poruszającego się po drogach publicznych lub inne formy infrastruktury klient będzie dążyć do zapobiegania wypadkom i urazom wszelkich osób związanych ze stosowaniem takiego sprzętu.
30. Klient uwzględni właściwe normy UE z zakresu zarządzania bezpieczeństwem ruchu i bezpieczeństwem drogowym,³ ustali środki bezpieczeństwa drogowego oraz włączy technicznie i finansowo wykonalne i opłacalne elementy bezpieczeństwa drogowego do planu projektu w celu złagodzenia potencjalnego oddziaływania na bezpieczeństwo drogowe lokalnych społeczności objętych projektem. W odpowiednich przypadkach klient przeprowadzi audyt bezpieczeństwa drogowego dla każdej fazy projektu i będzie rutynowo monitorować raporty incydentów i wypadków w celu ustalenia problemów lub negatywnych tendencji z zakresu bezpieczeństwa oraz rozwiązania tych kwestii. Klienci posiadający pojazdy lub floty pojazdów (posiadanych na własność lub leasingowanych) zapewnią swoim pracownikom odpowiednie szkolenie na temat bezpieczeństwa kierowców i pojazdów. Klient zapewni regularną konserwację wszystkich pojazdów wykorzystywanych w projekcie.

Zagrożenia naturalne

31. Klient określi i oceni potencjalne oddziaływania i zagrożenia spowodowane przez naturalne niebezpieczeństwa, takie jak trzęsienia i obsunięcia ziemi lub powodzie, o ile są związane z projektem.
32. Klient będzie unikać i/lub minimalizować zakres działań mogących zwiększyć skutki zagrożeń naturalnych lub zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, do których mogą się przyczyniać projekty.

Narażenie na choroby

33. Aby pomóc w zapobieganiu lub minimalizowaniu potencjalnego narażenia pracowników i społeczności na choroby, uwzględniając zróżnicowane narażenie na nie i wyższą wrażliwość wśród grup osób znajdujących się w trudnej sytuacji, klient – w porozumieniu z właściwymi władzami – opracuje odpowiednie działania łagodzące. Klient wdroży środki w celu unikania lub minimalizowania przenoszenia chorób zakaźnych, które może być związane z napływem tymczasowych i/lub stałych pracowników projektu.
34. W przypadku gdy dane choroby są endemiczne dla społeczności objętych projektem, klient jest zachęcany do ustalania możliwości poprawy warunków, które – stosowane w okresie cyklu życiowego projektu – mogłyby pomóc w ograniczeniu ich występowania, zarówno wśród pracowników, jak i w społeczności. Klient wdroży środki w celu unikania lub

³ Zgodnie z celami dyrektywy 2008/96/WE z 19 listopada 2008 r. w sprawie zarządzania bezpieczeństwem infrastruktury drogowej.

zminimalizowania przenoszenia chorób zakaźnych, które może być związane z napływem tymczasowych i/lub stałych pracowników projektu.

Przygotowanie do sytuacji kryzysowych i system reagowania

35. Klient będzie przygotowany do reagowania na incydenty, wypadki i sytuacje kryzysowe w sposób odpowiedni do ryzyka operacyjnego związanego z projektem i potrzeby zapobiegania potencjalnym negatywnym skutkom lub ich minimalizowania oraz zgodnie z właściwymi wymogami regulacyjnymi.⁴
36. Klient określi i oceni zagrożenia poważnymi awariami i podejmie wszelkie środki konieczne do zapobiegania poważnym awariom lub ograniczania ich negatywnego wpływu na pracowników, społeczeństwa objęte projektem i środowisko, aby zapewnić wysoki poziom ochrony dla ludzi i środowiska w sposób konsekwentny i skuteczny. Podobne działania należy określić w polityce zapobiegania poważnym awariom i przygotowania na sytuacje kryzysowe oraz w odpowiednich planach zarządzania, włączonych do ogólnych planów ESMS klienta. Taki plan będzie uwzględniać struktury organizacyjne, zakresy odpowiedzialności, procedury, systemy komunikacji, szkolenia, zasoby i inne kwestie konieczne do wdrożenia takiej polityki, w celu zapewnienia klientowi możliwości skutecznego reagowania na sytuacje kryzysowe związane z niebezpieczeństwami towarzyszącymi realizacji projektu, przy czym ogólnym celem będzie:
- zapobieganie, powstrzymywanie i kontrolowanie incydentów, tak aby zminimalizować ich efekty oraz ograniczyć szkody dla ludzi, środowiska i majątku
 - wdrażanie środków koniecznych do ochrony ludzi i środowiska przed skutkami poważnych wypadków
 - przekazywanie niezbędnych informacji do odpowiednich służb ratunkowych lub władz oraz do pracowników i ludności potencjalnie objętej projektem
 - zapewnienie systemu odbudowy i oczyszczania środowiska po wystąpieniu poważnego wypadku.
37. W przypadku projektów, z którymi wiąże się ryzyko poważnych awarii, klient będzie wspierać właściwe władze i społeczność objętą projektem oraz współpracować z nimi w ramach opracowywania skutecznego systemu reagowania na sytuacje awaryjne. Jeżeli władze lokalne lub służby reagowania nie są w stanie skutecznie reagować lub ich zdolność reagowania na sytuacje kryzysowe jest ograniczona, klient będzie odgrywać aktywną rolę w przygotowywaniu systemu i reagowaniu na sytuacje awaryjne związane z projektem oraz stosownie wykaże się zdolnością do reagowania na możliwe do przewidzenia incydenty, pośrednio lub bezpośrednio.

⁴ Jak omówiono w dyrektywie 2012/18/UE z 4 lipca 2012 r. w sprawie kontroli zagrożeń poważnymi awariami związanymi z substancjami niebezpiecznymi, zmieniającej, a następnie uchylającej dyrektywę Rady 96/82/WE (dyrektywa UE SEVESO III).

Wymaganie operacyjne EBOR nr 5:

Zakup gruntów, przymusowe przesiedlenia i migracje ekonomiczne

Wstęp

1. Przymusowe przesiedlenia odnoszą się zarówno do uwarunkowań fizycznych (przeniesienie lub utrata miejsca zamieszkania), jak i ekonomicznych (utrata majątku lub zasobów i/lub utrata dostępu do majątku lub zasobów prowadząca do utraty źródeł dochodu lub środków utrzymania) w wyniku zakupu ziemi i/lub ograniczenia w użytkowaniu gruntu.²
2. Przesiedlenie uznaje się za przymusowe, jeżeli dane jednostki lub społeczności nie mają prawa odmówić sprzedaży ziemi lub ograniczenia użytkowania gruntu, co prowadzi do przesiedlenia. Ma to miejsce w następujących przypadkach: (i) prawne wywłaszczenie lub ograniczenie użytkowania terenu na podstawie prawa wywłaszczenia na cele użyteczności publicznej³ oraz (ii) negocjowane ugody, jeżeli kupujący może zastosować wywłaszczenie lub narzucić prawne ograniczenia dotyczące użytkowania terenu w przypadku nieudanych negocjacji ze sprzedawcą.
3. Stosowanie niniejszego wymagania operacyjnego jest wyrazem wsparcia i spełnia wszelkie wymogi związane z powszechnym respektowaniem praw człowieka i swobód obywatelskich, zwłaszcza prawa do odpowiednich warunków mieszkaniowych i ciągłej poprawy warunków życia.⁴ W przypadku nastąpienia przesiedlenia w wyniku konfliktu, niniejsza polityka stosowana jest na podstawie głównych zasad w sprawie wewnętrznych przesiedleń.⁵
4. Bez właściwego zarządzania, przymusowe przesiedlenia mogą spowodować długotrwałe pogorszenie warunków i zubożenie przesiedlanych osób i społeczności oraz szkody dla środowiska i negatywne skutki społeczno-ekonomiczne w obszarach, na które te osoby lub społeczności zostały przesiedlone. W pewnych okolicznościach źle przeprowadzone przymusowe przesiedlenia mogą narazić klienta na postępowanie prawne. W związku z tym należy unikać przymusowych przesiedleń. Jednak w przypadku gdy nie da się ich uniknąć, należy minimalizować ich skalę oraz uważnie zaplanować i wdrożyć odpowiednie działania, aby złagodzić negatywne oddziaływanie na przesiedlane osoby i społeczności przyjmujące.⁶ Doświadczenie pokazuje, że bezpośrednie zaangażowanie klienta w działania związane z przesiedleniem oraz ocena na najwcześniejszym możliwym etapie planowania projektu mogą doprowadzić do opłacalnego, skutecznego i punktualnego wdrożenia tych działań oraz promowania innowacyjnego podejścia do poprawy warunków mieszkaniowych i standardu życia osób przesiedlanych.

¹ Zakup ziemi odnosi się zarówno do bezpośredniego nabycia majątku, jak i do zakupu praw dostępu, takich jak służebności czy prawo drogi.

² Przykłady to utrata prawa do wydobycia stanowiących własność państwową podpowierzchniowych kopaliny przez lokalnych górników-amatorów; utrata dostępu do łowisk morskich z powodu działań prowadzonych w ramach projektu; ograniczenie dostępu do zasobów zlokalizowanych w ustalonych przez państwo strefach zamkniętych, niestanowiących własności klienta; oraz widoczny spadek produkcji w rolnictwie, hodowli, leśnictwie, polowaniach i rybołówstwie, wynikający z wywołanych przez projekt zakłóceń i/lub zanieczyszczeń środowiska.

³ Takie ograniczenia mogą obejmować ograniczenia w dostępie do obszarów o znaczeniu dla bioróżnorodności, które są prawnie chronione i uznawane na szczeblu międzynarodowym.

⁴ Powszechna Deklaracja Praw Człowieka i Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych.

⁵ Biuro Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka: Guiding Principles on Internal Displacement.

⁶ Społeczność przyjmująca jest to dowolna społeczność, do której włączane są przesiedlane osoby.

Cele

5. Cele niniejszego wymagania operacyjnego są następujące:
- unikanie lub, jeżeli jest to niemożliwe, minimalizowanie przymusowych przesiedleń poprzez rozważanie alternatywnych planów projektu
 - łagodzenie negatywnych skutków społeczno-ekonomicznych nabywania ziemi lub ograniczania osobom zainteresowanym objętym projektem możliwości wykorzystywania mienia i ziemi oraz dostępu do nich poprzez: (i) zapewnianie rekompensat za utratę majątku po koszcie odtworzenia;⁷ oraz (ii) dopilnowanie, aby działania związane z przesiedleniami były wdrażane przy odpowiedniej jawności informacji, konsultacjach i świadomym udziale osób przesiedlanych
 - poprawa lub przynajmniej odtworzenie poziomu zarobków i warunków życia osób przesiedlanych⁸ z okresu przed przesiedleniem
 - poprawa warunków życia osób przesiedlonych poprzez zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych,⁹ w tym gwarancji ochrony praw własności ziemi w nowym miejscu zamieszkania.¹⁰

Zakres obowiązywania

6. Niniejsze wymaganie operacyjne dotyczy fizycznych lub ekonomicznych przypadków przesiedlenia, które może być pełne, częściowe, stałe lub tymczasowe, i wynika z następujących rodzajów transakcji:
- prawo do ziemi i do jej użytkowania na potrzeby projektu, nabyte przez wywłaszczenia lub inne procedury przymusowe
 - prawo do ziemi dla projektu, nabyte przez negocjowane przesiedlenia na podstawie ugód zawieranych z właścicielami majątku lub osobami mającymi prawa do ziemi, również wynikające z praw zwyczajowych lub tradycyjnych, uznawanych lub uznawalnych na podstawie przepisów obowiązujących w danym kraju, jeżeli nieudane negocjacje spowodowałyby wysiedlenie lub inne procedury przymusowe

⁷ Koszt odtworzenia jest zwykle wyliczany jako wartość rynkowa majątku powiększona o koszty transakcji konieczne do odtworzenia majątku. Wycieczka kosztu odtworzenia są złożone z uwagi na potencjalne zróżnicowanie terenu, liczbę osób zgłaszających roszczenia do użytkowania terenu oraz zróżnicowany poziom rozwoju rynku ziemi w różnych krajach członkowskich. Z tego powodu klient powinien określić wszystkie osoby i społeczności mające podlegać przesiedleniu w wyniku nabycia ziemi oraz społeczności przyjmujące, do których dołączają osoby przesiedlane, i skonsultować się z nimi, aby uzyskać dokładne dane dotyczące tytułów własności, roszczeń do ziemi i jej użytkowania. Metoda wyceny stosowana do ustalania kosztów odtworzenia powinna zostać udokumentowana w odpowiednich planach przesiedleń i/lub planach przywrócenia poziomu warunków bytowych. W przypadku gdy rynek ziemi jest nadal na etapie kształtowania, klient powinien zlecić wycenę zewnętrznym niezależnym specjalistom (a w przypadku gdy nie istnieją odpowiedni specjaliści zajmujący się wyceną gruntów, innym profesjonalistom o odpowiednim doświadczeniu, zaakceptowanym przez EBOR i klienta). Patrz też przypisy 12 i 14.

⁸ Ta pozycja może obejmować osoby o prawnie uznanych prawach lub roszczeniach do ziemi, osoby, których roszczenia wynikają z prawa zwyczajowego, osoby bez prawnie uznanych praw lub roszczeń do ziemi, sezonowych użytkowników zasobów, np. pasterzy, rybaków, myśliwych i zbieraczy, którzy mogą utrzymywać niezależne relacje ekonomiczne ze społecznościami na terenie projektu.

⁹ Odpowiedni poziom warunków mieszkaniowych lub schronień ocenia się poprzez ich jakość, bezpieczeństwo, dostępność cenową, zdolność do zamieszkania, stosowność z kulturowego punktu widzenia, dostępność i lokalizację. Odpowiednie warunki zamieszkania powinny pozwalać na dostęp do miejsc i rynków pracy, podstawowej infrastruktury oraz zasobów i usług takich jak woda, elektryczność, kanalizacja, opieka zdrowotna i edukacja. Klienci powinni włączyć te właściwości odpowiednich warunków mieszkaniowych do swojej oferty, aby poprawić warunki mieszkaniowe oferowane w nowym miejscu zamieszkania, zwłaszcza w przypadku osób bez uznawanych praw lub roszczeń do ziemi, na której zamieszkują.

¹⁰ Nowe miejsce zamieszkania gwarantuje ochronę praw własności, jeżeli chroni osoby przesiedlane w największym możliwym zakresie przed przymusową eksmisją.

- narzucenie ograniczeń, które powodują utratę dostępu do wartości materialnych lub zasobów naturalnych, bez względu na to czy te ograniczenia są uzyskiwane poprzez negocjacje, wywłaszczenie, obowiązkowe nabycie czy też rozporządzenia państwowe.
7. Obowiązki i zobowiązania wobec osób przesiedlanych bez uznawalnych praw lub roszczeń do ziemi, na której mieszkają, są opisane w punktach 18, 32 i 37.
 8. Niniejsze wymaganie operacyjne nie ma zastosowania w przypadku przesiedleń wynikających z dobrowolnej sprzedaży ziemi (tj. transakcji rynkowych, w których sprzedający nie jest zobowiązany sprzedać, a kupujący nie może posunąć się do wywłaszczenia ani zastosować innych procedur przymusowych w przypadku nieudanych negocjacji) i w przypadku gdy taka transakcja dotyczy tylko osoby posiadającej prawo do ziemi.
 9. Zakres stosowania niniejszego wymagania operacyjnego zostanie ustalony w procesie oceny środowiskowo-społecznej zgodnie z kryteriami określonymi w punktach 6 do 8. W przypadku gdy przymusowe przesiedlenia miały już miejsce, należy przeprowadzić analizę sytuacji, aby określić (i) wszelkie niedociągnięcia i (ii) działania naprawcze, które mogą być konieczne, aby osiągnąć zgodność z niniejszym wymaganiem operacyjnym. W takim przypadku należy uzgodnić plan działania.

Wymagania

10. Klientów zachęca się do nabywania praw do ziemi na podstawie ustaleń dokonywanych w drodze negocjacji, nawet jeśli posiadają prawne sposoby uzyskania dostępu do ziemi bez zgody sprzedającego. Negocjowane ugody pomagają uniknąć wywłaszczeń i eliminują konieczność interwencji władz państwowych w celu przymusowego przesiedlenia ludności. Ugody można zazwyczaj wynegocjować, oferując sprawiedliwą i odpowiednią rekompensatę lub inne środki motywujące i korzyści dla danej grupy osób lub społeczności oraz łagodząc ryzyko nierównego dostępu do informacji i nierównej siły przetargowej.

Unikanie lub minimalizowanie przesiedleń

11. Klient rozważy realne alternatywy dla planu projektu, aby uniknąć lub przynajmniej zminimalizować skalę przesiedleń fizycznych i/lub ekonomicznych, odpowiednio równoważąc straty i korzyści środowiskowe, społeczne i ekonomiczne.

Konsultacje

12. W trakcie prowadzenia wszystkich działań z zakresu przesiedleń, począwszy od najwcześniejszych ich etapów, klient zapewni udział objętych nimi mężczyzn i kobiet, w tym społeczności przyjmujących. Umożliwi to im wczesny i świadomy udział w procesie podejmowania decyzji związanych z przesiedleniem, zgodnie z wymaganiem operacyjnym nr 10:
 - osoby podlegające przesiedleniu będą miały szansę uczestniczyć ustalaniu wymagań dotyczących uczestnictwa w programie i w negocjacjach dotyczących rekompensat, pomocy przy przesiedleniu, stosowności proponowanych miejsc przesiedlenia i proponowanego harmonogramu

- dodatkowe wymogi obejmują konsultacje z udziałem ludności rdzennej (określone w wymaganiu operacyjnym nr 7) oraz osób należących do grup znajdujących się w trudnej sytuacji¹¹
- konsultacje będą kontynuowane podczas wdrażania, monitorowania i oceny programu wypłat kompensacyjnych i planu przesiedleń, tak aby osiągnąć wyniki zgodne z celami tego wymagania operacyjnego.

13. Klient uwzględni wszelkie osoby i grupy, które mogą znajdować się w niekorzystnej lub trudnej sytuacji. W szczególności klient podejmie działania mające zagwarantować, że grupy osób w trudnej sytuacji nie są pokrzywdzone w wyniku procesu przesiedlenia, są w pełni poinformowane i świadome swoich praw i są w stanie w sprawiedliwy sposób korzystać z szans i korzyści związanych z przesiedleniem na równi z innymi. Te grupy należy zidentyfikować w ramach procesu oceny środowiskowej i społecznej (patrz wymagania operacyjne nr 1).

Ocena społeczno-ekonomiczna i spis ludności

14. Klient przeprowadzi ocenę wyjściowej sytuacji społeczno-ekonomicznej osób objętych projektem, w tym oddziaływania związanego z zakupem ziemi i ograniczeniami w jej użytkowaniu. W wyniku oceny nastąpi ustalenie oddziaływań w kontekście społecznym projektu oraz potrzeb i praw osób objętych projektem, a także opracowanie odpowiednich działań zmierzających do zminimalizowania i załagodzenia skutków przesiedleń.
15. Klient przeprowadzi dokładny spis ludności, który pozwoli na: (i) zidentyfikowanie osób mających podlegać przesiedleniu w ramach projektu, (ii) określenie osób uprawnionych do otrzymania rekompensat i wsparcia, oraz (iii) dokonanie spisu odnośnych gruntów i majątku. Spis ludności powinien być przeprowadzony z uwzględnieniem potrzeb sezonowych użytkowników zasobów, którzy mogą nie być obecni na terenie projektu podczas spisu.
16. W przypadku braku określonych państwowych procedur krajowych klient wyznaczy datę końcową, po której nie można uzyskać prawa do udziału w programie, zgodnie z właściwymi przepisami i harmonogramem projektu, odpowiednio do przypadku. Często najbardziej praktyczne jest wyznaczenie daty końcowej w trakcie oceny sytuacji wyjściowej lub spisu ludności. Informacje dotyczące daty końcowej będą dobrze udokumentowane i rozpowszechnione na terenie projektu. Ustalenie daty końcowej zapewni jasność co do uprawnień do odszkodowań i świadczeń. Osoby przenoszące się na teren projektu po terminie zgłoszeń nie mają praw do odszkodowań ani innych form pomocy.

Odszkodowania na rzecz osób przesiedlanych

17. Klient zaproponuje przesiedlanym osobom i społecznościom odszkodowania za utracony majątek po pełnych kosztach odtworzenia¹² i inne formy wsparcia. Celem tej pomocy

¹¹ W rozumieniu niniejszej polityki, grupy osób w trudnej sytuacji obejmują osoby, które ze względu na tożsamość płciową, pochodzenie etniczne, wiek, niepełnosprawność, trudną sytuację ekonomiczną lub status społeczny mogą ucierpieć w wyniku niekorzystnego oddziaływania projektu bardziej niż inne, i które mogą mieć ograniczoną zdolność ubiegania się o korzyści z projektu lub ich uzyskiwania. Osoby i/lub grupy osób w trudnej sytuacji mogą także obejmować m.in. osoby żyjące poniżej granicy ubóstwa, osoby pozbawione ziemi, osoby starsze, gospodarstwa domowe prowadzone przez kobiety i dzieci, uchodźców, osoby podlegające przesiedleniom wewnętrznym, mniejszości etniczne, społeczności uzależnione od zasobów naturalnych lub inne przesiedlone osoby, które nie są chronione na podstawie ustawodawstwa krajowego i/lub prawa międzynarodowego.

¹² Stawkę odszkodowania za utracony majątek wylicza się po pełnym koszcie odtworzenia, obejmującym koszty transakcji. W przypadku strat, których nie można łatwo wycenić ani zrekomensować w formie pieniężnej,

będzie poprawa lub przynajmniej przywrócenie standardu życia i/lub warunków bytowych¹³ przesiedlanych osób do poziomu sprzed przesiedlenia. Odszkodowania te mogą być oferowane w formie ziemi, zasobów, wynagrodzeń i/lub działalności gospodarczej. Normy dotyczące odszkodowań będą jawne i konsekwentnie stosowane w ramach projektu. Odszkodowania będą zapewniane przed przesiedleniem lub nałożeniem ograniczeń w dostępie. W przypadku gdy utrzymanie osób przesiedlanych jest uzależnione od terenu, lub gdy ziemia należy do wspólnoty, klient w miarę możliwości zaproponuje rekompensatę w postaci ziemi, uwzględniając wymogi sezonowości i terminy wykonywania prac rolnych. Klient zapewni przesiedlanym osobom i społecznościom szansę na czerpanie odpowiednich korzyści rozwojowych w związku z projektem.

18. Przesiedlane osoby można zakwalifikować jako osoby: (i) mające formalne prawa do ziemi (w tym prawa wynikające z praw zwyczajowych lub tradycyjnych uznawanych przez prawo krajowe); (ii) niemające formalnych praw do ziemi w momencie przeprowadzania spisu, ale mające roszczenia do ziemi, uznawane lub uznawalne według prawa krajowego; lub (iii) niemające uznawalnego prawa ani roszczeń do ziemi, na której zamieszkują.
19. Dokumenty dotyczące własności lub zamieszkania, np. tytuły własności i umowy wynajmu (w tym numery kont bankowych, na które ma być wypłacona rekompensata), powinny być wydawane na imiona i nazwiska obu małżonków lub osoby prowadzącej samodzielne gospodarstwo domowe, w zależności od sytuacji. Inne formy pomocy dla osób przesiedlanych, np. szkolenia zawodowe, dostęp do kredytów lub oferty pracy, powinny być udostępniane w tym samym stopniu kobietom i mężczyznom i dostosowywane do ich potrzeb.
20. Klient powinien rozważyć zaoferowanie alternatywnych metod i/lub form odszkodowania, szczególnie w krajach i regionach gdzie kobiety rzadziej mają dostęp do formalnych instytucji finansowych i rzadziej zakładają rachunki bankowe. W przypadku gdy prawo krajowe i system własności nie uznają praw kobiet do posiadania lub wymiany majątku, należy dołożyć wszelkich starań, aby w możliwym zakresie zagwarantować kobietom dostęp do gwarancji ochrony praw własności.

Mechanizm składania skarg

21. Klient zorganizuje skuteczny mechanizm składania skarg na jak najwcześniejszym etapie procedury. Będzie on zgodny z niniejszym wymaganiem operacyjnym oraz z celami i zasadami wymagania operacyjnego nr 10, tak aby zbierać i szybko reagować na zastrzeżenia dotyczące rekompensat i przesiedleń zgłaszane przez osoby przesiedlane i/lub członków społeczności przyjmujących. Mechanizm ten będzie obejmował mechanizm odwoływania się, pozwalający na bezstronne rozstrzygnięcie sporów.

Program ramowy przesiedleń i/lub przywracania poziomu warunków bytowych

22. Program ramowy przesiedleń i/lub przywracania poziomu warunków bytowych zostanie opracowany w przypadku gdy dokładny rodzaj lub skala nabywania ziemi lub ograniczania jej użytkowania w związku z projektem, który może skutkować przesiedleniami fizycznymi i/lub ekonomicznymi, są nieznane ze względu na etap opracowywania projektu. Program ten będzie określać ogólne zasady, procedury i ramy

odpowiednią metodą mogą być rekompensaty rzeczowe. Jednak odszkodowanie tego rodzaju należy wypłacać w formie towarów lub zasobów, które mają taką samą lub większą wartość, i są właściwe z kulturowego punktu widzenia. Patrz przypisy 7 i 14.

¹³ Sposoby utrzymania mogą obejmować dochody z wynagrodzeń i/lub dochody czerpane przez poszczególne osoby, rodziny i/lub społeczności z wykorzystywania zasobów.

uprawnień zgodne z niniejszym wymaganiem operacyjnym. Po zdefiniowaniu poszczególnych elementów projektu i uzyskaniu dostępu do niezbędnych informacji, powyższy program będzie służyć jako podstawa opracowania szczegółowego planu działania w zakresie przesiedleń (Resettlement Action Plan – RAP) lub planu przywrócenia poziomu warunków bytowych (Livelihood Restoration Plan – LRP) zgodnie z punktami 26 do 39.

Monitoring

23. Monitorowanie procesu przesiedleń i przywracania warunków bytowych będzie przebiegać zgodnie z wymaganiem operacyjnym nr 1 i powinno uwzględniać udział kluczowych stron zainteresowanych, np. społeczności objętych projektem.
24. Zależnie od skali przesiedleń w ramach projektu, może być właściwe zlecenie przez klienta zewnętrznego raportu z realizacji planu RAP/LRP w celu ustalenia zgodności z przepisami. Raport z realizacji powinien zostać sporządzony po zakończeniu realizacji wszystkich działań przewidzianych procesem, w tym wszelkich inicjatyw rozwojowych. Raport może określać dalsze działania, które klient zobowiązany będzie wykonać. W większości przypadków wykonanie działań zaradczych określonych w raporcie z realizacji powinno skutkować zamknięciem kwestii zobowiązań klienta w zakresie przesiedleń, odszkodowań, przywrócenia warunków bytowych i korzyści z projektu.

Przesiedlenia

25. Zakup ziemi i/lub ograniczenia w jej użytkowaniu w związku z projektem często prowadzą do przymusowych przesiedleń, zarówno fizycznych, jak i ekonomicznych. Dlatego też wymogi niniejszego wymagania operacyjnego w odniesieniu do migracji fizycznej i gospodarczej mogą być stosowane równocześnie. W takim przypadku szczególne wymogi dotyczące migracji gospodarczej określone w punktach 36 do 39 powinny być włączone odpowiednio do Planów lub Ram Działania w zakresie Przesiedleń.

Przesiedlenia fizyczne

26. W przypadku transakcji opisanych w punkcie 6, uwzględniających fizyczne przesiedlenia ludności, klient opracuje plan RAP, obejmujący przynajmniej właściwe wymogi określone w niniejszym wymaganiu operacyjnym, bez względu na liczbę osób przesiedlanych. Plan RAP będzie zaprojektowany tak, aby łagodzić negatywny wpływ przesiedleń, określać potencjalne korzyści rozwojowe i ustalić uprawnienia wszystkich kategorii osób podlegających przesiedleniom (w tym społeczności przyjmujących), ze szczególnym uwzględnieniem osób z grup znajdujących się w trudnej sytuacji. Plan udokumentuje wszystkie procedury związane z nabyciem praw do ziemi oraz działania kompensacyjne i związane z przesiedleniem. Ustanowi także procedury dotyczące monitorowania i oceny wdrożenia planów przesiedlenia oraz ewentualnych działań naprawczych.
27. Zakres i poziom szczegółowości planu RAP będzie różny w zależności od skali przesiedleń i złożoności działań koniecznych do złagodzenia negatywnego oddziaływania. We wszystkich przypadkach plan opisać sposoby i środki realizacji celów niniejszego wymagania operacyjnego.
28. Plan RAP powinien określać środki, mające zapewnić osobom przesiedlanym pomoc prawną, aby umożliwić im wypełnienie obowiązków administracyjnych przed nabyciem ziemi i – w razie potrzeby – dochodzenie roszczeń w sądzie.

29. Klient powinien konsultować się z osobami objętymi projektem w trakcie opracowywania planu RAP oraz podsumować informacje zawarte w planie RAP i przedstawić je do wiadomości publicznej, aby upewnić się, że osoby podlegające programowi rozumieją zasady procedur kompensacyjnych i wiedzą, czego się spodziewać na różnych etapach projektu (na przykład kiedy otrzymają ofertę, ile mają czasu na odpowiedź, jak mogą złożyć skargę, jakie procedury prawne obowiązują gdy negocjacje się nie powiedzą).
30. Jeżeli osoby zamieszkujące obszar projektu muszą przenieść się w inne miejsce, klient: (i) zaproponuje przesiedlanym osobom wybór pomiędzy różnymi realnymi opcjami przesiedlenia, w tym odtworzenie właściwych warunków mieszkaniowych lub odszkodowania pieniężne, w zależności od sytuacji; oraz (ii) zapewni pomoc podczas przeprowadzki, dostosowaną do potrzeb osób przesiedlanych, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób ubogich lub grup znajdujących się w trudnej sytuacji. Alternatywne miejsce zamieszkania i/lub odszkodowania pieniężne zostaną udostępnione i wypłacone przed przeprowadzką. Warunki w nowym miejscu zamieszkania utworzonym dla osób przesiedlanych będą co najmniej takie same jak dotychczasowe i, o ile jest to możliwe, miejsca takie będą oferować zrównoważone i dostępne cenowo szanse poprawy warunków życia.
31. W przypadku osób przesiedlanych fizycznie, omówionych w punkcie 18 (i) lub (ii), klient zaproponuje im wybór między nową nieruchomością o tej samej lub wyższej wartości a odszkodowaniem pieniężnym w wysokości pełnej wartości odtworzeniowej, w zależności od sytuacji.¹⁴
32. W przypadku osób przesiedlanych fizycznie, omówionych w punkcie 18 (iii), klient zaproponuje im wybór między miejscami zamieszkania o odpowiednich warunkach, z gwarancją ochrony praw własności, tak aby dane osoby mogły przenieść się zgodnie z prawem, bez ryzyka przymusowej eksmisji.
- Odszkodowania rzeczowe będą oferowane w miejsce odszkodowań pieniężnych, kiedy jest to możliwe, chyba że nie można wykazać istnienia warunków opisanych w przypisie 14. Dotyczy to osób, które mają zwyczajowe lub tradycyjne prawa uznawane przez prawodawstwo krajowe; osób zgłaszających roszczenia, które przed terminem upłynięcia zgłoszeń nie miały formalnych praw do ziemi, ale mają roszczenia do ziemi lub majątku, np. ze względu na zasiedzenie;¹⁵ oraz, z uwzględnieniem warunków opisanych w punkcie 18, osób bez uznawanych praw lub roszczeń do ziemi, na której zamieszkują.
 - Na podstawie konsultacji z osobami przesiedlanymi klient zapewni im pomoc przy przesiedlaniu, na poziomie, który umożliwi im odtworzenie i – o ile to możliwe – poprawę warunków bytowych w odpowiednim nowym miejscu zamieszkania.¹⁶
33. W przypadku gdy osoby podlegające przesiedleniu odmówią przyjęcia oferowanego odszkodowania, które spełnia wszystkie punkty niniejszego wymagania operacyjnego, i w efekcie dojdzie do wywłaszczenia lub uruchomienia innych procedur prawnych, klient

¹⁴ Wypłata odszkodowań pieniężnych za utracony majątek może być odpowiednia, gdy: (i) utrzymanie osób nie zależy od terenu; (ii) utrzymanie osób zależy od terenu, ale ziemia zakupiona na potrzeby projektu jest tylko niewielką częścią majątku, a pozostała część ziemi jest ekonomicznie opłacalna; lub (iii) istnieją aktywne rynki ziemi, nieruchomości i pracy, osoby przesiedlane z nich korzystają i istnieje dostateczna podaż ziemi i nieruchomości. Wysokość odszkodowań pieniężnych powinna być wystarczająca do odtworzenia utraconej ziemi i innych wartości materialnych po pełnych kosztach odtworzenia na rynkach lokalnych. Patrz także przypisy 7 i 12.

¹⁵ Sposób nabycia prawa własności nieruchomości poprzez posiadanie jej w pewnych warunkach przez określony okres.

¹⁶ Przenosiny nieformalnych grup mieszkańców na terenach miejskich mają często pluses i minusy. Na przykład, przenoszone rodziny mogą zyskać gwarancję ochrony prawa własności, ale utracić korzyści wynikające z lokalizacji.

rozważy opcje współpracy z odpowiednią agencją rządową i – o ile agencja wyrazi na to zgodę – będzie odgrywać aktywną rolę w planowaniu, wdrożeniu i monitorowaniu działań związanych z przesiedleniem.

34. Klient ustali i oceni potencjalne niekorzystne skutki dla społeczności przyjmujących, którą mogą być objęte wpływem procesu przesiedleń. Wszelkie działania łagodzące uzgodnione ze społecznością przyjmującą powinny być ujęte w planie RAP.
35. W przypadku gdy społeczności należące do ludności rdzennej mają podlegać fizycznemu przesiedleniu z należących do wspólnoty terenów, wykorzystywanych na podstawie prawa tradycyjnego lub zwyczajowego, klient musi spełnić wymogi niniejszego wymagania operacyjnego oraz wymagania operacyjnego nr 7.

Przesiedlenia ekonomiczne

36. W przypadku transakcji opisanych w punkcie 6, obejmujących jedynie przesiedlenia ekonomiczne, klient opracuje i wdroży plan LRP. Plan LRP określi uprawnienia osób i społeczności objętych projektem oraz zapewni przyznanie tych uprawnień w sposób przejrzysty, spójny i sprawiedliwy.
37. Jeżeli transakcje należące do rodzajów opisanych w punkcie 6 powodują tymczasową lub stałą utratę dochodów lub środków utrzymania, np. poprzez przerwanie lub utratę dostępu danej osoby do jej miejsca pracy lub aktywów produkcyjnych, bez względu na to, czy dane osoby zostały przesiedlone w sposób fizyczny, klient:
 - we właściwym czasie zrekompensuje osobom przesiedlonym ekonomicznie utratę majątku lub dostępu do majątku. Ten proces powinien być zainicjowany przed dokonaniem przesiedlenia. Jeżeli rekompensatę ma wypłacić odpowiednia agencja rządowa, klient będzie współpracować z agencją, aby pomóc w przyspieszeniu wypłat.
 - wypłaci odszkodowanie właścicielowi przedsiębiorstwa, w przypadku gdy nabycie ziemi ma wpływ na infrastrukturę handlową, za (i) koszt ponownego uruchomienia działalności handlowej w innym miejscu, (ii) utratę dochodu netto w okresie przejściowym oraz (iii) koszty przeniesienia i ponownej instalacji zakładu, maszyn i innego sprzętu, w zależności od potrzeb.
 - zapewni nieruchomości zastępczą (np. grunty rolne lub punkt handlowy) o tej samej lub wyższej wartości lub odszkodowanie pieniężne po pełnych kosztach odtworzenia, w zależności od potrzeb, osobom o prawach lub roszczeniach do ziemi, uznawanych lub uznawalnych według prawa krajowego (zgodnie z punktem 18 (i) i (ii)).
 - zapewni wsparcie, które zrównoważy wszelkie straty dla zbiorowo wykorzystywanych zasobów danej społeczności.¹⁷ Może mieć ono formę inicjatyw, które zwiększają produktywność pozostałych zasobów, do których społeczność ma dostęp, odszkodowań rzeczowych lub pieniężnych za utratę dostępu lub zapewnienie dostępu do alternatywnych źródeł utraconego zasobu.
 - zrekompensuje osobom podlegającym przesiedleniom ekonomicznym bez uznawalnych praw do ziemi (patrz punkt 18 (iii)) utracony majątek (taki jak uprawy, infrastruktura nawadniająca i inne elementy zagospodarowania terenu), poza ziemią, po pełnym koszcie odtworzenia. Klient nie ma obowiązku wypłacania odszkodowań ani udzielania wsparcia nielegalnym osadnikom, którzy zasiedlają teren projektu po upływie terminu zgłoszeń.

¹⁷ Przykłady to tereny trawiaste i pastwiska, zasoby leśne inne niż drewno (np. rośliny lecznicze, materiały budowlane i materiały do wyrobów rękodzielniczych), drewno budulcowe i opałowe na obszarach zadrzewionych; zasoby wodne na potrzeby rolnictwa lub łowiska.

- zapewni dodatkową, ukierunkowaną pomoc (np. kredyty, szkolenia lub oferty pracy) i szanse odtworzenia i, o ile to możliwe, poprawy możliwości zarobkowych, poziomu produkcji i standardów życia osób. W przypadku przedsiębiorstw ponoszących tymczasowo straty lub likwidowanych w wyniku przesiedleń prowadzonych w ramach projektu, właściciel przedsiębiorstwa oraz pracownicy tracący dochód lub zatrudnienie mają prawo do skorzystania z takiej pomocy.
- zapewni wsparcie osobom podlegającym przesiedleniom ekonomicznym w okresie przejściowym, w zależności od potrzeb i na podstawie rozsądnych szacunków dotyczących czasu koniecznego na odtworzenie ich zdolności zarobkowych, poziomu produkcji i standardu życia.

38. Klient powinien podsumować informacje zawarte w programie LRP i przedstawić je do wiadomości publicznej, aby upewnić się, że osoby podlegające programowi rozumieją zasady procedur odszkodowawczych i wiedzą, czego się spodziewać na różnych etapach projektu.

39. W przypadku gdy społeczności należące do ludności rdzennej mają podlegać ekonomicznemu przesiedleniu (bez fizycznego przeniesienia) w wyniku nabycia ziemi w ramach projektu, klient musi spełnić wymogi niniejszego wymagania operacyjnego oraz wymagania operacyjnego nr 7.

Utrata dostępu do urzędzeń publicznych¹⁸

40. W przypadku gdy projekt powoduje utratę dostępu do urzędzeń publicznych, klient przeprowadzi merytoryczne konsultacje, zgodnie z wymaganiem operacyjnym nr 10, z lokalną społecznością, aby określić straty i, o ile to możliwe, uzgodnić odpowiednie wyjścia alternatywne.

Zobowiązania sektora prywatnego podczas przesiedleń zarządzanych przez rząd

41. Mogą wystąpić przypadki, gdy nabycie ziemi i przesiedlenia podlegają rządowi kraju przyjmującego. W takich przypadkach klient będzie współpracował z daną agencją rządową, w zakresie zaakceptowanym przez agencję, aby osiągnąć wyniki zgodne z celami niniejszego wymagania operacyjnego. Dodatkowo, gdy możliwości rządu są ograniczone, klient odegra aktywną rolę w planowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu działań związanych z przesiedleniem. Klient opracuje plan (lub program ramowy), który, wraz z dokumentacją przygotowaną przez właściwą agencję rządową, będzie spełniał wszystkie wymogi niniejszego wymagania operacyjnego. Elementy, które mogą być konieczne w planie klienta, to: (i) opis uprawnień osób przesiedlanych zgodnie z właściwymi prawami i regulacjami; (ii) propozycje działań mających zniwelować różnice między tymi uprawnieniami a wymogami niniejszego wymagania operacyjnego; oraz (iii) zakres odpowiedzialności agencji rządowej i/lub klienta w zakresie finansowania i wdrożenia działań.

¹⁸ Utratę dziedzictwa kulturowego omawia wymaganie operacyjne nr 8.

Wymaganie operacyjne EBOR nr 6:

Zachowanie różnorodności biologicznej i zrównoważone zarządzanie żywymi zasobami naturalnymi

Wstęp

1. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje, że zachowanie bioróżnorodności¹ i zrównoważone zarządzanie żywymi zasobami naturalnymi² jest podstawą zrównoważonego rozwoju środowiskowo-społecznego.
2. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje znaczenie podtrzymywania podstawowych funkcji ekologicznych ekosystemów i wspieranej przez nie bioróżnorodności. Wszystkie ekosystemy sprzyjają złożoności organizmów żywych i różnią się pod względem bogactwa, obfitości i znaczenia gatunków.
3. Cel zachowania bioróżnorodności i zrównoważonego zarządzania żywymi zasobami naturalnymi musi być zbilansowany z potencjałem wykorzystywania licznych ekonomicznych, społecznych i kulturowych wartości bioróżnorodności i żywych zasobów naturalnych w sposób optymalny.
4. Uznaje się, że: (i) sposoby utrzymania ludności rdzennej i społeczności objętych projektem, których dostęp do bioróżnorodności lub żywych zasobów naturalnych (lub ich wykorzystywanie przez nie) może ulegać wpływom działań prowadzonych w ramach projektu; i (ii) mogą one odgrywać pozytywną rolę w zachowywaniu bioróżnorodności i zrównoważonym zarządzaniu żywymi zasobami naturalnymi.

Cele

5. Cele niniejszego wymagania operacyjnego są następujące:
 - ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej z zastosowaniem podejścia ostrożnościowego
 - przyjęcie podejścia uwzględniającego hierarchię działań łagodzących³, w celu uniknięcia strat, a w odpowiednich przypadkach wypracowania korzyści, dla różnorodności biologicznej
 - promowanie dobrych praktyk międzynarodowych w zrównoważonym zarządzaniu żywymi zasobami naturalnymi i ich wykorzystywaniu.

Zachowanie bioróżnorodności

Zakres obowiązywania

¹ Do celów niniejszego wymagania operacyjnego bioróżnorodność definiowana jest zgodnie z Konwencją o różnorodności biologicznej jako „zmiennosc wśród organizmów żywych ze wszystkich źródeł, w tym, między innymi, ekosystemów lądowych, morskich i innych ekosystemów wodnych oraz kompleksów ekologicznych, których część stanowią; obejmuje to zróżnicowanie w obrębie gatunków, pomiędzy gatunkami i pomiędzy ekosystemami”.

² „Żywe zasoby naturalne” definiowane są jako „rośliny i zwierzęta uprawiane i hodowane do spożycia lub wykorzystania przez ludzi lub zwierzęta, czy to w warunkach naturalnych czy w warunkach uprawy/hodowli. Obejmuje to wszelkie rodzaje leśnictwa, biopaliwa, rolnictwo, w tym uprawy roczne i wieloletnie, oraz hodowlę zwierząt, w tym ich chów; a także połowy gatunków dziko żyjących i połowy na łowiskach, w tym połowy wszelkich rodzajów organizmów morskich i słodkowodnych, zarówno kręgowców, jak i bezkręgowców”.

³Hierarchia działań łagodzących obejmuje działania podejmowane w celu zapobieżenia oddziaływaniu na bioróżnorodność od samego początku działań z zakresu opracowywania projektu, a jeśli to niemożliwe – w celu wdrożenia dodatkowych środków, które mogłyby zminimalizować, załagodzić lub, w najgorszym przypadku, zrównoważyć i/lub wynagrodzić wszelkie potencjalne utrzymujące się niekorzystne oddziaływanie.

6. W ramach procesu oceny środowiskowej i społecznej klient zidentyfikuje odnośne wymogi niniejszego wymagania operacyjnego oraz to, w jaki sposób będą one uwzględniane i regulowane przez cały cykl życiowy projektu. Wdrożenie działań koniecznych do realizacji wymogów niniejszego wymagania operacyjnego podlega zasadom ogólnego systemu zarządzania środowiskiem i społeczeństwem (ESMS) i właściwych dla projektu planów zarządzania środowiskiem i społeczeństwem (ESMP) klienta, w tym Planu Zarządzania Bioróżnorodnością lub, w odpowiednich przypadkach, określony Plan Działania na rzecz Bioróżnorodności,⁴ w celu takiego skonstruowania projektów, aby spełniły w akceptowalnym terminie niniejsze wymagania operacyjne. Wymogi z zakresu oceny środowiskowej i społecznej i zarządzania tymi kwestiami są określone w wymaganiu operacyjnym nr 1.

Wymagania ogólne

Ocena problemów i oddziaływań

7. Proces oceny będzie charakteryzować warunki wyjściowe w stopniu współmiernym i właściwym dla przewidywanego ryzyka i znaczenia oddziaływań. Ocena sytuacji wyjściowej będzie m.in. uwzględniać utratę siedlisk,⁵ zniszczenie lub rozdrobnienie, inwazyjne gatunki obce, nadmierną eksploatację, korytarze migracyjne, zmiany hydrologiczne, użyźnianie i zanieczyszczenia, oraz oddziaływania istotne dla zmian i adaptacji klimatu. Planując i realizując ocenę sytuacji wyjściowej i oddziaływań w zakresie bioróżnorodności, klient będzie także uwzględniać wytyczne dobrej praktyki, wykorzystując w miarę potrzeby podejście „zza biurka” i „terenowe”. Jeśli uzyskanie większej pewności co do znaczenia potencjalnego wpływu wymaga przeprowadzenia dodatkowych badań, klient przeprowadzi takie dodatkowe badania i i/lub działania monitoringowe przed przystąpieniem do działań projektowych, które mogłyby mieć nieodwracalne skutki.
8. Poprzez proces oceny klient powinien na wczesnym etapie cyklu życiowego projektu ustalić i scharakteryzować potencjalne możliwości, zagrożenia i skutki projektu dla bioróżnorodności. Zakres oceny będzie wystarczający do scharakteryzowania oddziaływań na podstawie prawdopodobieństwa ich wystąpienia oraz znaczenia i wagi oddziaływania, a także odzwierciedlenia zastrzeżeń społeczności potencjalnie objętych projektem i, w odpowiednich przypadkach, innych stron zainteresowanych. Ocena powinna także uwzględniać potencjalne oddziaływanie bezpośrednie, pośrednie i skumulowane oraz oceniać skuteczność i wykonalność działań łagodzących, które mają być zastosowane w ramach projektu. Proces oceny powinien uwzględniać potencjalne oddziaływanie na poziomie krajobrazu, a także oddziaływanie na integralność ekologiczną ekosystemów, niezależnie od ich statusu ochrony i od stopnia ingerencji w nie lub ich zniszczenia.
9. Ocena będzie uwzględniać wykorzystywanie ekosystemów przez społeczności potencjalnie objęte projektem i/lub społeczności ludności rdzennej oraz ich zależność od tych ekosystemów, jeśli wykorzystywanie tych zasobów bioróżnorodności przez te społeczności może ulec zmianie pod wpływem projektu. Ocena będzie także uwzględniać zależność projektu od tych ekosystemów. Jeśli projekt może wywrzeć wpływ na te ekosystemy, a klient ma nad tym odpowiednią bezpośrednią kontrolę lub istotny wpływ, należy unikać niekorzystnego

⁴ Plany Działania na rzecz Bioróżnorodności (Biodiversity Actions Plan – BAP) obejmują zwykle serię celów strategicznych i szczegółowych oraz środków z zakresu zarządzania, zmierzających do załagodzenia pozostałych wpływów i uniknięcia strat lub wypracowania korzyści dla priorytetowych cech bioróżnorodności lub siedliska kluczowego. Cel strategiczny i cele szczegółowe powinny być realistyczne i bazować na mierzalnych wynikach docelowych. Każdy cel szczegółowy powinien określać serię działań, wskaźniki realizacji lub docelowe wyniki monitoringu, a także stronę odpowiedzialną i ramy czasowe. Plany BAP powinny być opracowywane w porozumieniu z danymi stronami zainteresowanymi, w tym władzami publicznymi, ekspertami zewnętrznymi, lokalnymi/międzynarodowymi organizacjami ochrony przyrody i społeczeństwami objętymi projektem.

⁵ Siedlisko definiuje się jako jednostkę geograficzną lub korytarz powietrzny w ekosystemie lądowym, słodkowodnym lub morskim, sprzyjający powstawaniu skupisk żywych organizmów i ich interakcji ze środowiskiem nieożywionym.

oddziaływania. Jeśli oddziaływania tego nie da się uniknąć, klient zminimalizuje je i/lub wdroży odpowiednie działania łagodzące w celu utrzymania ogólnej funkcjonalności tych ekosystemów.

10. Jeśli projekt może mieć takie oddziaływanie na ludność rdzenną i społeczności lokalne, klient zapewni możliwości sprawiedliwej i słusznej dystrybucji korzyści płynącej z wykorzystywania żywych zasobów naturalnych zgodnie z: (i) wymogami z zakresu reagowania na kwestie przesiedleń ekonomicznych, określonymi w wymaganiu operacyjnym nr 5; (ii) szczególnymi wymogami dotyczącymi reagowania na potencjalne problemy i oddziaływania na ludność rdzenną, określonymi w wymaganiu operacyjnym nr 7; i (iii) wymogami z zakresu zaangażowania stron zainteresowanych, określonymi w wymaganiu operacyjnym nr 10.

Wymogi z zakresu zachowania bioróżnorodności

11. Jeśli w wyniku oceny ustalono, że projekt może mieć wpływ na bioróżnorodność, klient zniweluje stosowne zagrożenia zgodnie z hierarchią działań łagodzących i dobrymi praktykami międzynarodowymi. Klient przyjmie podejście ostrożnościowe i zastosuje adaptacyjne praktyki zarządzania, w ramach których wdrażanie działań łagodzących i działań z zakresu zarządzania będzie dostosowywane do zmieniających się warunków i wyników monitoringu projektu przez cały jego cykl życiowy.
12. Niezależnie od powyższego, niektóre obszary objęte projektem mogą być uznawane za „priorytetowe cechy bioróżnorodności”⁶, które obejmują: (i) zagrożone siedliska; (ii) wrażliwe gatunki; (iii) istotne cechy bioróżnorodności ustalone przez szeroki panel stron zainteresowanych lub organów publicznych (np. Obszary o Kluczowym Znaczeniu dla Bioróżnorodności i Osteje Ptaków); i (iv) strukturę i funkcje ekologiczne niezbędne do utrzymania realnego charakteru priorytetowych cech bioróżnorodności opisanych w niniejszym punkcie.
13. Jeśli w wyniku oceny ustalono, że projekt może mieć istotny niekorzystny nieodwracalny wpływ na priorytetowe cechy bioróżnorodności, klient nie będzie wdrażać żadnych działań w ramach projektu, chyba że:
 - nie ma innych możliwości realnych z technicznego i ekonomicznego punktu widzenia
 - ogólne korzyści projektu są większe niż wpływ na bioróżnorodność
 - miały miejsce konsultacje ze stronami zainteresowanymi zgodnie z wymaganiem operacyjnym nr 10
 - projekt jest dopuszczalny zgodnie z właściwym prawem środowiskowym, uznającym priorytetowe cechy bioróżnorodności
 - wdrożono właściwe środki łagodzące, zgodnie z ich hierarchią⁷, aby zagwarantować w dłuższej perspektywie czasowej brak strat, a w optymalnej sytuacji – korzyści dla priorytetowych cech bioróżnorodności danego siedliska, w celu uzyskania wymiernych wyników z zakresu ochrony.
14. Najbardziej wrażliwe cechy bioróżnorodności są określane jako kluczowe siedliska, obejmujące jeden z poniższych elementów: (i) poważnie zagrożone lub unikalne ekosystemy; (ii) siedliska o istotnym znaczeniu dla zagrożonych⁸ lub krytycznie zagrożonych gatunków; (iii) siedliska o

⁶ Priorytetowe cechy bioróżnorodności stanowią podzbiór, który jest szczególnie niezastąpiony lub wrażliwy, ale ma niższy priorytet niż siedliska kluczowe (zdefiniowane w punkcie 14).

⁷ W najgorszym przypadku, jeśli będą się utrzymywać jakiegokolwiek istotne skutki, klient może być zobowiązany do rozważenia zastosowania działań rekompensujących, takich jak środki wyrównawcze w zakresie bioróżnorodności.

⁸ Zgodnie z Czerwoną Księgą Gatunków Zagrożonych, sporządzoną przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody (IUCN). Ustalanie siedlisk kluczowych na podstawie innych wykazów gatunków przebiega następująco: (i) jeśli gatunek jest wymieniony w księdze krajowej lub regionalnej jako zagrożony lub krytycznie zagrożony, w krajach, które stosują się do wytycznych IUCN, siedliska kluczowe będą ustalone osobno dla poszczególnych projektów w porozumieniu z

istotnym znaczeniu dla gatunków endemicznych lub występujących na ograniczonym obszarze; (iv) siedliska wspierające gatunki wędrowne lub gromadne o znaczeniu globalnym; (v) obszary związane z kluczowymi procesami ewolucyjnymi; lub (vi) funkcje ekologiczne, które są niezwykle istotne dla utrzymania realnego charakteru cech bioróżnorodności opisanych w niniejszym punkcie.

15. Jeśli w wyniku oceny ustalono, że projekt może mieć niekorzystny wpływ na kluczowe siedlisko, klient zaangażuje doświadczonych ekspertów zewnętrznych do przeprowadzenia oceny potencjalnego szkodliwego wpływu na to siedlisko.
16. Kluczowe siedliska nie mogą ulegać dalszemu rozdrobnieniu, zmianom ani zniszczeniu w zakresie szkodliwym dla ich integralności ekologicznej lub znaczenia dla bioróżnorodności. W efekcie, w obszarach siedlisk kluczowych klient nie może prowadzić żadnych działań związanych z projektem, chyba że zostaną spełnione następujące warunki:
 - w regionie nie ma innych realnych możliwości prowadzenia projektu w siedliskach o mniejszej wartości pod względem bioróżnorodności
 - miały miejsce konsultacje ze stronami zainteresowanymi zgodnie z wymaganiami operacyjnym nr 10
 - projekt jest dopuszczalny zgodnie z właściwym prawem środowiskowym, uznającym priorytetowe cechy bioróżnorodności
 - projekt nie prowadzi do żadnych mierzalnych skutków negatywnych dla cech bioróżnorodności, w związku z którymi wyznaczono siedlisko kluczowe zgodnie z punktem 14
 - projekt jest zaplanowany tak, aby przynieść korzyści⁹ dla siedlisk kluczowych objętych wpływem projektu
 - projekt nie powinien w zasadnym czasie doprowadzić do zmniejszenia liczebności populacji¹⁰ żadnego zagrożonego ani krytycznie zagrożonego gatunku¹¹
 - do programu zarządzania adaptacyjnego klienta został włączony solidny i odpowiednio skonstruowany program długoterminowego monitoringu i oceny bioróżnorodności, mający na celu ocenę statusu siedliska kluczowego.
17. W przypadkach gdy klient jest w stanie spełnić wymogi określone w punkcie 16, strategia łagodzenia wpływu projektu zostanie opisana, stosownie do danego przypadku, w Planie Zarządzania Bioróżnorodnością lub w Planie Działań na rzecz Bioróżnorodności.

kompetentnymi profesjonalistami; i (ii) w przypadkach gdy kategoryzacja gatunków wymienionych w księgach krajowych lub regionalnych niedokładnie odpowiada kategoryzacji dokonanej przez IUCN (na przykład, niektóre kraje określają gatunki bardziej szczegółowo, jako „chronione” lub „ograniczone” (restricted), przeprowadzona zostanie ocena w celu ustalenia uzasadnienia i celu tworzenia takiego wykazu. W takim przypadku siedlisko kluczowe zostanie ustalone na podstawie takiej oceny.

⁹ Korzyści to dodatkowe wyniki z zakresu zachowania bioróżnorodności, jakie można osiągnąć w przypadku tych wartości z zakresu bioróżnorodności, z powodu których wyznaczono dane siedlisko kluczowe. Korzyści można osiągnąć poprzez stosowanie działań wyrównawczych na rzecz bioróżnorodności i/lub, w przypadku gdy klient mógłby spełnić wymogi punktu 16 niniejszego wymagania operacyjnego bez stosowania działań wyrównawczych na rzecz bioróżnorodności, klient powinien osiągnąć korzyści poprzez wdrożenie programów, które mogą być wdrażane in situ (w miejscu) w celu umocnienia siedlisk oraz zachowania i ochrony bioróżnorodności.

¹⁰ Zmniejszenie liczebności to pojedyncza lub skumulowana utrata jednostek, która uniemożliwia gatunkom przetrwanie na skalę światową i/lub regionalną/krajową na wiele pokoleń lub na długi czas. Skala (np. światowa i/lub krajowa/regionalna) potencjalnego zmniejszenia liczebności ustalana jest na podstawie tego, czy gatunki są wymienione w (światowej) Czerwonej Księdze Gatunków Zagrożonych IUCN i/lub w księgach krajowych/regionalnych. W przypadku gatunków wymienionych zarówno w (światowej) Czerwonej Księdze Gatunków Zagrożonych IUCN, jak i w księgach krajowych/regionalnych, zmniejszenie liczebności będzie ustalane na podstawie populacji krajowej/regionalnej.

¹¹ Ramy czasowe, w których klient musi wykazać „brak zmniejszenia liczebności” zagrożonych i krytycznie zagrożonych gatunków, będą ustalone osobno dla każdego przypadku, w porozumieniu z ekspertami zewnętrznymi.

18. W przypadku proponowania środków wyrównawczych z zakresu bioróżnorodności na rzecz priorytetowych cech bioróżnorodności lub siedlisk kluczowych, klient musi poprzez ocenę wykazać, że istotne utrzymujące się skutki projektu dla bioróżnorodności zostaną właściwie załagodzone w celu spełnienia wymogów określonych odpowiednio w punktach 13 i 15-17. W takich przypadkach klient zaangażuje doświadczonych ekspertów zewnętrznych, posiadających wiedzę z zakresu planowania i wdrażania środków wyrównawczych.

Prawnie chronione i uznawane na szczeblu międzynarodowym obszary o znaczeniu dla bioróżnorodności

19. Jeśli projekt jest realizowany w obszarze lub może wywrzeć niekorzystny wpływ na obszar, który jest chroniony prawnie lub na innej zasadzie¹² i/lub uznawany na szczeblu międzynarodowym,¹³ bądź też dla którego taki status został zaproponowany przez władze krajowe, klient musi ustalić i ocenić potencjalne oddziaływania projektu oraz zastosować hierarchię działań łagodzących, tak aby oddziaływania projektu nie wpłynęły szkodliwie na integralność, cele ochrony i/lub znaczenie dla bioróżnorodności takiego obszaru.
20. Jeśli w wyniku oceny zostanie ustalone, że projekt może niekorzystnie wpływać na priorytetowe cechy bioróżnorodności i/lub siedliska kluczowe na obszarach o znaczeniu dla bioróżnorodności, które są prawnie chronione lub uznawane na szczeblu międzynarodowym, klient postara się uniknąć takiego oddziaływania, odpowiednio zgodnie z punktami 13 lub 15-17. Ponadto klient:
- wykaze, że wszelkie proponowane działania są prawnie dozwolone, co może sugerować, że określona ocena wpływu projektu na obszary chronione została przeprowadzona zgodnie z wymogami prawa krajowego
 - będzie działać w sposób zgodny z wszelkimi uznanymi na szczeblu państwowym planami z zakresu zarządzania dotyczącymi takich obszarów
 - skonsultuje się z osobami zarządzającymi obszarem chronionym, właściwymi władzami, społecznościami lokalnymi i innymi stronami zainteresowanymi w zakresie proponowanego projektu, zgodnie z wymaganiami operacyjnymi nr 10
 - wdroży dodatkowe programy, w zależności od sytuacji, aby promować i wzmacniać cele ochronne obszaru chronionego.

Obce gatunki inwazyjne

21. Klient musi unikać i aktywnie zapobiegać przypadkowemu lub celowemu wprowadzaniu obcych gatunków, które może mieć znaczące negatywne skutki dla bioróżnorodności; w szczególności:
- klienci nie będą w sposób zamierzony wprowadzać obcych lub nierodzimych gatunków do obszarów, gdzie normalnie nie występują, o ile nie jest to działanie prowadzone zgodnie z przepisami prawa dotyczącymi takiego procesu. Pod żadnym pozorem nie można wprowadzać do nowych środowisk gatunków znanych jako inwazyjne.
 - klient ustali potencjalne rodzaje ryzyka, oddziaływania i działania łagodzące związane z przypadkowym przeniesieniem i uwolnieniem obcych gatunków¹⁴
 - w przypadku gdy stwierdzono już występowanie gatunków obcych w kraju lub regionie proponowanego projektu, klient dołoży staranności, aby nie rozprzestrzeniać gatunków

¹² Niniejsze wymaganie operacyjne bazuje na definicji „obszaru chronionego” przyjętej przez IUCN.

¹³ Miejsca ustalone na podstawie konwencji lub porozumień międzynarodowych, w tym m.in. miejsca wpisane na listę światowego dziedzictwa naturalnego UNESCO, rezerваты biosfery wyznaczone w ramach programu „Człowiek i Biosfera” UNESCO oraz miejsca określone w Ramsarskim wykazie obszarów wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe.

¹⁴ W odniesieniu do międzynarodowej wysyłki towarów i usług niniejsze wymaganie operacyjne bazuje na Międzynarodowej Konwencji o Kontroli Wód Balastowych i Osadów ze Statków oraz Postępowaniu z Nimi. Klienci ubiegający się o finansowanie projektów obejmujących takie działania wysyłkowe muszą wypełnić odpowiednie obowiązki ustalone w ramach tej konwencji.

inwazyjnych na obszary, w których jeszcze ich obecności nie stwierdzono. Na ile jest to wykonalne, klient powinien zastosować środki zmierzające do wyeliminowania tych gatunków z obszarów o znaczeniu dla bioróżnorodności, które kontrolują.

Zrównoważone zarządzanie żywymi zasobami naturalnymi

Zakres obowiązywania

22. Niniejsze wymaganie operacyjne ma zastosowanie do projektów obejmujących pierwotną produkcję żywych zasobów naturalnych oraz w przypadku gdy zasoby takie mają podstawowe znaczenie dla głównych funkcji projektów.¹⁵
23. W ramach procesu oceny środowiskowej i społecznej klient zidentyfikuje odnośne wymogi niniejszego wymagania operacyjnego oraz to, w jaki sposób będą one uwzględniane i regulowane przez cały cykl życiowy projektu. Klient przyjmie i wdroży środki niezbędne do zapewnienia zgodności z niniejszym wymaganiem operacyjnym w ramach swojego ogólnego systemu ESMS i/lub planu ESMP. Wymogi z zakresu oceny kwestii środowiskowo-społecznych i zarządzania nimi określone są w wymaganiu operacyjnym nr 1.

Wymagania

Wymagania ogólne

24. Klienci będą zarządzać żywymi zasobami naturalnymi, stosując krajowe wymogi regulacyjne i odnośne merytoryczne normy środowiskowe UE, stosownie do poziomu projektu.
25. Klienci będą traktować priorytetowo przyjęcie i wdrożenie w odpowiednim terminie odpowiednich norm, uznawanych na szczeblu globalnym, regionalnym lub krajowym, podlegających niezależnej certyfikacji lub weryfikacji. Jeśli nie istnieją właściwe normy dla danych żywych zasobów naturalnych właściwych dla projektu, klient dołoży starań, aby stosować odpowiednie branżowe praktyki zrównoważonego zarządzania.

Ocena problemów i oddziaływań

26. Klienci, których projekty uwzględniają użycie żywych zasobów naturalnych, ocenią, czy zasoby są użytkowane w zrównoważony sposób, biorąc pod uwagę potencjalny wpływ na ekosystemy i wspieraną przez nie bioróżnorodność, a także następujące zasady:
 - użytkowanie każdego żywego zasobu naturalnego należy analizować pod względem jego kluczowej funkcji ekologicznej w ekosystemie¹⁶
 - uwzględnianie oddziaływania bezpośredniego, pośredniego i kumulacyjnego
 - użytkowanie żywych zasobów naturalnych powinno być zgodne z podejściem uwzględniającym hierarchię działań łagodzących i dążyć do optymalizacji korzyści dla innych użytkowników
 - produkcja i/lub wykorzystywanie gatunków lub populacji, które nie są naturalne dla danego obszaru, oraz których inwazyjności i dominacji w stosunku do gatunków lokalnych nie sprawdzono, powinny być ograniczane lub podlegać odpowiednim badaniom i procedurom

¹⁵ Niniejsze wymaganie operacyjne dotyczy projektów obejmujących produkcję roślinną lub zwierzęcą, leśnictwo naturalne lub prowadzenie plantacji leśnych, akwakulturę lub rybołówstwo oraz produkcję i wykorzystywanie biomasy do produkcji energii lub biopaliw.

¹⁶ Na przykład, całkowity wyręb lasów może mieć negatywny wpływ inną bioróżnorodność, erozję gleby, system hydrologiczny, jakość wody i łowiska. Na podobnej zasadzie przelowienie jednego gatunku ryb może wpłynąć na równowagę ekologiczną i długotrwałą integralność ekosystemów.

uzyskiwania zezwoleń od właściwych władz krajowych przed produkcją lub wykorzystaniem.

Produkcja roślinna i zwierzęca

27. Klienci zajmujący się produkcją roślinną lub zwierzęcą powinni zapewnić stosowanie dobrej praktyki międzynarodowej w celu uniknięcia lub zminimalizowania negatywnego oddziaływania i zużycia zasobów.
28. Klienci zajmujący się chowem, transportem i ubojem zwierząt na mięso lub produkty uboczne (np. mleka, jajek, wełny) przyjmą i wdrożą krajowe wymogi regulacyjne, odnośne normy UE dotyczące dobrostanu zwierząt oraz dobre praktyki międzynarodowe w zakresie techniki hodowli zwierząt, zależnie od tego, które przepisy będą surowsze.

Połowy i akwakultura

29. Klienci zajmujący się hodowlą, odłowem lub przetwarzaniem ryb lub innych gatunków wodnych muszą udowodnić, że ich działania są lub będą realizowane w sposób zrównoważony. Można to osiągnąć poprzez uzyskiwanie niezależnych certyfikatów¹⁷ lub poprzez badania realizowane w ramach procesu oceny. Działania związane z rybołówstwem nie zawsze ograniczają się do połowów. Ponowne zasiedlanie lub wprowadzanie różnych gatunków i populacji do środowiska, zwłaszcza w środowiskach zamkniętych, takich jak jeziora, nie może spowodować zniszczenia ani zastąpienia lokalnych endemicznych/naturalnie występujących gatunków ryb przez nowe osobniki.
30. W przypadku projektów z zakresu akwakultury klient oceni i zminimalizuje ryzyko ucieczki obcych gatunków do środowiska wodnego. Klienci powinni także ocenić i zminimalizować możliwości przenoszenia chorób i/lub pasożytów do środowiska.

Lasy naturalne i plantacje

31. Klienci zajmujący się pierwotnym leśnictwem muszą planować swoje działania tak, aby uniknąć lub zminimalizować wpływ na ekosystemy i wspieraną przez nie bioróżnorodność, oraz spełniać odnośne wymogi określone w punktach 11 i/lub 13-15, jeśli ich działania związane z projektem mogą wiązać się z przekształceniem, rozdrobnieniem lub zniszczeniem priorytetowych cech bioróżnorodności i/lub kluczowych siedlisk.
32. Klienci uzyskają niezależną certyfikację, potwierdzającą spełnienie uznawanych międzynarodowo zasad i norm zrównoważonego zarządzania lasami¹⁸ dla lasów i/lub plantacji, nad którymi sprawują bezpośrednią kontrolę. W przypadku gdy ocena ujawni brak zgodności gospodarki leśnej z normami, klient opracuje plan zarządzania, który pozwoli na uzyskanie certyfikacji w zasadnym terminie.

Korzystanie z paliw z biomasy oraz produkcja biopaliw

33. Klienci zajmujący się produkcją i wykorzystywaniem biomasy zminimalizują niekorzystny wpływ na ekosystemy i wspieraną przez nie bioróżnorodność, poprzez (i) wykorzystywanie resztek i odpadów jako podstawowego źródła paliwa z biomasy, o ile są one dostępne na technicznie i finansowo realnych oraz opłacalnych warunkach; i (ii) przyjmowanie i wdrażanie

¹⁷ Uznawane na szczeblu międzynarodowym programy zrównoważonego rybołówstwa obejmują np. program certyfikacji Rady Nadzoru Morskiego (Marine Stewardship Council – MSC).

¹⁸ Uznawane na szczeblu międzynarodowym programy certyfikacji leśnictwa obejmują program Rady Nadzoru Lasów (Forest Stewardship Council – FSC) i program Zatwierdzania Certyfikacji Lasów (Programme for the Endorsement of Forest Certification – PEFC).

odnośnych zasad i norm UE oraz ubieganie się w odpowiednim czasie o certyfikację swoich działań zgodnie z takimi normami, o ile taka certyfikacja jest dostępna.

34. Klienci zajmujący się produkcją biopaliw będą wykorzystywać rośliny energetyczne produkowane w sposób zrównoważony w celu zminimalizowania niekorzystnego wpływu na ekosystemy i wspieraną przez nie bioróżnorodność oraz zminimalizowania wykorzystywania i oddziaływania na ziemię, wody i inne zasoby niezbędne do produkcji każdej jednostki energii. Klient przyjmie i wdroży odnośne zasady i normy UE lub wytyczne produkcji roślin energetycznych i, w odpowiednich przypadkach, będzie w odpowiednim czasie ubiegać się o certyfikację swoich działań zgodnie z takimi normami.

Łańcuch dostaw

35. W przypadku gdy: (i) projekt korzysta z zewnętrznych dostawców żywych zasobów naturalnych, których klient bezpośrednio nie kontroluje, (ii) zasoby te są niezbędne do podstawowego funkcjonowania projektu; i (iii) dostawcy mogą wywierać istotny wpływ na ekosystemy i wspieraną przez nie bioróżnorodność, klient przyjmie i wdroży – w ramach swojego ogólnego systemu ESMS lub planu ESMP – politykę, procedury zarządzania i system weryfikacji na rzecz zrównoważonego zamawiania zasobów, w celu oceny swoich podstawowych dostawców. Taka polityka, procedury i systemy weryfikacji będą stanowiły, że:

- nabywane są wyłącznie żywe zasoby naturalne pozyskane w sposób legalny i zrównoważony
- pochodzenie żywych zasobów naturalnych jest monitorowane i dokumentowane
- pochodzenie żywych zasobów naturalnych nie ma niekorzystnego wpływu na kluczowe funkcje ekologiczne odnośnych ekosystemów, obszary prawnie chronione, obszary uznane na szczeblu międzynarodowym za wartościowe pod względem bioróżnorodności, priorytetowe cechy bioróżnorodności ani siedliska o kluczowym znaczeniu.

36. Klient powinien preferować zakup żywych zasobów naturalnych produkowanych zgodnie z przyjętymi międzynarodowymi zasadami i normami zrównoważonego zarządzania, o ile są one dostępne dla nabywanych produktów. O ile istnieją międzynarodowo uznawane branżowe systemy certyfikacji zrównoważonego działania, klient postara się w odpowiednim czasie uzyskać taką certyfikację swoich działań i systemu zarządzania łańcuchem dostaw zgodnie z takimi normami. W przypadku braku takich systemów certyfikacji klient będzie stosować dobre praktyki międzynarodowe i technologie.

Organizmy Modyfikowane Genetycznie (GMO – Genetically Modified Organisms)

37. Na terenie państw członkowskich UE nie można stosować ani uwalniać do środowiska żadnych organizmów modyfikowanych genetycznie bez zezwolenia udzielonego przez właściwe władze. W innych krajach działania EBOR nie można stosować ani uwalniać do środowiska żadnych organizmów modyfikowanych genetycznie bez oceny ryzyka przeprowadzonej zgodnie z zasadniczymi normami UE.

Wymaganie operacyjne EBOR nr 7:

Ludność rdzenna

Wstęp

1. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje, że projekty mogą być szansą dla ludności rdzennej na udział i korzystanie z działań związanych z projektem, co może pomóc jej w realizowaniu aspiracji w dziedzinie poprawy sytuacji ekonomicznej i społecznej. Ponieważ rząd często odgrywa główną rolę w zarządzaniu kwestiami związanymi z ludnością rdzenną, klienci powinni odpowiednio współpracować i współpracować z właściwymi władzami i odpowiednimi społecznościami przy zarządzaniu ryzykiem i wpływem związanym z ich działaniami.
2. Nie istnieje powszechnie akceptowana definicja „ludności rdzennej”. Ludność rdzenna może być określana różnymi terminami w różnych krajach. Często uznaje się, że grupy, które niekoniecznie byłyby uważane za ludność rdzenną w jednym kraju lub regionie, mogą być za takie uważane w innych krajach i regionach.
3. W niniejszej polityce i niniejszym wymaganiu operacyjnym termin „ludność rdzenna” jest stosowany w sensie technicznym do określania grup mniejszości społecznych i kulturowych, różniących się od dominujących grup w społeczeństwie danego kraju, posiadających następujące cechy, występujące w różnym nasileniu:
 - grupa sama siebie uznaje za osobną, rdzenną grupę etniczną lub kulturową, a inni uznają jej tożsamość
 - grupa wykazuje zbiorowe powiązanie z konkretnymi siedliskami, tradycyjnymi ziemiami lub odziedziczonymi po przodkach terenami znajdującymi się na obszarze projektu oraz z zasobami naturalnymi występującymi w tych siedliskach i terenach¹
 - grupa wywodzi się od populacji, która tradycyjnie² utrzymywała się z działań niezarobkowych (i często prowadziła koczowniczy lub pasterski tryb życia), a jej status regulowały jej własne zwyczaje i tradycje lub specjalne prawa i regulacje
 - grupa korzysta ze zwyczajowych instytucji kulturowych, ekonomicznych, społecznych lub politycznych, innych niż w przypadku dominującej społeczności lub kultury
 - grupa mówi własnym językiem lub dialektem, często innym niż oficjalny język lub dialekt danego kraju lub regionu.
4. Fakt, że grupa lub członkowie grupy prowadzą koczowniczy lub pasterski tryb życia, mieszkają w społecznościach mieszanych lub miejskich i/lub odwiedzają tradycyjne dla nich ziemie wyłącznie okresowo po ich przymusowym odizolowaniu od tych terenów, nie jest oczywistą przeszkodą do zastosowania niniejszego wymagania operacyjnego.

¹ Grupa, która utraciła „zbiorowe powiązanie z konkretnymi siedliskami lub odziedziczonymi po przodkach terenami znajdującymi się na obszarze projektu” ze względu na przymusowe odizolowanie od tych ziem, ma pełne prawa do tych terenów zgodnie z niniejszym wymaganiem operacyjnym, jeżeli projekt może mieć na nie wpływ. „Przymusowe odizolowanie” dotyczy utraty zbiorowego powiązania z konkretnymi siedliskami lub odziedziczonymi po przodkach terenami przez żyjących członków danej grupy z powodu konfliktu, rządowego programu przesiedleń, odebrania ziemi, katastrofy naturalnej lub włączenia danych terenów do obszarów miejskich. Do celów niniejszego wymagania, „obszar miejski” to teren dużego miasta o następujących cechach (wszystkie te warunki muszą być spełnione, a żaden z nich z osobna nie jest decydujący): (a) prawne uznanie terenu za miejski według przepisów prawa krajowego; (b) wysoka gęstość zaludnienia; i (c) wysoki stosunek nierolniczych sposobów zarobkowania do działań rolniczych.

² Ma to zastosowanie, nawet gdy grupa nie funkcjonuje już w taki sposób, tak jak we wcześniejszym przypisie.

5. Niniejsze wymaganie operacyjne zakłada, że ludność rdzenna jest partnerem projektu, szanując ją jako grupę i jako jednostki, których wartości mogą w znacznym stopniu wpłynąć na rozwój społeczno-ekonomiczny nie tylko tej grupy, ale całego społeczeństwa. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje jednak, że ludność rdzenna, czyli grupy społeczne, których tożsamość często różni się od dominujących grup w społeczeństwie danego kraju, może być najbardziej marginalizowaną i narażoną częścią populacji. Ekonomiczny, społeczny i prawny status członków ludności rdzennej często ogranicza ich udział i prawa (które mogą być zarówno jednostkowe, jak i zbiorowe) do ziemi i zasobów naturalnych i kulturalnych, a także może ograniczać ich zdolność do udziału i czerpania korzyści z rozwoju. Ludność rdzenna znajduje się w szczególnie trudnej sytuacji, gdy należąca do niej ziemia i zasoby są zmieniane lub zajmowane przez osoby spoza ich społeczności.
6. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje, że tożsamość, kultura, ziemia i zasoby ludności rdzennej są ze sobą połączone w sposób unikalny, co w szczególnym stopniu naraża członków tych społeczności na zmiany spowodowane pewnymi rodzajami inwestycji, które mogą zagrażać ich językom, kulturom, religiom, wierzeniom i instytucjom. To zjawisko naraża ludność rdzenną na ryzyko i różnego rodzaju wpływy, które mogą doprowadzić do utraty tożsamości, kultury i środków utrzymania powiązanych z zasobami, jak również narażać ich na biedę i choroby. Uznaje się też, że rola kobiet, mężczyzn i dzieci w kulturach lokalnych może być inna niż w grupach dominujących; kobiety i mężczyźni mogą spotykać się z odmiennym traktowaniem zarówno w obrębie własnych społeczności, jak i ogólnie w społeczeństwie, co może stanowić dyskryminację. Dzieci mogą doświadczać szczególnej marginalizacji ze względu na swój status dziecka oraz dyskryminacji ze względu na status członka ludności rdzennej. Z tych powodów problemy związane z ludnością rdzenną są często bardzo złożone. Ponadto kultura dominująca często jest nieświadoma istnienia statusu ludności rdzennej w odniesieniu do określonych grup osób lub jest niechętna przyznać, że taki status istnieje. Dlatego też konieczne są specjalne środki, dzięki którym członkowie tych społeczności nie znajdą się w niekorzystnym położeniu, zostaną włączeni i skorzystają z projektów wspieranych przez Bank, kiedy to tylko możliwe.
7. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje, że warunki życia ludności rdzennej w krajach działania EBOR zależą od historii poszczególnych krajów. Ludność rdzenna niekoniecznie żyje nadal w zupełnie tradycyjny sposób, a jej tożsamości nie można określić wyłącznie na podstawie tradycyjnych metod utrzymania i zwyczajowego stylu życia. Poza tym, uznaje się, że ludność rdzenna często mieszka na terenach, gdzie osiedlają się osoby o różnym pochodzeniu. Ciągłe istnienie ludów koczowniczych lub pasterskich w połączeniu z historią przymusowych przesiedleń skutkowało oczekiwaniem ciągłości etnicznej ludności z danego terenu, które to oczekiwanie nie w każdym przypadku jest słuszne. Niniejsze wymaganie operacyjne zakłada, że środki i sposoby utrzymania ludności rdzennej mogą być całkiem odmiennie niż w kulturze dominującej i mogły z czasem ulegać zmianom.

Cele

8. Konkretnie cele niniejszego wymagania są następujące:
 - zagwarantowanie, że w ramach procesu zmian promowane będzie pełne poszanowanie godności, praw człowieka, aspiracji, kultur i opartego na zasobach naturalnych trybu życia ludności rdzennej
 - przewidywanie i unikanie negatywnego wpływu projektu na życie i warunki bytowe ludności rdzennej lub – kiedy nie da się uniknąć wpływu – minimalizowanie, łagodzenie lub rekompensowanie tych wpływów
 - umożliwienie ludności rdzennej czerpania korzyści z projektów w sposób właściwy dla danej kultury

- wspieranie klienta w celu nawiązania i utrzymywania ciągłych kontaktów z ludnością rdzenną, na którą wpłynie dany projekt, w całym cyklu życiowym projektu
- promowanie negocjacji prowadzonych przez klienta w dobrej wierze i świadomego udziału ludności rdzennej w przypadku gdy projekty mają być zlokalizowane na terenach użytkowanych tradycyjnie lub zwyczajowo przez ludność rdzenną, gdy projekt wpłynie na zwyczajowe lub nietradycyjne metody utrzymania ludności lub w przypadku komercyjnego wykorzystywania zasobów kulturowych ludności rdzennej
- uznanie zasady, sformułowanej w „Deklaracji praw ludów tubylczych ONZ”³, iż wcześniejsza świadoma zgoda danych grup ludności rdzennej jest niezbędna do prowadzenia działań związanych z projektem, opisanych w punktach 30–34, zważywszy na niezwyklej wrażliwość ludności rdzennej na niekorzystne oddziaływanie takich projektów.⁴
- uznanie szczególnych potrzeb kobiet, mężczyzn i dzieci ludności rdzennej poprzez reagowanie na kwestie płci oraz łagodzenie potencjalnych nieproporcjonalnych oddziaływań projektu na różne płcie
- uznawanie i poszanowanie praw zwyczajowych i obyczajów ludności rdzennej i ich pełne uwzględnianie
- szanowanie i zachowanie kultury, wiedzy i praktyk ludności rdzennej, zgodnie z jej życzeniami.

Zakres obowiązywania

9. Niniejsze wymaganie operacyjne ma zastosowanie w przypadku gdy projekt może wpłynąć na ludność rdzenną. Przy ustalaniu czy dana grupa uważana jest grupą ludności rdzennej w rozumieniu niniejszego wymagania operacyjnego klient może być zmuszony do zasięgnięcia porady ekspertów.
10. Zasadność stosowania niniejszego wymagania operacyjnego zostanie ustalona podczas procedury oceny środowiskowej i społecznej zgodnie z kryteriami przedstawionymi w punktach 2-7. Wdrożenie działań koniecznych do realizacji tych wymagań podlega niniejszemu wymaganiu operacyjnemu jak również wymaganiom nr 1, 5, 8 i 10, w zależności od sytuacji.

Wymagania

11. W przypadku projektów, które mogą mieć wpływ na ludność rdzenną,⁵ klient ma obowiązek przeprowadzić ocenę oddziaływania na ludność rdzenną. W zależności od jej wyników, klient powinien przede wszystkim unikać negatywnych skutków, a gdy nie jest to możliwe, przygotować plan rozwoju dla ludności rdzennej według wskazówek z punktu 19 poniżej, aby zminimalizować i/lub złagodzić jakikolwiek potencjalny niekorzystny wpływ oraz określić korzyści. Klient powinien też umożliwić ludności rdzennej świadome konsultacje i udział w projekcie, wdrożyć specjalny mechanizm składania skarg oraz określić i wdrożyć odpowiednie procedury wypłacania odszkodowań i zapewnienia społecznościom możliwości czerpania korzyści z projektu. Prowadząc konsultacje, klient będzie mieć w pamięci fakt, że w niektórych przypadkach istnieje sezonowość struktury pozyskiwania dochodów wśród ludności rdzennej, w związku z czym klient powinien

³ Przyjęta na Zgromadzeniu Ogólnym ONZ „Deklaracja praw ludów tubylczych” (Declaration on the Rights of Indigenous Peoples) z dn. 13 września 2007 r.

⁴ Konwencja MOP nr 169 (dotycząca ludności tubylczej i plemiennej), obejmująca całą gamę kwestii dotyczących ludności rdzennej, m.in. ziemi, zatrudnienia, zdrowia i zabezpieczenia społecznego oraz prawa zwyczajowego. Konsultacje i udział to fundament Konwencji.

⁵ Projekty mają wpływ na ludność rdzenną, jeżeli działania prowadzone w ramach projektu niekorzystnie oddziałują na status społeczno-ekonomiczny i/lub tradycyjną kulturę i styl życia danej grupy

zaplanować konsultacje w sposób zapewniający pozyskanie opinii ludności rdzennej w czasie umożliwiającym odpowiednie uwzględnienie ich w procesie planowania.

12. W przypadku gdy klient rozpoczął realizację działań związanych z projektem, które mogły lub mogą wpłynąć na ludność rdzenną, stosowna ocena określi (i) wszelkie braki i (ii) działania naprawcze konieczne do osiągnięcia zgodności z niniejszym wymaganiem. Następnie należy uzgodnić plan działania.
13. W przypadku gdy klient nie potrafi znaleźć odpowiedniego specjalisty w ramach własnej organizacji, powinien korzystać z opinii doświadczonego i niezależnego eksperta do spraw społecznych w okresie opracowywania i wdrażania projektu.

Ocena

14. W przypadku gdy istnieją krajowe wymagania prawne dotyczące danego rodzaju oceny społecznej, klient powinien ją przeprowadzić, poza dodatkowymi elementami oceny społecznej wymaganymi zgodnie z niniejszym wymaganiem operacyjnym.
15. W przypadku gdy projekt nie został jeszcze rozpoczęty, klient w ramach procesu oceny społecznej określi wszystkie społeczności ludności rdzennej, na które projekt może bezpośrednio lub pośrednio wpłynąć – w sposób pozytywny lub negatywny – oraz rodzaj i skalę spodziewanego wpływu społecznego, kulturowego (wraz z wpływem na dziedzictwo kulturowe) i środowiskowego na dane społeczności. Ocena ta powinna uwzględniać szczególną wrażliwość społeczeństw ludności rdzennej na zmiany w ich środowisku i stylu życia. Klient zaplanuje środki mające pozwolić na (i) uniknięcie lub złagodzenie negatywnego oddziaływania i (ii) dystrybucję korzyści związanych z projektem.
16. W przypadku gdy budowa, działania lub operacje związane z projektem zostały już rozpoczęte, klient dostarczy wszelkie odnośne dokumenty i informacje (w tym dane dotyczące dotychczasowej działalności klienta) wraz z rejestrem dokumentów przesłanych już do odpowiednich władz, aby wykazać, że projekt został skonsultowany z ludnością rdzenną, a jej opinię wzięto pod uwagę, na ile to było możliwe, zgodnie z procedurą przedstawioną w niniejszym wymaganiu operacyjnym.
17. Jeżeli warunki przedstawione w punkcie 16 nie zostały spełnione, klient zleci obiektywne i niezależne badanie wpływu projektu na ludność rdzenną oraz jej opinii na temat projektu. Badanie, które należy przeprowadzić w sposób właściwy dla danej kultury, przeanalizuje dotychczasowy wpływ projektu na życie i warunki bytowe ludności rdzennej, wysiłki klienta na rzecz złagodzenia negatywnego wpływu i określenia korzyści związanych z projektem oraz poziom zaangażowania ludności rdzennej w planowanie i wdrożenie projektu.

Unikanie niekorzystnego wpływu

18. Wszelkie działania powinny przede wszystkim dążyć do uniknięcia niekorzystnego wpływu projektu na ludność rdzenną. Kiedy uniknięcie negatywnych skutków jest niemożliwe, klient zminimalizuje, złagodzi lub zrekompensuje te skutki w sposób uczciwy, właściwy i proporcjonalny.

Przygotowanie planu rozwoju dla ludności rdzennej (IPDP – Indigenous Peoples Development Plan)

19. Proponowane przez klienta działania dotyczące minimalizowania, łagodzenia i rekompensowania negatywnego wpływu oraz dystrybucji korzyści należy opracować przy świadomym udziale odpowiednich grup ludności rdzennej i zapisać w postaci ograniczonego czasowo planu, tj. planu rozwoju dla ludności rdzennej (plan IPDP – Indigenous Peoples Development Plan) lub szerszego planu rozwoju społeczności z osobną częścią poświęconą ludności rdzennej. Klient zatrudni wykwalifikowanych socjologów o odpowiedniej wiedzy technicznej i doświadczeniu do opracowania planu IPDP. Plan IPDP zapewni systematyczną ocenę zróżnicowanych form oddziaływania projektu w odniesieniu do różnych płci i pokoleń, a także będzie obejmować działania mające na celu reagowanie na te oddziaływania na grupy w ramach społeczności.

Poziom szczegółowości i zakres planu IPDP będzie różnił się w zależności od projektu, rodzaju i skali działań projektowych. Plan IPDP powinien zawierać następujące elementy ogólne:

Część I – Podsumowanie oceny społecznej

- Informacje o sytuacji wstępnej: istotne jest, aby informacje o sytuacji wstępnej zapewniły zrozumienie zarówno struktury społecznej społeczności ludności rdzennej, jak i ról i obowiązków pełnionych przez nich w ramach ich gospodarstw domowych. Pomoże to w opracowaniu odpowiedniego planu wdrożeniowego.
- Podstawowe obserwacje: analiza oddziaływania, ryzyka i możliwości.

Część II – Konsultacje i zaangażowanie

- Wyniki konsultacji i plan przyszłego zaangażowania.

Plan wdrożenia

- Środki mające na celu uniknięcie, zminimalizowanie i złagodzenie negatywnego wpływu i wzmocnienie pozytywnych efektów.
- Środki mające na celu kontynuację zarządzania zasobami naturalnymi na poziomie społeczności.
- Środki mające na celu udział w możliwościach czerpania korzyści z projektu.
- Mechanizm składania skarg.
- Koszty, budżet, harmonogram i odpowiedzialność organizacyjna.
- Monitorowanie, ewaluacja i raportowanie.

Ujawnianie informacji, konsultacje merytoryczne i świadomy udział

20. Klient nawiąże stałe kontakty z właściwymi społecznościami ludności rdzennej na jak najwcześniejszym etapie planowania projektu i będzie je utrzymywał w okresie realizacji projektu. Proces zaangażowania ludności zapewni: możliwość prowadzenia merytorycznych konsultacji, które umożliwią powszechne zrozumienie charakteru i czasu trwania oddziaływań; świadomy udział w działaniach mających na nią bezpośredni wpływ; proponowane działania łagodzące; dystrybucję korzyści i szans rozwojowych; kwestie dotyczące wdrażania.
21. Klient upewni się, że ludność rdzenna pozostająca pod wpływem projektu jest odpowiednio poinformowana (w sposób właściwy dla danej kultury) o odpowiednich wymaganiach operacyjnych i planach związanych z projektem mających wpływ na daną grupę, zapewniając, w odpowiednich przypadkach, środki na rzecz skutecznego udziału wszystkich części społeczności.

22. Proces zaangażowania społeczności w projekt będzie realizowany w sposób właściwy dla danej kultury, z poszanowaniem występujących wśród ludności rdzennej sposobów wspólnego podejmowania decyzji, i odpowiedni do ryzyka i potencjalnego wpływu na ludność rdzenną. Klient wykaże za pomocą odpowiednich dowodów w formie dokumentacji, że ten proces został właściwie przeprowadzony.
23. Proces zaangażowania będzie uwzględniał w szczególności:
- zaangażowanie przedstawicieli ludności rdzennej (na przykład rady starszych lub sołectwa, itd.), organizacji ludności rdzennej oraz jednostek podlegających wpływowi projektu
 - zrozumienie i poszanowanie wszelkich odnośnych praw zwyczajowych
 - zapewnienie ludności rdzennej wystarczającej ilości czasu do podjęcia wspólnej decyzji
 - ułatwienie ludności rdzennej wyrażania własnych opinii, zastrzeżeń i propozycji w wybranym przez grupę języku, bez zewnętrznej manipulacji, zakłóceń lub zastraszania, w sposób właściwy dla danej kultury
 - przekazywanie ludności rdzennej wszelkich planów i informacji dotyczących możliwych wpływów społecznych i ekonomicznych na rdzenne społeczności w sposób odpowiedni dla danej kultury, we właściwym języku i bez stosowania specjalistycznych terminów
 - uznanie niejednorodności danej grupy, z uwzględnieniem następujących faktów:
 - ludność rdzenna często wchodzi w skład społeczności mieszanych zawierających również przedstawicieli ludności innej niż ludność rdzenna
 - społeczności rdzenne często mają różnorodne potrzeby; w proces konsultacji należy angażować przedstawicieli różnych płci i pokoleń oraz grupy wykluczone
 - przekazywanie potrzebnych informacji do EBOR i – w razie konieczności – zaangażowanie EBOR w proces konsultacji
 - pełna dokumentacja⁶ procesu konsultacji.

Mechanizm składania skarg i zapobieganie dyskryminacji ze względu na pochodzenie

24. Klient zapewni odpowiednie funkcjonowanie mechanizmu składania skarg, ustalonego do celu danego projektu zgodnie z wymaganiami operacyjnymi nr 10, w sposób właściwy dla danej kultury, dostępnego dla ludności rdzennej; może to oznaczać ograniczenie procedur pisemnego składania skarg i stosowanie kanałów ustnego raportowania.
25. W przypadku projektów finansowanych przez Bank, gdy pewne czynniki nie wprost wykluczają ludność rdzenną i jednostki z udziałów w korzyściach takich jak możliwości zatrudnienia na podstawie pochodzenia, projekt będzie obejmował działania naprawcze takie jak: (i) poinformowanie organizacji i przedstawicieli ludności rdzennej o ich prawach wynikających z prawa pracy, przepisów dotyczących kwestii społecznych i finansowych oraz działalności biznesowej, jak również o dostępnych mechanizmach odwoływania się; (ii) właściwe i skuteczne rozpowszechnianie informacji, szkolenie i wdrożenie działań eliminujących bariery uniemożliwiające dostęp do korzyści i zasobów, takie jak kredyty, zatrudnienie, usługi biznesowe, medyczne i edukacyjne oraz inne korzyści wygenerowane lub rozpowszechnione przez projekt; oraz (iii) zagwarantowanie pracownikom, przedsiębiorcom i beneficjentom należącym do ludności rdzennej tej samej ochrony wynikającej z prawa krajowego co osobom działającym w podobnych sektorach i kategoriach, biorąc pod uwagę kwestię płci i podziałów etnicznych w zakresie towarów i rynku pracy oraz kwestie językowe.

⁶ Może też zawierać transkrypcje i nagrania wideo i/lub audio.

Odszkodowania i dystrybucja korzyści

26. Podstawą dla określenia środków łagodzących, dystrybucji korzyści i wsparcia dla tradycyjnego stylu życia będzie podejście umożliwiające udział wszystkich zainteresowanych. Klient zapewni bezpośrednio rekompensaty odpowiednim grupom ludności rdzennej z tytułu utraty środków utrzymania (wyliczone zgodnie z niniejszym wymaganiem operacyjnym) w wyniku działań związanych z projektem i przywróci poprzedni stan w porozumieniu ze społecznością lokalną. Prawo do rekompensat może przysługiwać jednostkom lub społecznościom, lub jednym i drugim. Rekompensaty będą wypłacane zarówno za niekorzystny wpływ na zwyczajowe środki utrzymania, jak i za negatywny wpływ na zarobki i inicjatywy ekonomiczne uzależnione od zysków. Rodzaj „zwyczajowych środków utrzymania” należy interpretować w sposób elastyczny (tak aby uwzględniał współczesne rozwiązania, takie jak turystyka etnograficzna i żywność przetworzona). Wyliczając wysokość odszkodowania, klient powinien uwzględnić niekorzystny wpływ społeczny projektu na tradycyjny styl życia i życie rodzinne ludności rdzennej. Procedurę należy przeprowadzić we współpracy z przedstawicielami ludności rdzennej i ekspertami. Zapisy tego punktu mają też zastosowanie w przypadku gdy klient musi wypłacić odszkodowanie lokalnym lub regionalnym organom władzy.
27. Akceptowane i właściwe z prawnego punktu widzenia formy rekompensaty i wdrożenia planów IPDP należy omówić podczas konsultacji z ludnością rdzenną. Na podstawie konsultacji należy opracować i uzgodnić mechanizm przekazywania odszkodowań i/lub zasobów. W przypadku zbiorowego posiadania ziemi i zasobów może okazać się konieczne zapewnienie powyższego w sposób zbiorczy. W razie konieczności klient powinien udzielić wsparcia, które pozwoli na ustalenie właściwego systemu zarządzania i kontroli.
28. Klient zapewni, poprzez merytoryczne konsultacje z właściwymi społecznościami ludności rdzennej i ich świadomy udział w projekcie, zgodnie z punktami 20-23 powyżej, szansę na czerpanie korzyści rozwojowych właściwych z kulturowego punktu widzenia. Te możliwości powinny być zgodne ze skalą oddziaływania projektu, a ich celem powinna być poprawa standardu życia i warunków bytowych ludności w sposób odpowiedni i promowanie długotrwałego zrównoważonego użytkowania zasobów naturalnych przez daną społeczność. Klient udokumentuje zidentyfikowane korzyści rozwojowe zgodnie z niniejszym wymaganiem operacyjnym i zadba o ich dostarczenie w odpowiednim terminie. Należy silnie wspierać zwyczajowe metody utrzymania, w tym tradycyjną działalność handlową, i ich nowoczesne odpowiedniki, takie jak rzemiosło i turystyka etnologiczna.

Wymagania specjalne

29. Ponieważ ludność rdzenna może być szczególnie narażona w okolicznościach opisanych poniżej, należy stosować następujące wymagania specjalne, poza wymaganiami ogólnymi omówionymi powyżej. W związku z tymi wymaganiami klient powinien:
- prowadzić negocjacje z ludnością rdzenną w dobrej wierze
 - zadbać o świadomy i aktywny udział ludności rdzennej w projekcie
 - uzyskać dobrowolną wcześniejszą świadomą zgodę (free, prior and informed consent – FPIC)⁷ ludności rdzennej przed rozpoczęciem działań opisanych poniżej (w punktach 30-35).

⁷ Nie istnieje powszechnie akceptowana definicja zgody FPIC; jednakże do celów niniejszego wymagania operacyjnego zgoda dotyczy procesu, w którym dana społeczność ludności rdzennej objęta projektem podejmuje decyzję zgodnie ze swoimi tradycjami kulturowymi, zwyczajami i praktykami.

W przypadku którejkolwiek okoliczności opisanej poniżej, klient zadba o wsparcie ze strony wykwalifikowanych niezależnych socjologów, w celu przeprowadzenia i udokumentowania działań opisanych w punktach 30-35 niniejszego wymagania operacyjnego.

Wpływ na ziemie tradycyjnie lub zwyczajowo użytkowane przez ludność rdzenną

30. Ludność rdzenna jest często ściśle związana ze swoją ziemią, lasami, wodą, dziką przyrodą i innymi zasobami naturalnymi, dlatego też jeżeli projekt ma wpływ na ten związek, należy stosować specjalne procedury. Podczas gdy te ziemie mogą nie być własnością danej grupy zgodnie z prawem krajowym, ich użytkowanie, również sezonowe lub cykliczne, przez społeczności ludności rdzennej w celu pozyskiwania środków do życia oraz w celach kulturowych, rytualnych lub duchowych, które określają ich tożsamość i kulturę, jest często uzasadnione i udokumentowane.
31. Jeżeli klient planuje zlokalizować projekt na terenie tradycyjnie lub zwyczajowo użytkowanym przez ludność rdzenną, lub wykorzystywać znajdujące się tam zasoby naturalne w celach handlowych, co może mieć negatywny wpływ⁸ na warunki bytowe i użytkowanie terenu do celów kulturowych, rytualnych lub duchowych, które określają tożsamość i kulturę danej społeczności rdzennej, klient będzie szanował prawa ludności rdzennej w następujący sposób:
- Klient w dobrej wierze podejmie negocjacje z danymi społecznościami ludności rdzennej i udokumentuje ich dobrowolny wcześniejszy świadomy udział i zgodę na działanie wypracowane w ramach negocjacji.
 - Klient udokumentuje swoje działania zmierzające do uniknięcia lub przynajmniej zminimalizowania powierzchni wykorzystywanego w ramach projektu terenu, zamieszkiwanego przez ludność rdzenną lub do niej należącego.
 - Tereny należące do ludności rdzennej zostaną udokumentowane przez ekspertów we współpracy z danymi społecznościami ludności rdzennej, bez szkody dla roszczeń wysuwanych przez inne społeczności ludności rdzennej.
 - Dane społeczności ludności rdzennej zostaną poinformowane o swoich prawach do danego terenu wynikających z prawa krajowego, łącznie z przepisami dotyczącymi zwyczajowych uprawnień lub użytkowania.
 - Klient zaproponuje danym społecznościom ludności rdzennej przynajmniej uczciwą rekompensatę i przestrzeganie właściwych procedur prawnych wobec ziemi w przypadku komercyjnego zagospodarowania ich terenu według prawa krajowego, wraz z odpowiednimi możliwościami rozwoju; kiedy tylko możliwe, w miejsce odszkodowań pieniężnych będą oferowane odszkodowania w postaci ziemi lub odszkodowania rzeczowe.
 - zapewnienie, pod warunkiem uzyskania zgody ludności rdzennej, zaoferowania w ramach odszkodowania zbiorowych praw własności ziemi i zasobów naturalnych, chyba że zabrania tego prawo
 - Klient da społecznościom rdzennym odpowiednią ilość czasu, pozwalającą na dojście do wewnętrznego porozumienia, na które klient nie będzie starał się wpłynąć w sposób bezpośredni ani pośredni.
 - Klient może korzystać z usług urzędów takich jak rzecznik praw obywatelskich i/lub innych instytucji publicznych funkcjonujących w danym kraju, aby usprawnić proces uzyskiwania zgody społeczności na projekt i/lub proponowane użytkowanie terenu oraz pakiet działań łagodzących.

⁸ Negatywny wpływ może wynikać m.in. z utraty majątku lub zasobów, ograniczenia w użytkowaniu ziemi lub prowadzeniu czynności w ramach tradycyjnego stylu życia, w wyniku działań związanych z projektem.

- zapewnienie dalszego dostępu do zasobów naturalnych, ustalenie równorzędnych zasobów zastępczych lub, w ostateczności, zapewnienie odszkodowania
- zapewnienie sprawiedliwej i proporcjonalnej dystrybucji korzyści związanych z wykorzystywaniem w ramach projektu zasobów, stanowiących integralny element tożsamości i środków utrzymania społeczności ludności rdzennej objętych projektem
- zapewnienie społecznościom ludności rdzennej objętym projektem dostępu oraz możliwości użytkowania i tranzytu przez ziemie zagospodarowywane przez klienta, o ile nie zagraża to zdrowiu i bezpieczeństwu.

32. Podczas wdrażania projektu klient natychmiast poinformuje EBOR o wszelkich konfliktach między ludnością rdzenną a klientem, nierozwiązanych mimo zastosowania mechanizmu składania skarg; klient oceni także stan faktyczny i opracuje właściwy sposób rozwiązania problemu.

Przenoszenie ludności rdzennej z tradycyjnych lub zwyczajowych terenów

33. Klient przeanalizuje realne alternatywy dla planów projektu, aby uniknąć przenoszenia ludności rdzennej z należących do społeczności i użytkowanych tradycyjnie lub zwyczajowo ziem. Kiedy nie da się uniknąć przeniesienia, klient nie przeprowadzi procedury bez uzyskania dobrowolnej wcześniejszej świadomej zgody od danych społeczności ludności rdzennej, uzyskanej w wyniku negocjacji prowadzonych w dobrej wierze. Negocjacje powinny uwzględniać prawa, tradycje, zwyczaje i użytkowanie ziemi przez ludność rdzenną oraz wymagać jej pełnego udziału. Wszelkie przeniesienia ludności rdzennej będą zgodne z wymaganiami operacyjnym nr 5 omawiającym zasady planowania i wdrażania działań związanych z przesiedleniem. Ludność rdzenna powinna otrzymać sprawiedliwą i proporcjonalną rekompensatę za ziemie, tereny i zasoby, które tradycyjnie do niej należały, były przez nią zamieszkiwane lub użytkowane, a które zostały skonfiskowane, odebrane, zamieszkane, wykorzystane lub zniszczone w wyniku działań związanych z projektem bez uzyskania dobrowolnej wcześniejszej świadomej zgody danej społeczności.
34. Kiedy to możliwe, przesiedlona ludność rdzenna powinna móc powrócić na tradycyjnie lub zwyczajowo użytkowane ziemie, o ile powód jej przeniesienia przestał istnieć, a ziemie można w pełni przywrócić.

Dziedzictwo kulturowe

35. Kiedy projekt proponuje wykorzystanie zasobów kulturowych, wiedzy, innowacji lub praktyk ludności rdzennej do celów komercyjnych, klient poinformuje ludność rdzenną o: (i) jej prawach zgodnie z prawodawstwem krajowym i międzynarodowym; (ii) zakresie i rodzaju proponowanego wykorzystania do celów komercyjnych; oraz (iii) potencjalnych konsekwencjach takiego wykorzystania. Klient nie rozpocznie komercjalizacji produktu zanim: (i) nie przeprowadzi negocjacji w dobrej wierze z danymi społecznościami ludności rdzennej; (ii) nie udokumentuje jej świadomego udziału i dobrowolnej wcześniejszej świadomej zgody na to działanie; oraz (iii) nie zapewni sprawiedliwego i proporcjonalnego podziału korzyści płynących z komercjalizacji wiedzy, innowacji lub praktyki, zgodnie ze zwyczajami i tradycjami danej grupy.

Wymaganie operacyjne EBOR nr 8:

Dziedzictwo kulturowe

Wstęp

1. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje znaczenie dziedzictwa kulturowego dla obecnych i przyszłych pokoleń. Niniejsze wymaganie operacyjne ma na celu ochronę dziedzictwa kulturowego i pomoc klientom w unikaniu lub łagodzeniu niekorzystnego wpływu ich działalności gospodarczej na dziedzictwo kulturowe. Od klientów oczekuje się stosowania zasady ostrożności w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym i jego zrównoważonego użytkowania.
2. Dziedzictwo kulturowe, zarówno materialne, jak i niematerialne, jest ważnym zasobem umożliwiającym rozwój ekonomiczny i społeczny oraz integralną częścią ciągłości tożsamości kulturowej i zwyczajów kulturowych (w tym tradycyjnych umiejętności, wiedzy, wierzeń i/lub lokalnych dialektów i języków).
3. Starając się chronić i zachować dziedzictwo kulturowe, niniejsze wymaganie operacyjne kieruje się odpowiednimi konwencjami międzynarodowymi i innymi instrumentami. Uznaje też konieczność, aby wszystkie strony respektowały prawa i regulacje dotyczące dziedzictwa kulturowego w obszarze oddziaływania projektu oraz zobowiązania wynikające z odpowiednich międzynarodowych traktatów i porozumień ratyfikowanych przez kraje przyjmujące. Mogą to być przepisy dotyczące dziedzictwa kulturowego lub zabytków, projektowania lub uzyskiwania pozwoleń na budowę, obszarów ochrony przyrody i obszarów chronionych oraz inne prawa i regulacje dotyczące środowiska zabudowy zabytkowej lub prawa dotyczące ochrony kultur ludności rdzennej. Szczegółowe wymogi ochrony ludności rdzennej określa wymaganie operacyjne nr 7.

Cele

4. Cele niniejszego wymagania operacyjnego są następujące:
 - wspieranie ochrony dziedzictwa kulturowego
 - przyjęcie podejścia bazującego na hierarchii działań łagodzących w celu ochrony dziedzictwa kulturowego przed niekorzystnym wpływem projektu
 - promowanie sprawiedliwej dystrybucji korzyści wynikających z wykorzystywania dziedzictwa kulturowego w działalności biznesowej
 - kiedy to możliwe, promowanie świadomości dziedzictwa kulturowego i jego odpowiedniego poszanowania.

Zakres obowiązywania

5. W ramach procesu oceny środowiskowej i społecznej klient zidentyfikuje odnośne wymogi niniejszego wymagania operacyjnego oraz to, w jaki sposób będą one uwzględniane jako integralna część ogólnego Systemu Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem (Environmental and Social Management System – ESMS) i/lub właściwego dla projektu Planu Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem (Environmental and Social Management Plan – ESMP) klienta. Wymogi z zakresu oceny środowiskowej i społecznej i zarządzania tymi kwestiami są określone w wymaganiu operacyjnym nr 1. Ponadto klient będzie stosować niniejsze wymaganie operacyjne w trakcie wdrażania projektu, o ile projekt ma lub może mieć wpływ na dziedzictwo kulturowe (materialne lub niematerialne), który nie został uprzednio zidentyfikowany.

6. Do celów niniejszego wymagania operacyjnego, termin „dziedzictwo kulturowe” definiuje się jako grupę odziedziczonych po przeszłych pokoleniach zasobów, z którymi ludźmi się identyfikują, bez względu na własność, co oddaje i wyraża ich zmieniające się wartości, przekonania, wiedzę i tradycje. Obejmuje to dziedzictwo kulturowe materialne (fizyczne) i niematerialne, które rozpoznaje się na poziomie lokalnym, regionalnym lub krajowym, lub też w ramach społeczności międzynarodowej.
 - Materialne dziedzictwo kulturowe obejmuje przedmioty ruchome lub nieruchome, budowle, zespoły budynków oraz związane z nimi przestrzenie kulturalne lub sakralne, a także naturalne formacje oraz krajobrazy o znaczeniu archeologicznym, paleontologicznym, historycznym, architektonicznym, religijnym lub estetycznym bądź też istotne dla kultury pod innym względem.
 - Niematerialne dziedzictwo kulturowe obejmuje praktyki, symbole, środki wyrazu, wiedzę i umiejętności, które społeczności, grupy i – w niektórych przypadkach – jednostki uznają za część swojego dziedzictwa kulturowego, przekazywane z pokolenia na pokolenie.
7. Ponieważ w niespodziewanych miejscach mogą być odkryte budowle, przedmioty lub tradycje kulturowe cenne lub istotne z punktu widzenia dziedzictwa kulturowego, projekt podlega zapisom niniejszego wymagania operacyjnego, jeżeli:
 - wiąże się z prowadzeniem wykopów lub wyburzeń, przemieszczaniem gleby, zalewaniem lub innymi zmianami w środowisku fizycznym na większą skalę
 - jest realizowany na obszarze lub w pobliżu miejsca zaliczanego do dziedzictwa kulturowego przez kraj, w którym projekt jest prowadzony lub
 - może mieć niekorzystny wpływ na niematerialne formy dziedzictwa kulturowego ludzi, w tym ludności rdzennej.

Wymagania

Proces oceny

Analiza oddziaływania na dziedzictwo kulturowe

8. Na wczesnym etapie oceny środowiskowej i społecznej klient określi czy istnieje szansa, że projekt wpłynie na dziedzictwo kulturowe i oceni prawdopodobieństwo odkrycia przypadkowych znalezisk. W ramach tego procesu klient skonsultuje się z właściwymi ministerstwami, ekspertami i społecznościami lokalnymi – w zależności od sytuacji. Analiza zasobów kulturowych powinna być na tyle szczegółowa, aby umożliwić pełną charakterystykę potencjalnego oddziaływania projektu i związanych z tym problemów oraz odzwierciedlić zastrzeżenia stron zainteresowanych.

Unikanie wpływów

9. Na podstawie wyników analiz klient dokona wyboru lokalizacji i zaplanuje projekt w taki sposób, aby uniknąć istotnego wpływu na dziedzictwo kulturowe. Jeżeli w wyniku przeprowadzonego przez klienta procesu analizy ustalone zostaną na wczesnym etapie tworzenia projektu potencjalne niekorzystne wpływy, należy na etapie projektowania i wyboru lokalizacji wybrać rozwiązania pozwalające na uniknięcie negatywnego wpływu.

Ocena wpływów, których nie można uniknąć

10. W przypadku gdy nie da się uniknąć wywarcia wpływu, klient na podstawie wstępnych analiz przeprowadzi badanie i konsultacje niezbędne do oceny potencjalnego

oddziaływania i – jeżeli to konieczne – wprowadzi odpowiednie zmiany do planów. Zakres tych badań i konsultacji będzie ustalany indywidualnie dla każdego przypadku w porozumieniu z krajowymi lub lokalnymi organami regulacyjnymi odpowiedzialnymi za kwestie ochrony dziedzictwa kulturowego. Badania przeprowadzą wykwalifikowani i doświadczeni specjaliści w zakresie dziedzictwa kulturowego, w ramach ogólnej oceny środowiskowej i społecznej lub osobno.

11. Ocena i łagodzenie wpływów na dziedzictwo kulturowe będą prowadzone zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego i/lub lokalnego, właściwymi regulacjami i planami zarządzania terenami chronionymi, zobowiązaniami kraju wynikającymi z prawa międzynarodowego i dobrymi praktykami międzynarodowymi.

Zarządzanie wpływami na dziedzictwo kulturowe

12. Klient będzie zobowiązany do opracowania odpowiednich środków w celu minimalizowania i łagodzenia niekorzystnego oddziaływania na dziedzictwo kulturowe. Działania łagodzące będą planowane w oparciu o wyniki badań terenowych, ocenę znaczenia dziedzictwa kulturowego przez ekspertów, przepisy prawa krajowego i odpowiednich konwencji międzynarodowych oraz wyniki konsultacji z odpowiednimi społecznościami i innymi właściwymi stronami zainteresowanymi. Działania łagodzące będą włączane do ogólnego planu ESMS klienta lub planu ESMP opracowanego dla konkretnego projektu lub też do konkretnego planu zarządzania dziedzictwem kulturowym, który będzie także określał ramy czasowe realizacji działań łagodzących i szacunkowe zapotrzebowanie na zasoby dla każdego z takich działań. Klient upewni się też, że dysponuje wyszkolonym i wykwalifikowanym personelem do nadzoru procesu wdrażania działań łagodzących oraz że strony trzecie, np. wykonawcy pracujący nad projektem, posiadają odpowiednie umiejętności, wiedzę i doświadczenie oraz są zarządzani i monitorowani zgodnie z wymaganiami operacyjnym nr 1.
13. Jeśli miejsce realizacji projektu związane jest z wpływem na dziedzictwo kulturowe lub uniemożliwia dostęp do uprzednio dostępnych miejsc dziedzictwa kulturowego, klient dokona oceny wykorzystywania tego miejsca przez społeczności objęte projektem. Jeśli miejsce realizacji projektu jest według tradycji wykorzystywane przez społeczności objęte projektem do celów długotrwałych działań kulturowych, klient na podstawie konsultacji umożliwi dalsze wykorzystywanie tego miejsca lub zapewni alternatywną drogę dostępu do niego, o ile nie zagraża to zdrowiu i bezpieczeństwu.

Procedury dotyczące przypadkowych znalezisk

14. Klient upewni się, że wdrożono przepisy dotyczące zarządzania przypadkowymi znaleziskami, definiowanymi jako fizyczne zasoby kulturowe znalezione niespodziewanie podczas realizacji projektu. Takie przepisy powinny określać konieczność: informowania właściwych instytucji o znalezionych przedmiotach lub budowlach; zawiadamiania personelu zatrudnionego przy projekcie o możliwości odkrycia przypadkowych znalezisk; oraz zabezpieczenia obszaru, gdzie odkryto znaleziska, aby uniknąć dalszych uszkodzeń lub zniszczenia. Klient nie będzie naruszał przypadkowych znalezisk przed przeprowadzeniem oceny przez wyznaczonego i wykwalifikowanego specjalistę i przed określeniem właściwych działań zgodnych z prawem krajowym i niniejszym wymaganiami operacyjnym.

Konsultacje ze społecznościami objętymi projektem i innymi stronami zainteresowanymi

15. W przypadku gdy projekt może mieć wpływ na dziedzictwo kulturowe, klient skonsultuje się z odpowiednimi społecznościami z kraju przyjmującego, jeżeli grupy te użytkują dane elementy dziedzictwa kulturowego lub użytkowały je według tradycji do celu długotrwałych działań kulturowych, aby określić istotne elementy dziedzictwa kulturowego i włączyć do procedury podejmowania decyzji przez klienta poglądy danej społeczności dotyczące danych zasobów kulturowych. Klient poinformuje społeczności objęte projektem, w sposób jawny i używając odpowiedniego języka, o zakresie, lokalizacji i czasie trwania projektu oraz o wszystkich działaniach, które mogą wiązać się z wpływem na dziedzictwo kulturowe. Te konsultacje muszą być zgodne z wymaganiami operacyjnym nr 10 i mogą być częścią szerszego procesu konsultacji dotyczących oddziaływania projektu na środowisko i społeczeństwo. Konsultacje będą też obejmować odnośne strony zainteresowane, np. odpowiednie władze krajowe lub lokalne, których zadaniem jest ochrona dziedzictwa kulturowego, specjalistów ds. dziedzictwa kulturowego oraz organizacje pozarządowe i społeczne. Wpływ na dziedzictwo kulturowe będzie odpowiednio łagodzony, przy dobrowolnym wcześniejszym świadomym udziale społeczności objętych projektem.

Wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego w ramach projektu

16. W przypadku gdy projekt wiąże się z użyciem zasobów kulturowych, wiedzy, innowacji lub praktyk społeczności lokalnych, odzwierciedlających tradycyjny styl życia, do celów komercyjnych, klient poinformuje dane społeczności o: (i) ich prawach wynikających z prawodawstwa krajowego; (ii) zakresie i rodzaju proponowanego wykorzystania do celów komercyjnych; oraz (iii) potencjalnych konsekwencjach takiego wykorzystania. Klient nie rozpocznie komercjalizacji produktu zanim: (i) nie przeprowadzi negocjacji w dobrej wierze z danymi społecznościami lokalnymi prowadzącymi tradycyjny styl życia; (ii) nie udokumentuje ich świadomego udziału i dobrowolnej wcześniejszej świadomej zgody na to działanie; oraz (iii) nie zapewni społecznościom lokalnym objętym projektem sprawiedliwego i proporcjonalnego podziału korzyści płynących z komercjalizacji wiedzy, innowacji lub praktyk, zgodnie ze zwyczajami i tradycjami danej grupy. W przypadku gdy projekt przewiduje wykorzystanie zasobów kulturowych, wiedzy, innowacji lub praktyk ludności rdzennej, zastosowanie ma wymagania operacyjne nr 7.

Wymaganie operacyjne EBOR nr 9:

Pośrednicy finansowi

Wstęp

1. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje, że pośrednicy finansowi (FI – Financial Intermediaries) to kluczowy instrument promowania zrównoważonych rynków finansowych i dystrybucji środków w sektorze mikro oraz wśród małych i średnich przedsiębiorstw. Pojęcie „pośrednicy finansowi” obejmuje różnych dostawców usług finansowych, w tym m.in. prywatne fundusze kapitałowe, banki, przedsiębiorstwa leasingowe, firmy ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne. Pośrednicy są zaangażowani w wiele różnych działań, takich jak mikrofinansowanie, pożyczki dla małych i średnich przedsiębiorstw, finanse handlowe, finansowanie projektów infrastrukturalnych o dużej skali, średnio- lub długoterminowe finansowanie spółek lub projektów oraz finansowanie budownictwa.
2. Z definicji, pośrednictwo finansowe oznacza, że pośrednicy przyjmują powierzoną im odpowiedzialność za ocenę środowiskową i społeczną, monitoring ryzyka i zarządzanie nim, jak również zarządzanie ogólną ofertą. Charakter delegowania obowiązków może przyjmować różne formy, zależnie od wielu czynników, w tym od rodzaju zapewnionego finansowania. Skuteczność pośredników w zarządzaniu ryzykiem środowiskowym i społecznym będzie stale oceniana i monitorowana przez cały cykl życiowy projektu.

Cele

3. Cele niniejszego wymagania operacyjnego są następujące:
 - umożliwienie pośrednikom finansowym zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym związanym z ich działalnością biznesową oraz promowania dobrych praktyk środowiskowych i społecznych wśród ich klientów
 - ustalenie praktycznego sposobu, dzięki któremu pośrednicy mogą promować i osiągać społecznie i środowiskowo zrównoważone praktyki działalności gospodarczej zgodne z niniejszym wymaganiem operacyjnym poprzez inwestycje pośredników finansowych, zgodnie z dobrymi praktykami międzynarodowymi w sektorze handlowo-finansowym
 - promowanie dobrego zarządzania środowiskiem i zasobami ludzkimi wśród pośredników finansowych.

Zakres obowiązywania

4. Do celów niniejszego wymagania operacyjnego termin „projekt” oznacza określony zestaw działań biznesowych, dla którego klient chce pozyskać finansowanie z EBOR, a w przypadku gdy uzyskano już gwarancję finansowania z EBOR – zestaw działań biznesowych określony w umowach finansowania, zatwierdzonych przez Zarząd EBOR, natomiast termin „podprojekt” odnosi się do projektów finansowanych przez pośredników finansowych.
5. Jeżeli projekt obejmuje wyraźnie określony zestaw działań biznesowych (np. linię kredytową lub inne ukierunkowane formy finansowania), szczególne wymogi określone w niniejszym wymaganiu operacyjnym będą miały zastosowanie do wszystkich podprojektów.

6. Jeżeli projekt obejmuje ogólne usługi w zakresie finansów korporacyjnych, których nie można przypisać do konkretnych form finansowania podprojektów, takich jak finansowanie kapitałowe, finansowanie pośrednie typu *mezzanine* czy zobowiązania podporządkowane, wymogi określone w niniejszym wymaganiu operacyjnym będą miały zastosowanie do wszystkich przyszłych podprojektów pośredników finansowych.
7. Jeśli projekt pośrednika finansowego najprawdopodobniej będzie stanowić minimalne ryzyko środowiskowe lub społeczne lub nie będzie źródłem żadnego ryzyka, co ma miejsce np. w przypadku udzielania pożyczek konsumenckich i swapów walutowych, pośrednik finansowy nie jest zobowiązany do stosowania żadnych procedur zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym.
8. Pośrednik finansowy może być zobowiązany do przyjęcia i wdrożenia dodatkowych lub alternatywnych wymagań środowiskowych i społecznych uzależnionych od rodzaju pośrednika finansowego, jego działalności gospodarczej i oferty oraz kraju działania.

Zdolność organizacyjna w ramach pośrednika finansowego

9. Pośrednik finansowy będzie stosować politykę, system zarządzania i praktyki dotyczące zasobów ludzkich zgodnie z wymaganiem operacyjnym nr 2: Warunki pracy i zatrudnienia oraz właściwymi wymogami z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, określonymi w wymaganiu operacyjnym nr 4: Zdrowie i bezpieczeństwo, a także będzie informować o nich swoich pracowników. Pośrednik finansowy zapewni swoim pracownikom i wykonawcom bezpieczne i zdrowe środowisko pracy.
10. Pośrednik finansowy wyznaczy przedstawiciela członków swojego kierownictwa wyższego szczebla, który będzie ogólnie odpowiadał za sprawy środowiska, zdrowia, bezpieczeństwa i sprawy społeczne, łącznie z wdrożeniem niniejszego wymagania operacyjnego oraz wymagań operacyjnych nr 2 i 4 (o których mowa poniżej). Odpowiedzialny przedstawiciel kierownictwa wyższego szczebla powinien: (i) wyznaczyć pracownika odpowiedzialnego za codzienne wdrażanie wymogów środowiskowo-społecznych i wspieranie ich wdrażania; (ii) określić potrzeby szkoleń środowiskowo-społecznych i odnośny budżet; oraz (iii) dbać o dostęp do odpowiedniej wiedzy technicznej, umożliwiającej ocenę podprojektów, które mogą powodować powstanie potencjalnie istotnych niekorzystnych oddziaływań lub kwestii środowiskowych lub społecznych, oraz zarządzanie tymi podprojektami, poprzez specjalistów wewnętrznych lub zewnętrznych.

Wymagania

11. Pośrednik finansowy wdroży jasno określony System Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem (Environmental and Social Management System – ESMS), w tym politykę środowiskowo-społeczną i procedury środowiskowo-społeczne¹ współmierne do rodzaju pośrednika finansowego, poziomu ryzyka środowiskowo-społecznego związanego z jego działalnością gospodarczą oraz typu projektu i podprojektów.
12. Jeśli pośrednik finansowy jest w stanie wykazać, że stosuje już system ESMS, zapewni on odpowiednio udokumentowane dowody na te okoliczności.

¹ Aby pomóc pośrednikom finansowym w praktycznym wdrażaniu ESMS i procedur, EBOR opracował podręcznik zarządzania ryzykiem środowiskowo-społecznym, oferujący wskazówki dla różnego rodzaju pośredników i usług finansowych. Pośrednicy finansowi, którzy nie wdrożyli jeszcze równoważnych procedur, zobowiązani są do stosowania właściwych części podręcznika w odniesieniu do właściwych podprojektów.

13. Procedury środowiskowo-społeczne muszą uwzględniać odpowiednio ocenę ryzyka i mechanizmy monitoringu, w celu:
- analizowania wszystkich klientów/podprojektów pod względem prowadzonej przez pośrednika finansowego Listy Wykluczeń dla Polityki Środowiskowej i Społecznej EBOR stanowiącej Załącznik 1 do niniejszej polityki
 - przypisania proponowanym podprojektom określonych kategorii ryzyka środowiskowego i społecznego (niskie/średnie/wysokie) zgodnie z Listą Kategoryzacji Ryzyka Środowiskowego i Społecznego EBOR dla pośredników finansowych
 - zapewnienia, poprzez dokonywanie oceny, konstruowania podprojektów w sposób umożliwiający spełnienie krajowych wymogów regulacyjnych z zakresu spraw środowiskowych i społecznych, w tym, o ile to konieczne, zobowiązania klientów do wdrażania planów działań naprawczych
 - zapewnienia zgodności finansowanych podprojektów z kryteriami określonymi w orientacyjnej liście projektów z Kategorii A stanowiącej Załącznik 2 do Polityki Środowiskowej i Społecznej EBOR; takie podprojekty będą musiały być zgodne z wymaganiami operacyjnymi nr 1 do 8 i 10
 - prowadzenia i regularnego aktualizowania środowiskowo-społecznej dokumentacji podprojektów
 - monitorowania podprojektów w celu zapewnienia zgodności z krajowymi przepisami z zakresu środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa oraz zatrudnienia.

Zaangażowanie stron zainteresowanych

14. Pośrednik finansowy wdroży system zarządzania zewnętrzną komunikacją dotyczącą spraw środowiskowych i społecznych, tworząc punkt kontaktowy zajmujący się przyjmowaniem zapytań od społeczeństwa, w tym zastrzeżeń w sprawach środowiskowych i społecznych. Pośrednik finansowy będzie szybko reagować na wpływające pytania i zastrzeżenia. EBOR zachęca swoich pośredników finansowych do publikowania na swoich stronach internetowych, o ile są dostępne, swojej korporacyjnej polityki środowiskowo-społecznej lub skrótowych informacji o swoich systemach ESMS. O ile to możliwe, pośrednicy finansowi będą zamieszczać na swoich stronach internetowych odnośniki do wszelkich raportów z oceny wpływu na środowisko i społeczeństwo (Environmental and Social Impact Assessment – ESIA) dla finansowanych przez nich podprojektów kategorii A.

Raportowanie do EBOR

15. Pośrednicy finansowi będą dostarczać EBOR coroczne raporty środowiskowo-społeczne na temat wdrażania swoich systemów ESMS, niniejszego wymagania operacyjnego, wymagania operacyjnego nr 2, wymogów z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy określonych w wymaganiu operacyjnym nr 4 oraz wyników działań środowiskowo-społecznych w ramach swojej oferty podprojektów.

Dobrowolne inicjatywy

16. Pośrednicy finansowi są zachęceni do przestrzegania dobrych praktyk międzynarodowych w zakresie środowiskowego i społecznego zarządzania wszystkimi operacjami kredytowymi i inwestycyjnymi, bez względu na to, czy są one częścią projektu. Przede wszystkim pośrednicy są zachęceni do:

- uwzględniania stosowania ESMS oraz procedur zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym we wszystkich działaniach biznesowych, również tych, których nie dotyczy niniejsze wymaganie operacyjne
- określenia, kiedy jest to zasadne, szans na rozwój produktów finansowych korzystnych dla środowiska i/lub społeczeństwa (takich jak np. finansowanie inwestycji w wydajność energetyczną, surowce odnawialne lub działania wzmacniające różnorodność biologiczną, produkty skierowane do kobiet prowadzących przedsiębiorstwa, dostęp do kredytów dla mikroprzedsiębiorców).

Pośrednicy finansowi są także zachęceni do rozważenia dołączenia do odpowiednich istniejących międzynarodowych inicjatyw promujących najlepsze praktyki w sektorze finansowym, takich jak zasady równikowe (EP – Equator Principles), Inicjatywa finansowa programu środowiskowego ONZ (UNEP Finance Initiative) oraz zasady odpowiedzialnych inwestycji (Principles of Responsible Investment).

Wymaganie operacyjne EBOR nr 10:

Ujawnianie informacji i zaangażowanie stron zainteresowanych

Wstęp

1. Niniejsze wymaganie operacyjne uznaje znaczenie jawnego i przejrzystego zaangażowania klienta, jego pracowników, społeczności lokalnych bezpośrednio objętych projektem i, w odpowiednich przypadkach, innych stron zainteresowanych, uważając je za kluczowy element dobrych praktyk międzynarodowych i odpowiedzialności społecznej firmy.¹ Takie zaangażowanie to także sposób poprawy projektów pod względem zrównoważenia środowiskowo-społecznego. W szczególności, skuteczne zaangażowanie społeczności, odpowiednie do rodzaju i skali projektu, promuje korzystne i zrównoważone pod względem środowiskowym i społecznym działanie i może prowadzić do poprawy wyników finansowych, społecznych i środowiskowych przy jednoczesnym osiągnięciu większych korzyści dla społeczeństwa. Zaangażowanie stron zainteresowanych jest kluczowe dla budowania silnych, konstruktywnych i elastycznych relacji, które z kolei są niezbędne dla skutecznego zarządzania oddziaływaniami i kwestiami środowiskowymi i społecznymi projektu. Zaangażowanie stron zainteresowanych będzie skuteczne, jeśli będzie inicjowane na wczesnym etapie cyklu projektu.
2. Niniejsze wymaganie operacyjne określa dobre praktyki międzynarodowe związane ze stałym zaangażowaniem stron zainteresowanych jako procesem ciągłym, uwzględniającym: (i) podawanie do publicznej wiadomości odpowiednich informacji, (ii) merytoryczne konsultacje ze stronami zainteresowanymi; oraz (iii) skuteczną procedurę lub mechanizm umożliwiający ludziom zgłaszanie komentarzy lub skarg. Ten proces powinien rozpocząć się na najwcześniejszym etapie planowania projektu, a jego realizacja powinna trwać przez cały okres życia projektu. Stanowi on integralną część procesu oceny, zarządzania i monitoringu oddziaływań i problemów środowiskowych i społecznych projektu. Dlatego też niniejsze wymaganie operacyjne powinno być analizowane wraz z wymaganiem operacyjnym nr 1 oraz wymogami określonymi w wymaganiu operacyjnym nr 2 dotyczącymi zaangażowania pracowników. W przypadku projektów obejmujących dobrowolne przesiedlenia i/lub migrację gospodarczą, mających wpływ na ludność rdzenną lub niekorzystny wpływ na dziedzictwo kulturowe, klient będzie także stosować specjalne wymogi w zakresie ujawniania informacji i prowadzenia konsultacji określone w wymaganiach operacyjnych nr 5, 7 i 8.

Cele

3. Cele niniejszego wymagania operacyjnego są następujące:
 - opisanie systematycznego podejścia do angażowania stron zainteresowanych w projekt, co pomaga klientowi w nawiązywaniu i utrzymywaniu konstruktywnych relacji ze stronami zainteresowanymi, zwłaszcza ze społecznościami bezpośrednio objętymi projektem
 - promowanie lepszego działania klienta w zakresie kwestii środowiskowych i społecznych poprzez skuteczne angażowanie stron zainteresowanych projektem
 - promowanie i przekazywanie środków niezbędnych do zapewnienia odpowiedniego zaangażowania społeczności objętych projektem przez cały cykl życiowy projektu w

¹ Niniejsze wymaganie operacyjne kieruje się duchem, zasadami i ostatecznymi celami z zakresu podawania informacji do publicznej wiadomości i zaangażowania stron zainteresowanych, określonymi w Konwencji UNECE (Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych) o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska.

- zakresie kwestii, które mogłyby mieć na nie wpływ, a także zapewnienie przekazywania stronom zainteresowanym projektem konstruktywnych informacji środowiskowych i społecznych
- zapewnianie odpowiedniego reagowania na zastrzeżenia społeczności objętych projektem i innych stron zainteresowanych i podejmowania odpowiednich działań w związku z nimi.

Zakres obowiązywania²

4. Niniejsze wymaganie operacyjne ma zastosowanie do wszystkich projektów, które mogą wiązać się z niekorzystnymi oddziaływaniami i kwestiami środowiskowymi i społecznymi mającymi wpływ na środowisko, pracowników lub społeczności lokalne bezpośrednio objęte projektem. Klienci zobowiązani są zidentyfikować strony zainteresowane i zaangażować je, co stanowić będzie integralną część ich ogólnego systemu zarządzania kwestiami środowiskowymi i społecznymi (ESMS), procesu oceny środowiskowej i społecznej projektu oraz planu zarządzania środowiskiem i społeczeństwem (ESMP), zgodnie z wymaganiem operacyjnym nr 1.

Wymagania

5. Klient zapewni zaangażowanie stron zainteresowanych na podstawie udostępniania społecznościom lokalnym bezpośrednio objętym projektem i innym właściwym stronom zainteresowanym aktualnych, właściwych, zrozumiałych i dostępnych informacji, przekazywanych w sposób odpowiedni dla danej kultury oraz wolny od manipulacji, ingerencji, przymusu i zastraszania.
6. Zaangażowanie stron zainteresowanych będzie obejmować następujące elementy: identyfikację i stron zainteresowanych, planowanie zaangażowania stron zainteresowanych, ujawnianie informacji, konsultacje i udział, mechanizm składania skarg oraz stałe raportowanie na rzecz odpowiednich stron zainteresowanych.
7. Rodzaj i intensywność zaangażowania stron zainteresowanych będą proporcjonalne do rodzaju i skali projektu oraz jego potencjalnego niekorzystnego wpływu na daną społeczność, wrażliwości środowiska oraz zainteresowania społeczeństwa. Aby dostosować zaangażowanie do potrzeb klienta i projektu, konieczne jest, aby klienci identyfikowali strony zainteresowane zgodnie z poniższymi zasadami. Wymogi prawa krajowego w odniesieniu do informacji przekazywanych do publicznej wiadomości oraz konsultacji, w tym przepisów wdrażających obowiązki kraju przyjmującego wynikające z prawa międzynarodowego, muszą być niezmiennie przestrzegane.
8. Klient dokładnie określi role, obowiązki i uprawnienia oraz wyznaczy konkretny personel, który będzie odpowiedzialny za wdrażanie i monitorowanie działań z zakresu zaangażowania stron zainteresowanych.

Zaangażowanie podczas planowania projektu

Zidentyfikowanie stron zainteresowanych

² Ponadto szczególne postanowienia dotyczące przygotowania do sytuacji kryzysowych i systemu reagowania na nie określone są w wymaganiu operacyjnym nr 4.

9. Klient zidentyfikuje i udokumentuje jednostki i grupy, które (i) (bezpośrednio lub pośrednio) podlegają wpływowi projektu lub mogą mu podlegać („strony objęte projektem”) lub (ii) mogą być zainteresowane projektem („inne strony zainteresowane”).
10. Klient określi jednostki i grupy, które mogą podlegać zróżnicowanemu lub nieproporcjonalnemu wpływowi projektu ze względu na swoją niekorzystną lub trudną sytuację (patrz wymagania operacyjne nr 1, 5 i 7) oraz ustali, czy prawdopodobne jest, aby takie jednostki lub jakiegokolwiek inne grupy stron zainteresowanych zostały wykluczone z głównego procesu konsultacji lub nie były w stanie w nim uczestniczyć i czy w celu uczestniczenia w nim wymagałyby szczególnych działań i/lub pomocy. O ile to właściwe, klient ustali także poszczególne interesy w ramach zidentyfikowanych grup. Mogą one wynikać z takich kwestii jak różnice wieku i płci oraz różnorodność etniczna i kulturowa, skutkujących powstaniem różnego rodzaju niepokojów i priorytetów w zakresie wpływu projektów, działań łagodzących i korzyści. Może to w związku z tym wymagać różnych i/lub odrębnych form zaangażowania. Klient ponadto określi sposoby, na jakie strony mogą podlegać wpływowi projektu, oraz zakres potencjalnego (realnego lub subiektywnego) wpływu. Jeżeli wpływ jest subiektywny, może być konieczna dodatkowa komunikacja, aby zapewnić informacje na temat oszacowanego poziomu oddziaływania i uspokoić społeczeństwo. Identyfikacja stron zainteresowanych musi być odpowiednio szczegółowa, aby Bank mógł ocenić, czy poziom komunikacji jest odpowiedni dla danego projektu.

Plan zaangażowania stron zainteresowanych

11. W przypadku projektów, które mogą mieć niekorzystny wpływ na środowisko i społeczeństwo i skutkować związanymi z tym problemami, klient opracuje i wdroży plan zaangażowania stron zainteresowanych (Stakeholder Engagement Plan – SEP) odpowiedni do rodzaju i skali lub ryzyka, wpływu i etapu projektu. W przypadku wszelkich projektów wymagających Oceny Wpływu na Środowisko i Społeczeństwo (Environmental and Social Impact Assessment – ESIA), w planie SEP stosowane będą wymagania w zakresie ujawniania informacji i konsultacji określone w punktach 21-25 poniżej. Plany SEP będą opracowywane z uwzględnieniem głównych cech i interesów stron objętych projektem oraz różnych poziomów zaangażowania i konsultacji, jakie mogą być odpowiednie dla stron objętych projektem i innych zainteresowanych stron. Plany SEP będą określać sposoby komunikacji ze zidentyfikowanymi stronami zainteresowanymi podczas przygotowywania i wdrażania projektu, łącznie z przewidzianą procedurą składania skarg (patrz niżej). Wymagany poziom szczegółowości będzie określany odrębnie dla każdego przypadku. Zasoby dostępne do publicznej wiadomości i konsultacji powinny koncentrować się w pierwszej kolejności na stronach objętych projektem.
12. Plany SEP powinny dokumentować sposób prowadzenia konsultacji w różnych grupach społeczeństwa, z określeniem działań, jakie zostaną wdrożone w celu usuwania barier w ich udziale. Mogą one bazować na takich kwestiach jak płeć, wiek czy innych różnicach oraz na sposobie dokumentowania opinii grup podlegających różnym rodzajom wpływów projektu. W odpowiednich przypadkach plan SEP będzie obejmował zróżnicowane działania umożliwiające zapewnienie skutecznego udziału stron określonych jako znajdujące się w niekorzystnym położeniu lub w trudnej sytuacji. Zapewnienie skutecznej komunikacji z takimi stronami zainteresowanymi może wymagać specjalnego podejścia i zaangażowania dodatkowych zasobów. W przypadku gdy zaangażowanie zainteresowanych stron jest zasadniczo uzależnione od przedstawicieli społeczeństwa,³ klient dołoży zasadnych starań w celu sprawdzenia, czy osoby takie faktycznie wyrażają

³ Przykładowo, przywódcy społeczności i przywódcy religijni, przedstawiciele samorządów, przedstawiciele organizacji pozarządowych, politycy, nauczyciele i/lub inne podmioty reprezentujące jedną lub więcej grup zainteresowanych stron objętych projektem.

poglądy społeczności objętych projektem, i czy ułatwiają proces komunikacji, przekazując informacje osobom, które reprezentują, oraz przekazując uwagi tych osób odpowiednio klientowi lub organom.

13. Jeśli za zaangażowanie stron zainteresowanych odpowiadają odnośne organy władzy, klient będzie władzy w dozwolonym zakresie współpracować z właściwym organem w celu osiągnięcia wyników zgodnych z niniejszym wymaganiem operacyjnym. W przypadku rozbieżności pomiędzy miejscowymi wymogami regulacyjnymi a niniejszym wymaganiem operacyjnym klient ustali działania z zakresu zaangażowania w celu uzupełnienia formalnego procesu regulacyjnego i, w odpowiednich przypadkach, zobowiązania się do dokonania działań uzupełniających.
14. W przypadku gdy dokładna lokalizacja projektu nie jest znana, plan SEP przyjmie postać podejścia ramowego w ramach szerszego systemu ESMS klienta, wyznaczającego ogólne zasady oraz strategię identyfikacji zainteresowanych stron objętych projektem i planowania procesu ich zaangażowania zgodnie z niniejszym wymaganiem operacyjnym, które zostaną wdrożone po ustaleniu lokalizacji.
15. Klienci, których spółki operują wieloma zakładami, korzystający z projektów obejmujących ogólne usługi w zakresie finansów korporacyjnych, kapitału obrotowego lub finansowania kapitałowego, przyjmą i wdrożą korporacyjny plan SEP. Korporacyjny plan SEP będzie odpowiedni do rodzaju działalności spółki klienta i związanego z nią wpływu na środowisko i społeczeństwo oraz zainteresowania społeczności. Plan SEP powinien być terminowo wdrożony we wszystkich obiektach. Będzie on uwzględniać procedury i zasoby, które pozwolą na odpowiednie zaangażowanie stron zainteresowanych na poziomie zakładu, oraz na przekazywanie informacji o wynikach środowiskowych i społecznych danego obiektu stronom zainteresowanym mieszkającym w jego okolicy.

Ujawnianie informacji

16. Ujawnianie istotnych informacji o projekcie pomaga stronom zainteresowanym zrozumieć ryzyko, wpływy i szanse związane z projektem. Jeżeli projekt może negatywnie wpłynąć na środowisko i społeczeństwo, klient powinien umożliwić danej społeczności dostęp do następujących informacji („Informacje”):
 - cel, rodzaj, skala i czas trwania działań związanych z projektem
 - ryzyko i potencjalny wpływ na strony zainteresowane oraz proponowane plany złagodzenia tych skutków
 - przewidywany proces zaangażowania stron zainteresowanych, o ile jest planowany, oraz możliwości i sposobu udziału społeczeństwa w tym procesie
 - czas i miejsce planowanych publicznych spotkań konsultacyjnych oraz procedura promowania spotkań, podsumowywania i raportowania wniosków
 - procedura rozpatrywania skarg.
17. Informacje będą rozpowszechniane w lokalnym języku (językach), określonym (określonych) w SEP, w sposób dostępny i odpowiedni dla danej kultury. Będzie to dokonywane z uwzględnieniem szczególnych potrzeb poszczególnych grup, które mogą być w odmienny i nieproporcjonalny objęte projektem ze względu na swój status, a także z uwzględnieniem szczególnych potrzeb informacyjnych poszczególnych grup populacji.

Merytoryczne konsultacje

18. Merytoryczne konsultacje to proces dwukierunkowy. Proces konsultacji ze stronami objętymi projektem zostanie podjęty w sposób otwarty i odpowiedni dla danej kultury,

odzwierciedlający poglądy i szczególne potrzeby poszczególnych grup określone w SEP lub zgłoszone klientowi podczas realizacji SEP. Konsultacje będą też obejmować, poza stronami objętymi projektem, wszelkie grupy lub jednostki, które określono jako inne strony zainteresowane. Klient uwzględni główne preferencje językowe stron objętych projektem, ich procedury podejmowania decyzji oraz potrzeby grup znajdujących się w niekorzystnej lub trudnej sytuacji. Klient zapewni, aby konsultacje były prowadzone bez zewnętrznej manipulacji, ingerencji, przymusu i zastraszania.

19. Potrzebę i rodzaj konkretnych konsultacji należy określić po ustaleniu stron zainteresowanych, w zależności od rodzaju i skali potencjalnego negatywnego wpływu projektu na społeczności objęte projektem. W przypadku gdy społeczności objęte projektem mogą podlegać znacznemu negatywnemu wpływowi projektu, klient podejmie merytoryczne konsultacje w sposób, który pozwoli stronom zainteresowanym na wyrażenie swojej opinii o ryzyku, oddziaływaniu i środkach łagodzących związanych z projektem, a także umożliwi klientowi rozważenie tych uwag i właściwą odpowiedź. Merytoryczne konsultacje będą realizowane w sposób ciągły, wraz z rozwojem sytuacji i napływem informacji o problemach, wpływach i możliwościach. Jeśli klienci zaangażowali się już w taki proces, dostarczą odpowiednią dokumentację na potwierdzenie takiego zaangażowania.
20. Klient będzie w odpowiednim terminie informować osoby biorące udział w konsultacjach o ostatecznej decyzji w sprawie projektu, związanych z nim środkach łagodzących wpływ na środowisko i społeczeństwo oraz o wszelkich korzyściach dla społeczności lokalnej, wraz z uzasadnieniem decyzji i opisem dostępnego mechanizmu składania skarg.

Ujawnianie informacji i konsultacje w przypadku projektów Kategorii A

21. Projekty sklasyfikowane w Kategorii A⁴ mogą być potencjalnym źródłem przyszłych negatywnych skutków i problemów dla środowiska i/lub społeczeństwa, które – w czasie kategoryzacji projektu – nie mogą być od razu określone i wymagają dokonania przez klienta sformalizowanej i aktywnej procedury ESIA. Wymagania dotyczące ujawniania informacji i konsultacji będą określone dla każdego etapu procesu ESIA, przy czym każdy przypadek będzie rozpatrywany indywidualnie. Świadomy udział wiąże się ze zorganizowanymi i regularnymi konsultacjami, które powodują, że klient włącza do procesu podejmowania decyzji opinie stron objętych projektem na tematy dotyczące ich bezpośrednio, takie jak proponowane środki łagodzące, sprawiedliwa dystrybucja korzyści i możliwości projektowych oraz kwestie związane z wdrożeniem.
22. Klient zaangażuje się w proces ewaluacji z udziałem zainteresowanych stron i ustalonych stron zainteresowanych na wczesnym etapie procedury ESIA, aby sprawdzić w ramach ESIA wszystkie kluczowe kwestie. W ramach procesu ewaluacji strony zainteresowane muszą mieć możliwość zgłaszania komentarzy i rekomendacji dotyczących wstępnej wersji SEP i innych dokumentów ewaluacyjnych.
23. Jeżeli uzgodniono plan działania na rzecz środowiska i społeczeństwa (plan ESAP) dla projektu, który wymaga zastosowania procedury ESIA, klient upubliczni plan ESAP stronom objętym projektem zgodnie z SEP.
24. Dodatkowo, proces konsultacji musi spełniać właściwe wymogi wynikające z krajowych przepisów dotyczących oceny oddziaływania na środowisko i innych odnośnych przepisów. Ocena oddziaływania na środowisko/soczeństwo musi być udostępniana społeczeństwu

⁴ Orientacyjna lista projektów z Kategorii A jest przedstawiona w Załączniku 2 do Polityki Środowiskowej i Społecznej EBOR.

przez klienta przez cały okres realizacji projektu, przy czym można ją uzupełniać lub zarchiwizować po zakończeniu realizacji projektu, o ile będzie terminowo udostępniana na każde żądanie.

25. Klient jest zobowiązany do publikowania regularnych raportów dla swoich stron zainteresowanych na temat wyników działań środowiskowych i społecznych, w postaci niezależnej publikacji lub na swojej stronie internetowej, zgodnie z postanowieniami SEP. Raporty będą miały formę dostępną dla społeczności objętych projektem, a ich częstotliwość będzie odpowiednia do ilości zgłaszanych przez nie zastrzeżeń, z tym że będą one wysyłane przynajmniej raz w roku.

Zaangażowanie podczas wdrażania projektów i raportowanie zewnętrzne

26. W przypadku wszystkich projektów klient będzie na bieżąco, przez cały okres realizacji projektu, zapewniać informacje zidentyfikowanym stronom zainteresowanym, odpowiednio do rodzaju projektu, jego negatywnego wpływu na środowisko i społeczeństwo i związanych z tym problemów oraz zainteresowania publicznego. Może zaistnieć potrzeba ujawnienia dodatkowych informacji w kluczowych etapach cyklu projektowego, np. przed rozpoczęciem działalności, na temat wszelkich właściwych kwestii, które w wyniku procedury ujawniania informacji i konsultacji lub mechanizmu składania skarg zostały uznane za istotne dla społeczności objętych projektem.
27. W przypadku wystąpienia znaczących zmian, które mogą wywołać dodatkowy niekorzystny wpływ lub zaniepokoić społeczność, klient poinformuje strony o tym, jak dane wpływy i kwestie zostały rozwiązane, ujawniając zaktualizowany plan ESMP zgodnie z SEP. Jeżeli dodatkowe niekorzystne wpływy na społeczność objęte projektem są znaczne, klient może, decydując o każdym przypadku indywidualnie, zostać zobowiązany do ujawnienia dodatkowych informacji i dokonania dodatkowych konsultacji zgodnie z punktami 16–20.

Mechanizm składania skarg

28. Klient musi być świadomy zastrzeżeń stron zainteresowanych i szybko reagować na zgłaszane wnioski. W tym celu należy zorganizować skuteczny mechanizm, proces lub procedurę składania skarg, aby uzyskiwać informacje o problemach i zastrzeżeniach stron zainteresowanych, w szczególności dotyczących wyników środowiskowych i społecznych, i odpowiednio nimi zarządzać. Mechanizm składania skarg powinien być dostosowany do poziomu ryzyka i potencjalnego negatywnego wpływu projektu.
 - Mechanizm, proces lub procedury składania skarg muszą szybko i wydajnie przetwarzać zgłaszane wnioski, w przejrzysty sposób odpowiedni dla danej kultury i dostępny dla wszystkich warstw społeczności objętych projektem, bezpłatnie i bez możliwości późniejszego prześladowania. Mechanizm, proces lub procedura nie może uniemożliwiać dostępu do środków prawnych lub administracyjnych. Klient informuje społeczność objętą projektem o procedurze składania skarg podczas nawiązywania relacji ze społecznościami i będzie regularnie publikować informacje dotyczące jego funkcjonowania, chroniąc przy tym prywatność zainteresowanych jednostek.
 - Rozpatrywanie skarg powinno być dokonywane w sposób odpowiedni dla danej kultury, dyskretne, obiektywne, wrażliwe i uwzględniające potrzeby i problemy zainteresowanych stron. Mechanizm powinien także umożliwiać rozpatrywanie skarg zgłaszanych anonimowo.